

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ОВЧАРЕНКО ІРИНА БОРИСІВНА

Допускається до захисту:

В.о. завідувача кафедри
англійської філології
к.філол.н., доцент

_____ Залужна О.О.

«_____» _____ 20__ р.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ В
АМЕРИКАНСЬКОМУ ВАРІАНТІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА
В УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),

перша – англійська

Освітня програма Англійська та друга іноземна мови та літератури

(переклад включно)

Магістерська робота

Науковий керівник:

Калініченко В.І., старший викладач
кафедри англійської філології,
к.філол.н.

Оцінка: _____ / _____ / _____

(бали/за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____

(підпис)

Вінниця 2020

АНОТАЦІЯ

Овчаренко І. Б. Структурно-семантичні особливості емотивної лексики в американському варіанті англійської та в українській мовах. Спеціальність 035 Філологія. Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська. Освітня програма «Англійська та друга іноземна мови та літератури (переклад включно)». Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2020. 128 с.

У магістерській роботі визначено поняття емоції, з'ясовано роль емотивної лексики у функціонуванні в міжособистісній комунікації, виокремлено найбільш актуальні та поширені класифікації базових емоцій у лінгвістичній площині, представлено різноманітні види запозичень емотивних лексичних номінацій в американському варіанті англійської та в українській мовах, схарактеризовано культуру емотивної поведінки двох мовних спільнот, виявлено продуктивні способи словотвору емотивів в американському варіанті англійської та в українській мовах, досліджено семантичні особливості емотивного лексикону в двох зіставляваних мовах за результатами формування відповідних лексико-семантичних груп з опертям на фактичний матеріал кваліфікаційної роботи. Фактичний матеріал дослідження базується на сучасних лексикографічних джерелах контрастованих мов, обсяг вибірки становить 790 лексичних одиниць.

Результати дослідження свідчать про те, що для американської мовної спільноти більш притаманним є вираження позитивних емоцій на відміну від української, для якої більш характерним є прояв негативних емоцій. Ці розбіжності можуть бути зумовленими насамперед відмінностями у менталітеті контрастованих мовних соціумів, а також історичним підґрунтям.

Ключові слова: емоція, лінгвістика, емотивна лексика, класифікації базових емоцій, способи словотвору, лексико-семантична група, мовна спільнота.

Бібліограф.: 139 найм.

SUMMARY

Ovcharenko I. B. Structural and Semantic Features of Emotinal Lexicon in American English and Ukrainian. Speciality 035 Philology. Specialisation 035.041 Germanic Languages and Literatures (Including Translation), First Language – English. Educational Programme «English and Second Foreign Languages and Literatures (Including Translation)». Vasyl' Stus Donetsk National University, 2020.128 p.

In the Master's paper the concept of emotion is defined and the role of emotional lexis in the functioning of interpersonal communication is clarified. The research paper under consideration identifies the most relevant and common classifications of basic emotions in the linguistic field as well as discusses various types of word borrowings in American English and Ukrainian emotional lexicon. The empiric material of the paper is based on the modern lexicographic sources of the contrasted languages. The sample size comprises 790 lexical units. The most productive ways of emotional lexicon word formation in American English and Ukrainian are identified, the semantic features of the emotional lexicon in two contrasted languages are studied by means of constructing lexical semantic groups based upon the sampling.

The results of the study show that the American language community is more likely to express positive emotions in contrast to the Ukrainian language community, that is characterized by the verbal manifestation of negative emotions predominantly. These differences may be caused by the mentality peculiarities of both contrasted cultures, as well as their historical background.

Key words: emotion, linguistics, emotional lexicon, classifications of basic emotions, ways of word formation, lexical semantic group, language community.

Bibliography: 139 items.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЛСГ	лексико-семантична група
ЛСП	лексико-семантичне поле
од.	одиниця
КС	картина світу
МКС	мовна картина світу

ЗМІСТ

АНОТАЦІЇ.....	2
ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	4
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ.....	13
1.1 Студіювання мовних одиниць у площині лексичної семантики	13
1.2 Поняття «емоція» в лінгвістиці. Лінгвістична концепція емоцій. Класифікація емоцій.....	19
1.3 Загальна характеристика іншомовних лексичних запозичень на позначення емоцій та емотивних станів в американському варіанті англійської та в українській мовах	31
1.4 Емотивна картина світу предствників американської та української мовних спільнот.....	37
1.5 Методика дослідження структурно-семантичних особливостей емотивної лексики.....	43
Висновки до розділу 1.....	45
РОЗДІЛ 2 СТРУКТУРНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ВАРІАНТІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА В УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ.....	47
2.1 Способи словотвору в американському варіанті англійської мови...	47
2.2 Структурна класифікація емотивної лексики.....	52
2.1.1 Афіксальний спосіб.....	52
2.1.2 Безафіксний спосіб. Коренева морфема як спосіб поповнення емотивної лексики в американському варіанті англійської та в українській мовах.....	56
2.1.3 Конверсія	57
2.1.4 Словоскладання	59
2.1.5 Скорочення.....	62
Висновки до розділу 2.....	63

РОЗДІЛ 3 СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ВАРІАНТІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА В УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ..... 65

3.1. Лексико-семантичні групи емотивної лексики в американському
варіанті англійської та в українській мовах..... 65

3.1.1. Лексико-семантична група на позначення емоції «радість»..... 65

3.1.2. Лексико-семантична група на позначення емоції «гнів»..... 68

3.1.3. Лексико-семантична група на позначення емоції «страждання»... 70

3.1.4. Лексико-семантична група на позначення емоції «страх»..... 72

3.1.5. Лексико-семантична група на позначення емоції «презирство»..... 74

3.1.6. Лексико-семантична група на позначення емоції «інтерес»..... 76

3.1.7. Лексико-семантична група на позначення емоції «провина»..... 79

3.1.8. Лексико-семантична група на позначення емоції «сором»..... 81

3.1.9. Лексико-семантична група на позначення емоції «відраза»..... 84

3.1.10. Лексико-семантична група на позначення емоції «подив»..... 85

Висновки до розділу 3..... 87

ВИСНОВКИ..... 90

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 95

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ 105

ДОДАТКИ..... 106

ВСТУП

Емоції відіграють надзвичайно важливу роль у житті кожного індивіда. З самого народження дитина відчуває та переживає емоції, але в силу обмеженості дій, пізнання світу відбувається через спостереження та дотики, так зване тактильне спілкування. Поступово, дорослішаючи, людина здатна вже краще розуміти, аналізувати та досліджувати навколишнє середовище і, як наслідок, це сприяє стрімкому розвитку кращого розуміння власної особистості, а особливо емоцій. З їхньою допомогою формуються загальні враження про ті предмети, явища та події, які становлять оточення певної особи, а також це надає змогу оцінювати, який вплив мають ті чи інші явища на діяльність людини – позитивний чи негативний.

На підставі всього вищезазначеного неможливо не погодитись, що емоції – це одна з ключових частин нашого життя і, відповідно, вони впливають на наше загальне буття та поведінку. Ми постійно перебуваємо у вирії різноманітних життєвих ситуацій, які певним чином формують нашу дійсність, і це провокує появу різних типів емоцій, будь-то гнів, смуток, щастя, провина, відраза чи щось інше. Люди обмінюються набутим досвідом, передають інформацію щодо подій, які спіткають їх на їхньому життєвому шляху, і саме тому комунікація з різними людьми дарує нам безцінну можливість поглянути на життя з різних сторін. Емоції часто диктують нам виконувати ті чи інші дії, і для когось це може бути справжньою проблемою у формуванні соціального положення. Тому цілковитий контроль своїх емоцій є надважливим завданням для стабільного життя.

Усвідомлення власних потреб, цілей та бажань для людини вважається ґрунтовною запорукою її щасливого існування і, звісно, не останню роль у формуванні окремої і самодостатньої особистості відіграє пізнання себе, довколишньої дійсності через призму відчуттів та емоцій, і більш того, як вони впливають на її мовну діяльність. Відповідно до вищенаведеного твердження, виникає нагальна потреба дослідити взаємозв'язок мови та емоцій, за допомогою яких відбувається осмислення та характеризовання навколишнього середовища повною мірою.

У сучасному мовознавстві проблематика вираження емоцій за допомогою мовних засобів вважається однією з найбільш пріоритетних завдань для студіювання науковцями філологічної площини. Задля того, щоб ґрунтовно вивчити проблему емотивності у мові, неможливо розглядати її тільки через призму лінгвістичних дисциплін, але й важливо підключати інші науки, а саме біологію, філософію, психологію, культурологію, соціологію тощо. Найперша згадка про емоційну складову у мовленні була висвітлена у чисельних роботах іноземних та вітчизняних дослідників ХХ ст., але починаючи з 80-х років минулого століття і до сьогоднішнього дня науковці почали присвячувати цьому феномену немало сил та часу, що спричинило появу численних наукових праць, присвячених цій темі, серед яких досить вагомими є роботи В. І. Шаховського та Н. А. Леонтьєва [73; 47]. Відповідно до цього, існує лінгвістичний напрямок, який займається питаннями класифікації емоцій та їхнього відображення у мовленні – «лінвістика емоцій».

Емоції – це складний та багатогранний феномен людської природи, який потрібно розглядати комплексно, тобто виокремлювати їх не тільки у сфері фізіології та психології, але й досліджувати з точки зору лінгвістики, а саме яку роль відіграють та як проявляються у мовленні. Фактично, емоційне забарвлення мови формує наші уявлення про навколишнє середовище і допомагає об'єктивувати світ, висловлювати свої ідеї та відношення до оточуючого простору.

Емотивна лексика – це лексика, за допомогою якої людина висловлює власні емоції та почуття через мовленнєві засоби [49, с. 4]. Емотивна лексика посідає одну з провідних позицій у житті людини, адже наше буття цілком та повністю керується емоціями та почуттями, які слугують певним індикатором для оцінки оточуючого середовища.

На цьому етапі лінгвістичних досліджень можна підсумувати, що проблема «мова-емоції» привертає все більшу увагу науковців через те, що емоційна складова становить невід'ємну частину людського спілкування, а тому виникає нагальна потреба встановити, як вони взаємодіють між собою та який вплив

мають емоції на мовлення. Завдяки своїй важливості, новизні та необхідності розглянути роль емоцій у мові більш детально, ця тема не втрачає своєї значущості, більше того, з кожним роком набирає все більших обертів у наукових колах. Значущими працями по цій проблематиці є роботи І.М. Фельцмана, Ж. В. Краснобаєвої-Чорної, І. Красовської [67; 39; 38] та інших.

Емоційна складова мови досить глибоко досліджувалась у працях В.І. Шаховського, І. Б. Додонова, К. Ізарда, О. А. Земської, Е. А. Зуєвої [73; 24; 106; 30; 31] тощо. Завдяки їм, на світ з'явилися перші класифікації, характеристики та описи емотивної складової у мовленнєвій площині.

Таким чином, **актуальність** дослідження базується на тому, що лінгвістична дослідницька база невзможі надати ґрунтовне дослідження структурно-семантичної категоризації емоцій на базі американського варіанта англійської та в українській мовах, оскільки у зіставному аспекті ця проблематика є недостатньо вивчена.

Метою дослідження є виявлення структурних і семантичних характеристик емотивної лексики в американському варіанті англійської та в українській мовах на матеріалі сучасних лексикографічних джерел та спеціалізованих словників. Для досягнення визначеної мети передбачається вирішення наступних **завдань**:

- Узагальнити теоретичні відомості щодо особливостей студіювання емотивної лексики в американському варіанті англійської та української мов.
- Створити корпус одиниць емотивної лексики в американському варіанті англійської та української мов.
- Описати шляхи та способи поповнення корпусу емотивних лексичних одиниць в американському варіанті англійської та українській мовах.
- Встановити і описати структурні особливості емотивної лексики шляхом визначення найпоширеніших словотворчих способів в американському варіанті англійської та українській мовах.
- Визначити і описати семантичні особливості емотивної лексики в американському варіанті англійської та в українській мовах.

Об'єктом дослідження є лексичні номінації емотивної сфери в американському варіанті англійської та в українській мовах.

Предметом дослідження є структурні та семантичні особливості лексичних номінацій емотивної сфери в американському варіанті англійської та в українській мовах.

Методика дослідження носить комплексний характер, що включає в себе застосування різноманітних методів та прийомів, які зумовлені поставленою метою та завданнями магістерської роботи.

Мета й завдання магістерської роботи націлені на використання таких методів: *метод лінгвістичного опису* призначений для структуризації лексичних одиниць і формування корпусу лексем емотивної сфери в американському варіанті англійської та українській мовах; *метод компонентного аналізу* використовується для встановлення семантичних характеристик лексем, тобто, виявлення їхніх семантичних особливостей; *словотвірний аналіз* слугує для вивчення певних структурних моделей, за допомогою яких були утворені ті чи інші лексичні одиниці. Також, було застосовано *метод кількісного аналізу*, який полягає у підрахунку емотивних номінацій, які утворюють лексико-семантичні групи та окресленні продуктивності деяких словотвірних методів. Також, було застосовано *зіставний метод*, що дає змогу з'ясувати універсальні та специфічні особливості у структурі та семантиці емотивної лексики американського варіанту англійської та українській мовах.

Матеріалом дослідження слугує корпус з 790 лексемних одиниць, з яких 433 одиниці становлять емотивні лексеми американського варіанту англійської мови, а української – 357 одиниць емотивної лексики відповідно. Ці лексичні одиниці відібрані шляхом суцільної вибірки із сучасних словникових джерел американського варіанту англійської та українській мовах, а саме тлумачних одномовних друкованих словників та електронних баз.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати магістерської роботи представлено та обговорено на Міжвузівській науковій

студентській конференції «Зіставне вивчення германських, романських і слов'янських мов і літератур» (ДонНУ, Вінниця 2020 р.)

Публікації. Головні положення наукового дослідження представлено у 1 публікації: 1 матеріал у формі доповіді на студентській науковій конференції.

Структура та обсяг роботи. Наукова праця складається зі вступу, трьох розділів та висновків до кожного з них, загальних висновків, додатків, списку теоретичних і лексикографічних джерел, списку умовних скорочень. Обсяг тексту магістерської роботи становить 97 сторінок, загальний обсяг наукової праці разом з бібліографією і додатками – 128 сторінок. Додатки складають 22 сторінки. Основний текст дослідження викладено на 90 сторінках.

У *Вступі* обґрунтовано актуальність магістерської роботи, з'ясовано мету і завдання наукової праці, встановлено об'єкт та предмет дослідження, висвітлено методику дослідження, новизну наукової студії, представлено емпіричний матеріал, подано інформацію про апробацію та публікацію магістерської роботи, описано структуру та обсяг роботи.

У *першому розділі* «Теоретичні засади дослідження емотивної лексики в сучасному мовознавстві» з'ясовано поняття емоції та їхнє студіювання у різних науках, проаналізовано специфіку номінацій у лексичній семантиці, подано класифікацію емотивних одиниць, проаналізовано іншомовні запозичення в американському варіанті англійської та українській мовах, подано загальну характеристику емотивної картини світу представників американської та української мовних спільнот, визначено методику дослідження вибраних лексичних одиниць у емотивній сфері.

У *другому розділі* «Структурна характеристика емотивної лексики в американському варіанті англійської та українській мовах» висвітлено способи словотворення в сучасній англійській та українській мовах, виявлено найголовніші способи деривації обраних лексичних одиниць емотивної сфери, виокремлено структурні особливості дослідженого емпіричного матеріалу, визначено їхню кількісну репрезентативність у двох досліджуваних мовах.

У *третьому розділі* «Семантична характеристика емотивної лексики в американському варіанті англійської та в українській мовах» подано характеристику досліджуваних емоцій, сформовано лексико-семантичні групи мовних одиниць у емотивній сфері, визначено їхню кількісну репрезентативність у двох досліджуваних мовах.

У *висновках* представлені підсумки проведеного аналізу та визначені подальші перспективи дослідження у наступних наукових роботах.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

1.1 Студіювання мовних одиниць у площині лексичної семантики

Довгий час філологічні дисципліни не вважали за потрібне досліджувати певні аспекти мови, і найменшу цінність для науковців становила саме лексична семантика. Проте, в останні десятиліття ця частина семантики все-таки здобула популярність через те, що мову неможливо повноцінно дослідити, звертаючись тільки до одного або кількох мовознавчих підрозділів, і це сприяло тому, що велика кількість науковців розпочала багатогранне вивчення лексичних одиниць.

Лексична семантика є частиною семантики, головною проблемою якої є дослідження значень відособлених лексичних елементів слів (денотат та коннотат), яке у свою чергу відрізняється від студіювання семантики речень, включаючи в аналіз морфеми та лексеми. Також вона розглядає співвідношення значення лексичних одиниць зі структурою мови та синтаксисом [128, с. 45].

Виникненню та становленню лексичної семантики завдячують Х.Г. Райзингу, який у своїх працях в 1825 р. виділив її як самостійну філологічну дисципліну. Науковець вважав, що фундаментальним завданням лексичної семантики можна вважати студіювання принципів розвитку значення слова [46, с. 18-19]. За визначенням В. В. Левицького лексична семантика – це «окрема самостійна лінгвістична дисципліна, яка виокремлюється серед інших 10 лінгвістичних дисциплін» [46, с. 35].

Фундаментальне вивчення лексичного складу будь-якої мови у контексті лексичної семантики перш за все ставить за мету проаналізувати та класифікувати слова, виявити головні відмінності та подібності семантичної структури лексичних одиниць міжлінгвально та з'ясувати відношення лексичного значення до значення речення та синтаксису [5, с. 50].

Головною складовою кожної мови є лексичні одиниці, які утворюють базові елементи лексики мови, а саме становлять її словниковий запас. У більш широкому розумінні, лексичні одиниці можна трактувати як такі, що містять одне значення, але при цьому не обмежуються окремими словами. Крім того, лексичні одиниці, що складаються з більш, ніж одного слова, іноді називають лексичними словосполученнями, лексикалізованими основами або мовними формулами [5, с. 73].

Дослідження значення лексичних одиниць відбувається в контексті двох протилежних напрямків: від лінгвістичної форми до значення і від значення до лінгвістичної форми. Згідно з цим, розмежовують два підрозділи семантики: семасіологію і ономасіологію [46, с. 39].

Семасіологія вивчає значення у напрямку від лінгвістичної форми до її значення. Основна задача семасіології полягає у тому, щоб пояснити значення, позначені різними формами слів, і продемонструвати різницю між цими значеннями. Семасіологічні дослідження слів студіюють явища полісемії (одна і та ж лексична форма має кілька значень), омонімії (один і той самий звук або письмова форма використовується для позначення двох різних значень, не пов'язаних між собою) та паронімії (часткова схожість форм слів: їх кореневі морфеми однакові, але афіксаційні морфеми різні, що проявляються у різному значенні [27, с. 4-5].

Натомість, ономасіологія вивчає значення у напрямку від значення до лінгвістичної форми, що викликають це поняття. Ономасіологічні завдання мають на меті описати слова, якими мова позначає певне поняття. Іншими словами, ономасіологія намагається пояснити значення слова, яке перебуває у думках людини. Як правило, це включає низку різноманітних слів, організованих у групи. Ономасіологічні дослідження слів досліджують групи слів, що базуються на значенні. Такі групи містять у собі значення синонімії (слова, значення яких мають подібність: вони означають одне і те ж поняття, яке є більш загальним, ніж поняття, позначені кожним словом), антонімії (слова, значення яких мають подібність: вони означають одне і те ж поняття, яке є більш

загальним, ніж поняття, позначені кожним словом), партонімії (співвідношення "частина - ціле" між значеннями слів) та гіпонімії (значення одного слова включається у значення іншого слова) [27, с. 6].

Очевидним є те, що ці частини семантики неможливо розглядати поодиночі, тому що без одного аспекту неможливо досягнути інший [46, с. 39].

Вітчизняні та зарубіжні лінгвісти (Л. Блумфілд, В. В. Левицький, Ю. Д. Апресян) наголошують на тому, що вищезгадані розділи є надважливими для вивчення задля осмислення базових принципів лексичних категорій [46, с. 49].

Варто зазначити, що розділ лінгвістики, який займається вивченням значення слів, називається «семантикою». Вона аналізує значення на рівнях слів, фраз, речень або більших одиниць дискурсу. Одним із найважливіших питань, що об'єднує різні підходи до семантики, є питання взаємозв'язку форми та значення. Семасіологія вивчає значення у напрямку від лінгвістичної форми до її значення. Основна задача семасіології полягає у тому, щоб пояснити значення, позначені різними формами слів, і продемонструвати різницю між цими значеннями [110, с. 4].

Семантика намагається дослідити, як значення працює в мовленні, і через це часто використовує інтуїцію носія мови щодо значення слів та фраз. Відтак, концептуалізують семантику вже на підсвідомому рівні. Більш того, семантика пояснює те, як знаючи правила та слова будь-якої мови, можливо повідомити та осмислити інформацію про навколишнє середовище, навіть якщо для людини це є новим досвідом і вона ніколи з таким не стикалась [4, с. 59].

Втім, становлення семантики як відокремленої лінгвістичної дисципліни відбулось лише в кінці 19 ст. Термін «семантика» був вперше введений у наукові кола в 1883 році французьким лінгвістом М. Бреалем, який був зацікавлений у вивченні мовних явищ через призму історії [6, с. 63].

Загалом, семантика допомагає індивіду встановити контакт з довкіллям, описати своє ставлення до тих чи інших подій, які хвилюють людину в конкретний період часу, використовуючи мовні знаки як своєрідний інструмент

для їхнього опису [51, с. 63]. Саме за допомогою різних лексичних елементів (слова, речення, словосполучення) можливо словесно позначити все, що нас оточує. Це також стосується співвідношення мовних форм до нелінгвістичних понять та ментальних уявлень, щоб пояснити, як той чи інший патерн мови розуміється різними представниками мовних спільнот [51, с. 64].

На думку І. М. Кобозевої, семантика – «це розділ мовознавства, який вивчає зміст одиниць мови і тих мовних творів, на яких ці мовні одиниці будуються» [35, с. 7]. У своїй роботі по семантиці дослідниця наголошує на тому, що семантика слугує лише важливим доповненням до традиційних лінгвістичних дисциплін, тому що основний фокус дослідження лексичної одиниці переноситься, головним чином, не на її різнобічне вивчення, а лише на один елемент – значення. Більш того, саме у сферу вивчення семантики входить збір про значення одиниць різних рівнів, оскільки вона пояснює, як з одиниць нижчих рівнів можна утворити одиниці вищого рівня відповідно [35, с. 8].

У Ю. Д. Апресяна є інший погляд на розуміння семантики. Дослідник розглядає семантику як науку про значення лексичних одиниць [5, с. 13]. У його наукових працях, семантика розглядається як певна група мовних знаків, лексичні одиниці якої схожі за значенням або ознакою [5, с. 14]. Основною одиницею лексики вважається лексема. Це одиниця лексичного значення, яка лежить в основі набору слів, пов'язаних за допомогою флексії. Це основна абстрактна одиниця значення, одиниця морфологічного аналізу в лінгвістиці, яка приблизно відповідає набору форм, прийнятих одним корінним словом [137, с. 114]. Лексема належить до певної синтаксичної категорії, має певне значення (семантичне значення) і, в мовах, що різняться, має відповідну флексійну парадигму. Тобто, лексема у багатьох мовах матиме безліч різних словоформ [86, с. 137].

Під час комунікації слова та словосполучення перетворюються на суцільний потік інформації, і тому виокремити якісь окремі аспекти лексичної одиниці стає можливим лише при студіюванні певного її компонента.

У лексичній системі слова, які схожі за значенням або, навпаки, різняться, об'єднують у певні групи. Базовими частинами таких лексичних скупчень вважаються синонімічні ряди, тематичні групи, лексико-семантичні групи і поля і т.д. На перший погляд може здаватись, що угруповання містять тотожні за значенням компоненти, але все ж слід їх розрізнати [46, с. 39].

З точки зору А. А. Уфимцевої, «завдяки різноманіттю смислових зв'язків лексем в мовній системі виділяються різноманітні типи груп слів: предметні (або тематичні), термінологічні, етимологічні, лексико-семантичні групи, поняттєві (семантичні) поля та інші спільності слів» [66, с. 46].

Отже, синонімічний ряд – це група слів, які об'єднанні загальним значенням, і серед них виокремлюють домінанту – головна лексична одиниця, на значення якої спираються всі інші члени цього лексичного угруповання. Домінанта стоїть на початку усієї групи, вважаючись ключовою одиницею, яка може впливати на зміну значення інших синонімів, якщо того потребує контекст [46, с. 256].

Тематична (або ідеографічна) група – це група слів, об'єднаних спільними контекстуальними асоціаціями в рамках речення, які відображають взаємозв'язок речей і подій в об'єктивній реальності. Контекстуальні асоціації утворюються в результаті регулярного співіснування слів у подібних багаторазово використовуваних контекстах. Тематична або ідеографічна група не залежить від класифікації на частини мови. Слова та вирази тут класифікуються не за їх лексико-грамматичним значенням, а виключно за їх значенням, тобто за системою логічних уявлень [46, с. 259].

Лексико-семантичне поле (ЛСП) – це сукупність лексичних одиниць однієї або кількох частин мови, які об'єднанні спільним змістом та мають подібне значення та функційність певних явищ [46, с. 255]. Члени лексико-семантичного поля не є синонімами, але всі вони об'єднані якимось загальним семантичним компонентом. Цей семантичний компонент, загальний для всіх учасників поля, іноді описується як спільний знаменник значення, як поняття спорідненості, поняття кольору, частин людського тіла тощо. Основа групування в цьому

випадку є не лише лінгвістичною, але й позалінгвістичною: слова асоціюються, оскільки речі, які вони називають, трапляються разом і, як наслідок, тісно пов'язані між собою [46, с. 257].

М.А. Кронгауз дає інше визначення лексико-семантичного поля, а саме характеризує його як «безліч слів, які поєднанні спільним змістом, або, говорячи більш конкретно, що мають загальну нетривіальну частину в тлумаченні» [40, с. 130].

Далі, під лексико-семантичною групою (ЛСГ) розуміється досить велика група слів, які мають загальну семантичну ознаку. Їх об'єднує словосполучення, що може модифікувати лексичні одиниці цієї групи на інші, в залежності від ситуації. До ЛГС потрапляють ті лексичні одиниці, які можна використати лише у конкретній мовній ситуації [68, с. 261].

У своїх наукових спостереженнях Ф. П. Філін висунув гіпотезу про те, що увесь лексичний запас будь-якої мови можливо поділити на лексико-семантичні групи. На його думку, групування лексичних одиниць у лексико-семантичні групи відбувається у межах тих параметрів та структури, які окреслив сам науковець [68, с. 437].

До того ж, дослідник наголошує на тому, що лексико-семантична група не тотожна за значенням тематичній групі, що саме ЛСГ являється основним компонентом тематичної групи, до якої входять синонімічні лексичні одиниці, поділенні на знакові групи відповідно [68, с. 315].

30-і роки XX століття ознаменувалися появою в зарубіжній лінгвістиці дослідження семантичного поля. Найперші згадки про цей лексичний феномен можемо знайти у працях німецького вченого Й. Тріра [46, с. 40]. Він застосовував екстралінгвістичний підхід до вивчення семантичного поля, а саме виокремлював певні лексичні одиниці у групи, які потім формувалися у концептуальні поля [46, с. 41].

Наприклад, І. В. Арнольд вважає, що «... поле можна зрозуміти як безліч слів, що покривають визначену область людського досвіду, і, відповідно,

пов'язані за значенням. Їх множина створюється із зазначенням загальних властивостей його компонентів» [7, с. 68].

У цій магістерській роботі виокремлення ЛСГ з-поміж інших семантичних компонентів є надважливим з точки зору дослідження емотивних одиниць американського варіанту англійської та українській мовах. ЛСГ вважається однією з головних елементів опису мови, у якій об'єднуються слова за семантичним принципом, що характеризуються подібністю та близькістю у синонімічних значеннях [46, с. 41].

Структура ЛСГ поділяється на кілька рівнів. Найголовнішими та найбільш значимими у структурі ЛСГ вважаються периферія та ядро. Перша складова – ядро – являє собою центр ЛСГ, до якого належать нейтрально-забарвлені стилістичні слова, що є загальними у своїх значеннях. Друга складова ЛСГ – периферія – представляє собою сукупність лексичних одиниць, кожна з яких містить максимальну кількість диференціальних сем. До таких лексичних одиниць можуть відноситись терміни, у яких конотація є головним елементом значення [5, с. 66].

Отже, у межах цього підрозділу з'ясовано сутність понять семантики, лексичної семантики та описано різні підходи до вивчення цих феноменів. Також проаналізовано різноманітні типи груп слів та яку роль вони займають у мові, і яке значення відіграє лексико-тематична група у цій науковій праці.

1.2 Поняття «емоція» у лінгвістиці. Лінгвістична концепція емоцій. Класифікація емоцій

Емоції можна схарактеризувати як сильні інстинктивні почуття, що виникають внаслідок обставин, настрою чи фізіологічних змін. Вони відіграють вагоме значення у намаганнях індивіда невербально висловити ставлення до навколишнього середовища, адже являються джерелом знань і, певною мірою, перешкодою для них. Будучи невід'ємною частиною нашої особистості і власних переконань, з одного боку, вони, ймовірно, впливають на те, як мовцем концептуалізується довкілля, а отже, формують конкретні реакції на ті чи інші

життєві обставини. Емоції постають своєрідним індикатором позитивної чи негативної оцінки діяльності людини, її досягненням та результатам [36, с. 66].

Також, не можна відкидати того факту, що, з допомогою емоцій можна аналізувати один одного, навіть не вдаючись до використання мови, і тому невербальне вираження свого стану допомагає людям підлаштуватися під настрій співрозмовника та налагодити необхідний контакт.

Емоції відіграють вирішальну роль у тому, як жити своїм життям, від впливу на те, як взаємодіємо з іншими в повсякденному житті, до впливу на рішення, які приймаємо. Розуміючи деякі різні типи емоцій, можна глибше зрозуміти, як ці емоції виражаються, та який вплив мають на поведінку індивіда.

Доречно буде доповнити вищесказане твердження словами В.А.Крутецького – «те, що пов'язано з прямим або непрямим задоволенням потреб людини – як найпростіших органічних, так і потреб, зумовлених його суспільним буттям, – викликає у неї позитивні емоції (задоволення, радість, любов). Те, що перешкоджає задоволенню цих потреб, викликає негативні емоції (незадоволення, горе, печаль, ненависть)» [41, с. 189]. Тобто емоції носять позитивний або негативний характер, залежно від безпосереднього переживання ставлення людини до предметів і явищ дійсності. Завдяки емоціям люди можуть сприймати та описувати світ більш насичено, більш різноманітно і більш своєрідно [53, с. 81].

Однією з головних функцій емоцій вважається здатність до кращого розуміння один одного, можливість дізнаватися про стан особи та налаштовуватися на суспільну діяльність та комунікацію. Л. Г. Бабенко підтверджує, що «багатство світу емоцій відображено насамперед у мові і мовленні... У мовній картині світу відображений емоційний світ людини, що проявляється у великій кількості, різноманітності арсеналу мовних засобів, покликаних позначати та виражати емоції» [8, с. 51].

Емоції важливі для здобуття власного життєвого досвіду [17, с. 54]. Виконавши функцію позитивного або негативного посилення, емоції сприяють усвідомленню корисних форм поведінки та дозволяють усувати ті, які були

неприпустимі у суспільстві. Втім, погляд на те, що емоції спричиняють лише негативні наслідки, розглядається у статті дослідників С. Кларка, П. Хоггетта та С. Томпсона [81, с. 54]. Вони стверджують, що емоції – це ірраціональні пристрасті, які загрожують зруйнувати спокійно впорядковане життя індивіда. На їхню думку, під час переживання будь-яких емоцій виникає жорстока енергія. Вона змушує діяти нас не за власною волею і, як наслідок, неможливо контролювати поведінку. Відповідно до цього твердження, емоції загрожують нормам і правилам, від яких залежить сама цивілізація [88, с. 54].

Також, варто зауважити, що одним з головних недоліків кожної царини можна вважати те, що ті чи інші питання можуть бути більш або менш дослідженими і, якраз-таки, проблема співвідношення ролі емоції у мові є однією з найменш вивчених у мовознавчій площині. До того ж, студіювання емоцій загалом не може бути повноцінним без залучення інших наукових дисциплін, адже будь-яка з них не зможе надати вичерпний розбір цієї проблематики, застосовуючи тільки внутрішньонаукові методи. На сучасному етапі, учені в сферах психології, соціології, філософії, фізіології, когнітивної лінгвістики, лінгвопсихології, лінгвістики емоцій та соціолінгвістики активно вивчають емоції, а саме їхній вплив на сприймання довкілля, яку роль та значення відіграють у слові, виокремлюють класифікації тощо.

Психологія та фізіологія – це перші наукові дисципліни, які розпочали студіювання емоцій. Звичайно, емоційна складова вважається одним з ключових елементів людської свідомості та мислення, ігнорування якої призвело б до неповного розуміння механізмів та процесів, які й викликають реакції на та чи інші подразники і, відповідно, стимулюють появу емоцій [84, с. 75]. Л. Г. Бабенко вважає, що при дослідженні емоцій з точки зору психіки, їх розглядають як єдність психічного і діяльнісного [8, с. 52].

Проте деякі вчені у сфері психології переконані, що емоції не повинні розглядатися з точки зору цієї науки. Е. Даффі та її послідовники висунули гіпотезу про те, що емоційний аспект у сприйнятті індивідом довкілля варто розглядати через призму понять «активації» та «збудження», які хоч і не є досить

різнобічними, але вони спрямовані на ґрунтовне вивчення конкретних станів індивіда [96, с. 54].

На думку М. С. Лебединського та Н. В. Мясіщева емоція характеризується як одна з найголовніших елементів психіки, що виражається у оцінному ставленні людини до дійсності. Емоції інтегрально позначають тонус нервово-психічної діяльності, що виражається у всіх психічних процесах людини і, безумовно, впливають на організм загалом [45, с. 154].

О. М. Леонтьєв позиціонує визначення емоцій як психологічні стани, які характеризують поведінку людини. Кожна емоція проявляється під час переживання якоїсь певної ситуації, що дає змогу індивіду надати оцінку цій ситуації [47, с. 77–78]. Також існує твердження, що емоції не можуть виникати безпричинно. Стимуляційним фактором для їхньої появи є саме навколишнє середовище. Тобто, емоції виступають певним «індикатором» оцінки світу та впливають на наше пізнання, сприйняття, уяву, пам'ять та мислення [77 с. 31].

На думку О. В. Морозова емоції є певним класом суб'єктивних станів. З їхньою допомогою людина виражає позитивне або негативне відношення до довкілля, що є результатом її практичної діяльності [54, с. 73].

Визначення ролі природи у становленні емоцій вважається одним із ключових напрямів для дослідження у наукових колах. Ч. Дарвін мав цікаву теорію походження емоцій з точки зору природи [90, с.183]. У його науковій розвідці предметом дослідження стали антропоїди і сліпонароджені діти, які демонстрували схожість у вираженні емоційних станів. Дарвін стверджував, що між людиною та твариною немає ніякої різниці у психологічному розвитку, адже значна частина експресивних дій людей та інших тварин є вродженими, отже, успадкованими, а не засвоєними. Зокрема, такі емоції, як задоволення, прив'язаність, радість, біль, гнів, подив і жах, однаково виражаються усіма приматами, включаючи людину [90, с.183].

Вищенаведена гіпотеза виявилась фундаментальною для створення його теорії. Якщо брати до уваги ці спостереження, то можна сказати, що головним фактором для появи емоцій слугували зміни живих істот під час еволюції.

Необхідність реагувати на зовнішні подразники та бажання вижити стимулювали організм пристосовуватись до нового середовища існування [90, с. 184].

К. Ізард мав іншу концепцію про природу походження емоцій. Перш за все, науковець наголошував на тому, що стимуляційним фактором для появи тісних взаємовідносин між матір'ю та дитиною слугували емоції як індикатор прояву материнського інстинкту та спосіб вираження прив'язаності до малюка. Інша ж причина виникнення емоцій – це можливість обміну інформацією, необхідність встановити зв'язок між людьми за допомогою мовних засобів [33, с.128].

Якщо ж розглянути поняття «емоції» з точки зору філософії, то емоція – це своєрідна реакція людини та тварин на події, які є не тільки зовнішніми, але й часто проживаються внутрішньо. Саме за допомогою емоцій ці зовнішні та внутрішні подразники мають відтінок суб'єктивності, що також містять у собі весь спектр почуттів та переживань [135, с. 54]. Натомість, в іншому словнику з філософії емоція розуміється як швидкоплинне явище, яке охоплює нас, але на відміну від пристрастей, є досить нестійкими та невизначеними [136, с. 174].

Р. Декарт вважав, що емоції це – пристрасті душі. На його думку вони є сприйняттями, відчуттями або душевними рухами, які з'являються у людині через присутність духів, які посилюють та підтримують їхній прояв [92, с. 498]. Він підтримував ідею про те, що емоції регулюються природнім шляхом, і людство не спроможне ними керувати. Необхідно відзначити, що основна дія пристрастей душі є спонукання та налаштування душі індивіда бажати виконувати ті команди, які посиляє його тіло [92, с. 499].

На сучасному етапі вчення про емоції вважається недостатньо дослідженим. Дж. Ейчисон, професор Оксфордського університету, висловлює цікаву думку про те, що мовознавці бояться емоції, оскільки вони є складною та багатобічною сферою для опрацювання з лінгвістичної точки зору, і, як наслідок, цієї теми намагаються уникати [81, с. 70].

Не зайвим буде зазначити й те, що категорії емотивності та емоційності часто плутають між собою, і тому виникає нагальна потреба окреслити

відмінність між цими двома феноменами. Насамперед, емотивність розглядається як емоційна забарвленість мови. Іншими словами – це емоційна оцінка явищ, об'єктів, ситуацій, які переживає людина протягом усього свого життя за допомогою мовних засобів [69, с. 42]. Вербальне вираження емоцій вважається фундаментальною ознакою того, що індивід повноцінно сприймає інформацію про оточуючий простір, поширює та аналізує відчуття, які викликаються зовнішніми або внутрішніми подразниками, тобто, транслює емоційні імпульси, які знаходять вихід у міжособистісній комунікації. Таким чином, коли важливо дізнатися про емоційний стан комуніканта, то мається на увазі емоційну комунікацію. Емотивна комунікація ж передбачає, що головним способом спровокувати певні емоції у інших виступають мовні засоби [69, с. 43].

В. І. Шаховський розглядає явище емотивності як особливу семантичну властивість мови, у якій емоції виражаються за допомогою певних засобів. Натомість, емоційність – це продукт психічної діяльності людини, який реалізується у мовних одиницях [76, с. 44].

Під час комунікації емотивність проявляється несвідомо, тобто, людина не здатна контролювати появу тієї чи іншої емоції. Проте, якщо ж наголошувати на емотивності, то це цілком осмислена ознака мовленнєвого процесу, яка проявляється у намірі спровокувати певну емоційну реакцію у слухача за допомогою мовних засобів. Відповідно до цього, емотивність реалізується у мові, а емоційність містить психологічне підґрунтя [89, с. 134]. Доповнити це твердження можна словами В. А. Маслової, – «Мова – це знаряддя емоцій» [52, с. 20].

Варто зауважити, що проблема взаємозв'язку емоцій та мови довгий час відкидалась у мовознавчих колах. Дослідники сумнівалися у тому, що цей феномен потрібно розглядати через призму лінгвістичних дисциплін, і тому перспективи студіювання емотивної складової у мові були невтішними. Проте, численні напрацювання у різних сферах, а особливо фізіології, соціології та психології, стверджували, що емоції – це не тільки інструмент для невербального пізнання світу, але й важливий компонент мовлення, уникання якого призводило

б до неповноцінного сприйняття та описування навколишнього середовища. Згодом, концепт “мова-емоції” почали вважати досить перспективним напрямком для вивчення, але це не заперечує того, що лінгвістична сфера все ще не може надати вичерпне обґрунтування цій проблемі.

На початку своїх досліджень ціла низка філологів задавалися питанням – чи спроможна лінгвістика займатися дослідженням емоційних станів і чи взагалі лінгвістика може включати в себе таке поняття як «емоції»? Цей факт спонукав багато вітчизняних і зарубіжних дослідників перенести проблеми мовного вираження і комунікації емоцій у центр дослідницької тематики та виділити цьому феномену достатньо часу для його позачергового вирішення.

Розвиток лінгвістичної теорії емоцій бере свій початок з 70-х років ХХ ст. Дослідники відзначали, що значний пласт лексичних одиниць містить у собі емоційний компонент, який відображається у позитивному або негативному реагуванні на навколишній світ. Проте, вони відхиляли той факт, що цей компонент може бути частиною слова в контексті семантики і відноситься лише до концептуального ядра. Деякі кола вчених також відзначали, що окрім емоційної лексики слід ще виокремлювати нейтральну. Але на переконання психологів, які вже до того часу дослідили емоції набагато глибше, ніж лінгвісти, розподіляти лексику мови на емоційні та нейтральні слова вважалося помилкою. Вони прийшли до висновку, що всі слова є, поняттєвими, а одже містять емоційну складову [77, с. 155].

Згодом, у Берліні в 1987 р. Ф. Данешом було вперше висвітлено проблему взаємозв'язку мови та емоцій на конференції Міжнародного конгресу лінгвістів [77, с. 87]. У його доповіді висувалися численні доводи про те, що емоції входять до складу мови та становлять надважливу цінність у сфері лінгвістичних досліджень. Результатом пленарного засідання стало те, що дилема взаємовідношення мови та емоцій виявилася у п'ятірці найбільш актуальних проблем для вивчення у сучасних мовознавчих дисциплінах [77, с. 87].

Розбіжності думок науковців щодо належності емоцій до мовленнєвої сфери спровокували давню суперечку лінгвістів. Вони утворили декілька груп,

які мали на меті підтвердити або заперечити причетність емоції до мови. У своїх напрацюваннях К. Бюлер та Г. Гійом запевняли, що ключовою функцією мови є когнітивна функція, а тому емоційна сфера не повинна розглядатись як мовленнєвий елемент, і взагалі виключатися з його складу [74, с. 34].

За Е. Сепіром, «утворення ідеї для мови має більше значення, ніж прояв волі і емоцій». Дослідник наголошував на тому, що природні інстинкти відіграють у мові надзвичайно важливу роль, але емоційний аспект відкидав з мовотворчого процесу через те, що мова – це лише вираження людської природи, її сутності за допомогою мовних засобів [103, с. 40].

Такого ж твердження дотримувалася К. Кербрат-Оречіоні [75, с. 2]. За її поглядами, емоції посідали чи не найостанніше місце за необхідністю вивчення у лінгвістиці. Вона вважала, що емоції можливо виразити за допомогою тіла, а саме відобразити їх у міміці обличчя та жестами. Таким чином, емоції, мова та тіло є лише демонстрацією інстинктів, які притаманні як людям, так і тваринам, а тому проблема вираження емоцій у мовленні не вважалася пріоритетною темою для вивчення у сучасному мовознавстві [75, с. 2].

Однак, інша група дослідників висувала гіпотезу про те, що без емоційної складової студіювання мови вважалося б неможливим. Одним з прибічників теорії, що емоції – це виключно значущий сегмент мовлення, є М. Бреаль. [103, с. 50]. У своїх напрацюваннях, вчений доводив, що емоції постають однією з центральних функцій мови, але мову він розглядав, як базовий інструмент для передачі прагнень, жадань, та експресивності мовця, що містять у собі емоційний супровід. Подібної думки дотримувалися Ш. Баллі та Ван Гінекер, які визнавали емоції ключовим елементом мовленнєвого акту [103, с. 51]. Науковці стверджували, що емоційний компонент у мові проявляється у вираженні та маніфестації довкілля, і відсутність емоцій стало б головною перешкодою у цьому процесі [76, с. 92].

На сьогоднішній день і вітчизняна лінгвістика емоцій вже не вважає за потрібне дотримуватися теорії Е. М. Галкіної-Федорук, яка доводила, що

емоціональна лексика відсутня у мові [18, с. 75] чи В. А Звегінцева, що «емоції не входять у структуру мови» [29, с. 29].

Отже, як можна побачити, багато дослідників у різних галузях наук довели, що емоція – це невід’ємний компонент усіх аспектів життя людини [20, с. 4]. Емоції завжди супроводжували людину і мали величезний вплив на діяльність. Зрештою, якщо багатогранне студіювання емоцій у різних наукових царинах не здавалося науковцям надто складним завданням, то проблема класифікації емоцій досі не є ще досить дослідженою, адже у зв’язку з численністю та складністю емоцій, встановити і віднести їх до тієї чи іншої групи за однією «шаблонною» схемою не вдається. На думку Б. І. Додонова, створити якусь одну загальну класифікацію емоцій не є можливим, адже вирішення будь-якої проблематики потребує особливого підходу. Якщо одна класифікація допоможе у вирішенні певної проблеми, то інша класифікація у цьому конкретному випадку не буде охоплювати всі необхідні параметри для її успішного вивчення [24, с. 2].

Разом з тим, деякі вчені (П. Екман, К. Ізард) [80; 106] підкреслювали, що насамперед потрібно виокремити базові емоції в класифікації емоцій. При цьому, В.К. Вілюнас та В.І. Шаховський [13; 73] та інші науковці одностайно наголошували на тому, що класифікування емоцій у певні групи є необхідною умовою для їх подальшого вивчення у лінгвістичній та інших площинах.

На сучасному етапі науковці виокремлюють від 2 до 10 видів базових емоцій. Найпопулярнішою класифікацією емоцій вважається класифікація К. Ізарда. На основі своїх досліджень, К. Ізард вирізняє 10 базових емоцій [32, с. 63]:

1. *Радість* (позитивна емоція; спроможність цілковитого задоволення актуальних потреб)
2. *Інтерес* (позитивна емоція; сприяння набуття нових знань, навичок, зацікавлення у вивченні корисної інформації, стимул працювати та навчатись)
3. *Подив* (позитивно-негативна емоція; реакція на раптові обставини)

4. *Страждання* (негативна емоція; неспроможність задовольнити необхідну потребу)
5. *Гнів* (негативна емоція; різке невдоволення через раптову появу перепони у досягненні важливої для суб'єкта потреби)
6. *Відраза* (негативна емоція; стикування з неприємними обставиною, предметом або людиною, що виражається у неспівпадінні з моральними, ідеологічними, етичними нормами та принципами суб'єкта)
7. *Зневага* (негативна емоція; виражається у несприйнятті, знеціненні життєвих позицій, інтересів та переконань у міжособистісній комунікації)
8. *Страх* (негативна емоція; тривожне усвідомлення реальної або надуманої ситуації, що може стати загрозою для життєвого благополуччя індивіда)
9. *Сором* (негативна емоція; усвідомлення власної невідповідності певним установкам та принципам, неприйнятна поведінка у суспільстві)
10. *Збентеження* (негативна емоція; передчуття ситуації, яка може негативно вплинути на індивіда, досадна новина).

Зі свого боку, О. О. Зуєва наголошує на значущості класифікації емоцій для мовизнавчих дисциплін. За її переконаннями, характеристика певних емоцій необхідна в моменти обмірковування різноманітних труднощів, які виникають у процесі опису емоцій. Таким чином, лінгвістка посортувала їх на декілька груп [31, с. 150-151]:

1. за наявністю / відсутністю інтелектуальної оцінки – прості (злість, страх, задоволення і т.д.) і складні (любов, гордість і т.д.);
2. за «знаком» переживання емоцій – позитивні (стенічні) і негативні (астенічні);
3. за спрямованістю на мовця або на оточуючих – особисті (відчай, горе, туга) і неособисті (жалість, захоплення);
4. за впливом на діяльність людини – активні (радість, наснага) і пасивні (туга, відчай);
5. за ступенем інтенсивності – емоції високого ступеня інтенсивності (щастя, нещастя) і низького ступеня інтенсивності (задоволення, досада).

Існує ще одна класифікація емоцій, створена І.Б. Додоновим, яка концентрується на психологічних переживаннях особистості та її прагненнях задовольняти конкретні задачі, характеризуючи їх за допомогою так званого «емоційного інвентаря». У своєму складі вона налічує всього 10 груп [24, с. 108-122] :

1. *Альтруїстичні емоції* (виникають на основі потреби в сприянні, допомоги, заступництві іншим людям, як «занепокоєння за долю кого-небудь», «почуття відданості» та ін.);
2. *Комунікативні емоції* (виникають на основі потреби у комунікації, наприклад, «бажання спілкуватися, ділитися думками і переживаннями, знайти їм відгук», «почуття подяки» і т. д.);
3. *Глористичні емоції* (виникають на основі потреби в самоствердженні, в славі, як «почуття гордості», «почуття переваги» та ін.);
4. *Праксичні емоції* (викликаються діяльністю, її успішністю або неуспішністю, труднощами її здійснення або завершення, як «захопленість роботою», «милування результатами своєї праці, її продуктами» та ін.);
5. *Пугнічні емоції* (виникають у потребі в подоланні небезпеки, на основі якої пізніше з'являється інтерес до боротьби, як «захоплення небезпекою, ризиком», «почуття сильного вольового і емоційного напруження, граничної мобілізації своїх фізичних і розумових здібностей» та ін.);
6. *Романтичні емоції* (виникають на основі прагнення до романтизму, таємничості, незвичайного як, «хвилююче почуття дивно перетвореного сприйняття навколишнього: все здається іншим, незвичайним, повним значущості і таємниці», «почуття зловісно-таємничого» та ін.);
7. *Гностичні емоції* (виникають на основі конкретних переживань та намаганням віднайти у чомусь новому знайоме та звичне, як «прагнення щось зрозуміти, проникнути в сутність явища», «радість відкриття істини»);

8. *Естетичні емоції* (викликаються на основі потреби людини в гармонії з довкіллям та відчутті прекрасного як «жага краси», «насолада красою чого-небудь або кого-небудь» та ін.);
9. *Гедоністичні емоції* (викликаються на основі потреби у задоволенні тілесного і душевного комфортах, як «насолада приємними фізичними відчуттями від смачної їжі, тепла, сонця і т.д.» та ін.);
10. *Акізитивні емоції* (виникають на основі інтересу до накопичення, «колекціонування» речей, але без нагальної потреби в них, як «радість з нагоди збільшення своїх накопичень» та ін.)

Емоції визначають значну частину наших процесів сприйняття, мислення та дій і відіграють важливу роль майже у всіх сферах людського досвіду. Використовуючи мову, почуття виражаються через конкретні уявлення. За допомогою мовних висловлювань емоції виражаються, називаються, пробуджуються та посилюються. Взаємозв'язок між пізнанням, мовою та емоціями, між системою когнітивних знань та психічним світом почуттів, є одним із найважливіших явищ, якщо потрібно всебічно пояснити людський розум.

Студіювання емоційної складової у мовленнєвій діяльності через призму лінгвістики сприяє кращому вивченню лексичного запасу будь-якої мови. Реакція на зовнішні та внутрішні подразники виражається за допомогою вербального та невербального спілкування, і, таким чином, ці процеси не можуть відбуватися без емоцій. Варто зауважити, що в момент демонстрації емоцій виокремлюють їх негативне чи позитивне забарвлення, а також ступінь інтенсивності, з якою вони проявляються [94, с. 96].

Отже, в межах чинного підрозділу визначено поняття «емоція» у лінгвістиці, з'ясовано та проаналізовано зв'язок емоцій з іншими науковими дисциплінами. Також представлено різні точки зору науковців щодо проблематики «мова-емоції» та подано напоширеніші класифікації емоцій.

1.3 Загальна характеристика іншомовних лексичних запозичень на позначення емоцій та емотивних станів в американському варіанті англійської та в українській мовах

Запозичення – це слово, яке перейшло з однієї мови (мови-джерела) та включене в іншу мову (мову-рецепієнта) без перекладу. Це контрастує зі спорідненими словами, які представляють собою схожі слова у двох або більше мовах, оскільки вони мають спільне етимологічне походження [65, с. 46].

Здебільшого запозичені лексичні одиниці пристосовуються до норм та правил мови-рецепієнта на всіх лінгвістичних рівнях [44, с. 66]. Окрім того, це є неминучим процесом для будь-якого народу, що зумовлюється історичними змінами та є ключовим джерелом поповнення словникового запасу мови.

У загальному розумінні «запозичення – це елемент чужої мови (слово, морфема, синтаксична конструкція і т.п.), перенесений з однієї мови в інший, а також сам процес переходу елементів з однієї мови в інший» [23, с. 158].

Більш того, запозичення є наслідком культурного контакту між двома мовними спільнотами. Характер цього контакту може бути щоразу різним. Це можуть бути війни, вторгнення чи завоювання, коли іноземні слова фактично накладаються на неохочу завойовану націю. Бувають також періоди миру, коли процес запозичення зумовлений торгівлею та міжнародними культурними відносинами [4, с. 58]. Лексичні одиниці переходять в обох напрямках між двома контактуючими мовами, але часто виокремлюється асиметрія, що спричиняє більший перехід слів у певну мову. У цьому випадку спільнота мов-джерел має певну владу, престиж та лексичні багатства, що робить об'єкти та ідеї, які вона приносить, бажаними та корисними для спільноти мов-рецепієнтів [65, с. 47].

Процес «кочування» слів з однієї мови в іншу вважається головною запорукою її розвитку та процвітання. Запозичення посідає одне з провідних місць у мовленнєвому акті через можливість обміном міжлінгвальною спадщиною.

Встановити точну кількість іноземних мовних елементів у кожній мові не є можливим внаслідок збільшення їх числа за рахунок стрімкого розвитку

суспільства, що спричиняє появу нових явищ та об'єктів, які, відповідно, потребують найменування. Разом з цим, процес асиміляції також становить певні труднощі у з'ясуванні походження конкретного слова [48, с. 26].

Лексичний склад будь-якої мови можливо поділити на такі пласти: слова, які притаманні усім мовам однієї сім'ї; слова, які належать до спільних груп або підгруп споріднених мов; слова певної мови, які існують з давніх-давен; слова, які перейшли з однієї мови до іншої (запозичення) [57, с. 206]. Таким чином, в англійській мові виокремлюють наступні запозичення [57, с. 206]:

- слова індоєвропейського походження (охоплюють значну частину мов);
- германізми: *mirth, scorn, shock, shadow, wonder, glee*;
- західні германізми: *dread, worry*;
- англо-саксонізми: *thrill, gloom, hatred*;
- запозичення:
 - зі споріднених мов: *anger, awe, daze, cunning* (з давньоскандинавської), *sorrow, fear, fright* (з датської);
 - із іншої мовної системи: *contentment, ennui, ecstasy, menace* (з французької), *alarm* (з італійської), *melancholy, euphoria* (з грецької).

Натомість, для української мови характерні такі запозичення [59, с. 25]:

- зі слов'янських мов: *благоговіння* (зі старослов'янської), *зловтіха* (з російської), *натхнення* (з польської), *чехізми*;
- з неслов'янських мов: *істерія* (з французької), *ентузіазм*, *апатія*, *тріумф*, *фрустрація* (з латинської), *ейфорія*, *меланхолія*, *хандра* (з грецької), *драйв* (з англійської).

Визначити етимологію певної лексичної одиниці, як правило, становить значну проблему, адже іншомовне слово могло потрапити у мову досить давно і, через це, втратило свої корені та вже не сприймається як запозичення (*awe* – з давньоскандинавської) [59, с. 29].

До того ж, слова найчастіше диференціюють як запозичені, якщо вони мають форму та значення, що майже ідентичні за формою та значенням слова з іншої мови, з якої воно взято (оскільки існує можливий сценарій мовного

контакту), і якщо запозичення мають відсутні альтернативні пояснення. Саме визначення, з якої групи чи підгрупи мов походить слово представляє головну складність (слово *repugnance* могло перекочувати з латинського *repugnantia*, або перейти з французького *repugnance*; слово *іпохондрія* запозичене через посередництво російського та латинського *hypochondria* з грецького *ὑποχόνδρια*) [48, с. 31].

Окремий інтерес у мовознавчих царинах становлять причини запозичення. Таким чином, виокремлюють два їх типи: внутрішньолінгвістичні та екстралінгвістичні причини. Внутрішньолінгвістичні мають на меті такі завдання [71, с. 29]:

1) необхідність диференціювати певну реалію, що відсутня у когнітивній площині мови-рецепієнта. Це вважається однією з базових причин, яка зумовлює надходження нової лексичної одиниці до словникового складу приймаючої мови і, разом з цим, закріплює нове явище, що приходить з цим словом (*panic, turpor, драйв, антипатія*);

2) необхідність окреслити значення тих чи інших предметів та явищ, що обумовлені розбіжністю з існуючими найменуваннями. (німецьке *angst* передає яке не притамане англійському *fear* «страх» значення «страх без жодної видимої причини»).

У такий же спосіб, вирізняють наступні екстралінгвістичні причини [65, с. 30]:

1. відсутність еквівалентного значення у мові-джерелі, що слугує приводом для запозичення;

2. історичні контакти людей, необхідність номінації нових об'єктів і концепцій, що іноді призводить до запозичення багатьма мовами одного слова та виникнення інтернаціоналізмів – слова однієї мови-джерела, які становлять певний пласт іноземної лексики в багатьох мовах.

Проблематика класифікації запозичень становить невід'ємну частину дослідження цього явища. Центральним об'єктом у процесі переходу нових слів вважається мова-джерело, з якої мова-рецепієнт переймає іншомовні елементи.

До сьогодні, значна частина усіх мов світу є активними учасниками міжкультурного мовного обміну, але через те, що деякі мови є досить специфічними або ізольованими для передачі власного досвіду, що переважно відображається у лексичному складі мови, цей процес стосується не всіх. Найбільш популярними мовами, які мають у їхньому словниковому запасі чималий пласт іноземних одиниць, є англійська, іспанська та французька мови. Натомість в стародавні часи за кількістю запозичень провідну позицію займали грецька мова та латинь [65, с. 100].

Також важливим є той факт, що деякі іншомовні елементи закріплюються у мові-рецепієнті через посередництво іншої, тобто відбувається процес перезапозичення, і мова-рецепієнт переймає те значення та вид слова, яке було у мові-посереднику. Згідно з цим, виокремлюють декілька різновидів запозичень [16, с. 35]:

- прямі – перехід лексичної одиниці здійснено без вторгнення інших мов: *frolic* (датська), *panic* (грецька), *aversion* (лат.), *натхнення* (польск.);

- непрямі – перехід слова відбувається за рахунок втручання інших мов. З-поміж англійських та українських іншомовних лексичних номінацій на позначення емоцій та емотивних станів, які були започені цим способом, можна виокремити наступні: *enthusiasm* (з грец. через лат.), *anguish* (з лат. через старофранцузьку), *agony* (з грец. в лат., з лат. через старфр.), апатія (з грец. Через лат.), *симпатія* (через польск. чи нім. із лат. від грец.).

Разом з цим, будь-який іншомовний елемент слова може бути запозиченим, якщо це є необхідною умовою для апгрейду вже існуючої у мові лексики або додаванням до неї раніше не відомих значень. Відповідно до того, який компонент мовної одиниці вважається новим для мови-рецепієнта, запозичення поділяють на [16, с. 46]:

- **словотвірні елементи.** У цьому випадку основним словотворчим компонентом іншомовної лексики стає морфема. Як правило, афікси не запозичуються як окремі морфологічні частини, а переходять у мову-реципієнт разом з іноземним словом та стають звичними для людей. Для англійської мови

найбільш вживаними іншомовними структурними елементами є запозичення з грецької, французької та латинської мов: латинські: *-ion* (*tension, oppression*), *-tion* (*frustration, satisfaction*), *-or* (*horror, terror*), *-al* (*denial*); грецькі: *anti-* (*anticipation*); французькі: *-ance* (*importance, repugnance*), *-ence* (*abhorrence, impatience*), *-ment* (*bewilderment, wonderment*). Більш того, в українській мові також закріпились морфемні елементи з грецької, латинської та французької мов: грецькі: *анти-* (*антипатія*); латинські: *- ація* (*екзальтація*), *дез-* (*дезорієнтація*);

- **калька**. Один з найрозповсюдженіших видів запозичення, при якому лексична одиниця надходить до мови-реципієнта в майже незмінному стані, тобто слово має тотожний вигляд та значення, як і у мові-джерелі. Особливо ця категорія поширена в українській мові внаслідок обширної частки запозичених росіянізмів (*sentiment, струс*) [48, с. 27];

- **семантичне запозичення** – це поява нового значення слова (здебільшого переносного) внаслідок впливу спорідненого слова в іноземній мові. У близькоспоріднених мовах цей вид запозичення є досить актуальним та становить значну частку іншомовної лексики мови-реципієнта. Для прикладу норвезький іменник *kunnskap* («знання»), який походить від давньоскандинавського *kunnandi* («освіченість») трансформувався в новітній англійській в *cunning* («хитрість»). Відповідно до наведеного прикладу, можна зробити висновок, що за звучанням *cunning* належить до англійської, але з точки зору семантичної складової відноситься до скандинавської мови [16, с. 41].

Після того, як іноземне слово потрапило до мови-реципієнта, воно починає проходити процес асиміляції, тобто набуває певних фонетичних, граматичних, семантичних змін, а також змінюється його написання, підлаштовуючись під правила правопису мови-реципієнта [48, с. 32].

Найбільш важливими змінами в іншомовних словах вважаються семантичні, але вони можуть бути доволі незначними без ретельного етимологічного вивчення.

Демотивація – один із способів зміни семантичної структури іноземного елементу під час його переходу до мови-реципієнта. До прикладу, наступні лексичні одиниці, такі, як *euphoria*, *melancholy* і *despair* сьогодні потрапляють в категорію демотивованих. Втім, англійська мова може представити ще кілька цікавих прикладів: *euphoria* (грец.) – від *euphoros* «здоровий»; *melancholy* (грец.) – від *melas-*, *melan-* «чорний» і *kholē* «жовч»; *despair* (лат.) – від *de-* «вниз із» і *sperare* «сподіватися» [14, с. 35].

До того ж, запозичення не лише проходять безліч семантичних, граматичних та фонетичних змін після того, як перекочували в іншу мову, а й можуть звужувати (спеціалізація) або розширювати (генералізація) своє значення. За спостереженнями науковців, звуження вважаються більш актуальним, аніж розширення. Отож розширення можна розглядати як найменування предметів однієї групи, яке розповсюджується на всі слова, що подібні до цієї групи. Наприклад, германізм *shock* передусім мало значення «шок», в англійській набуло значення «удар, поштовх», а в американському варіанті англійської – «амортизатор» [14, с. 36].

Звуження ж розуміється як закріплення за словом певного значення серед інших слів у тематичній групі, до якої належить ця лексична одиниця [55, с. 120]. Грецизм *hystera/ictepa* «матка» втратив своє попереднє значення, і з часом в англійській та українській мовах з додаванням суфікса *-ia / -ia* (*hysteria/ictepiia*) вживається як науковий термін на позначення нервового розладу «істерія».

Таким чином, можна зробити висновок, що проблемою запозичень учені мовознавчої сфери цікавляться досить глибоко. Цей процес сягає сивої давнини, з моменту появи мов, і він посилюється завдяки розширенню міжкультурної та міжмовної взаємодії, яка досягла рівня глобалізації. У зв'язку з цим виникають розбіжності щодо необхідності запозичень, оскільки їх необдумане використання спотворює мову та розуміння багатьох слів.

Процес запозичення – явище складне і багатогранне. Воно представляється як складна мовна задача, що сприяє взаємозв'язку між співвідношеннями різних національних культур, тобто запозичення є наслідком

взаємодії мовного контакту між народами, ділячись новими уявленнями про образ навколишнього світу.

Тож, в межах цього підрозділу подано визначення терміну «запозичення». Крім того, визначено, з яких мов надійшли ті чи інші слова в американський варіант англійської та в українську мови, описано види запозичень, а також наведено приклади іншомовної емотивної лексики двох мов у зіставленні.

1.4 Емотивна картина світу представників американської та української мовних спільнот

Протягом останніх десятиліть значна частина науковців у сфері лінгвістики звернули свою увагу на проблему взаємодії мови та людини та її роль у сприйнятті навколишнього середовища. Натомість, значний інтерес щодо цього питання підштовхнув мовознавців визначити антропоцентричний принцип як один із домінантних у дослідженні мови, яка, у свою чергу, вважається головним ключем до пізнання комунікативності особистості. Основоположним поняттям, що базується на вираженні специфіки індивіда, його відношення до довкілля є поняття картини світу (далі – КС) [37, с. 38].

КС є предметом студіювання у соціології, психології, антропології, але з плином часу науковці мовознавчих царин почали включати це поняття до термінологічного складу лінгвістичних та споріднених з ними дисциплін, а саме когнітивної лінгвістики, психолінгвістики, лінгвокультурології та соціолінгвістики. Багатогранне та комплексне вивчення КС у названих площинах продовжується і до сьогодні, але це не заперечує того факту, що кожна дисципліна розглядає її у межах своєї компетентності, і відповідно існують різні тлумачення КС, які часто протилежні одне одному [37, с. 38].

Вважається, що термін «картина світу» вперше з'явився наприкінці XIX – на початку XX століть в одній із книг по теоретичній фізиці. Генріх Герц описує картину світу як комплекс внутрішніх образів зовнішніх предметів, розглядаючи які можна дізнатись про їхню характеристику та поведінку [79, с. 185]. Тогочасний світ під впливом різноманітних відкриттів в галузі точних наук, які

пов'язували природу та матеріальний світ, міг кардинально змінити світосприйняття навколишнього середовища тогочасними людьми [62, с. 37].

Якщо ж розглядати питання картини світу через призму філософського вчення, то концепція Л. Вітгенштейна пропонує розглядати поняття «картини» як певну модель дійсності, яка включає в себе об'єкти, за допомогою яких особистість і формує власну дійсність. Більш того, у своїх філософських працях Л. Вітгенштейн наголошує, що поняття «картина» та поняття «уявлення» сильно пов'язані між собою. У його розумінні, «картина уявлення – це така картина, яку описують у тому випадку, коли описують своє уявлення». З цього твердження можна зробити висновок, що картина є більш репрезентативною категорією, ніж уявлення, адже картина може бути зображенням різних предметів, в той час як уявлення може видозмінювати їх, але завжди посилається на вихідні об'єкти [58, с. 16].

Досліджуючи проблему визначення КС у лінгвістичному аспекті, неможливо не згадати німецького науковця В. фон Гумбольта, який висунув теорію про те, що мова – це головний засіб, за допомогою якого індивід може описати та інтерпретувати навколишній світ. Пізніше, приблизно у 30-х роках ХХ ст. вищенаведене вчення слугувало фундаментом для виникнення гіпотези лінгвістичної відносності Е. Сепіра – Б. Л. Уорфа, які стверджували, що природа керує мовою. Вони виділили ті явища та категорії, які формують довкілля у єдину картину. Проте, вони також наголошували на тому, що ці типи та категорії є очевидними, адже світ – це потік суцільних вражень, який організовується нашою свідомістю, а інформація про нього виражається мовою [63, с. 174].

Завдяки клопіткій праці та багаторічним старанням дослідників у сфері філологічних наук, багато хто став замислюватися над тим, що якщо мова – це, так званий, інструмент для опису світу, то чи може містити цей інструмент такі деталі, які могли б виражати ставлення до навколишнього середовища не тільки вербально, але й включати в себе невербальне підґрунтя? Ці розмірковування призвели до того, що лінгвісти стали розглядати мову у зв'язці з емоціями, а згодом і їхній вплив на людину та як вони виражаються у різних культурах.

Зв'язок мови та культури в сучасному мовознавстві вже не викликає жодних сумнівів. З точки зору філологічних дисциплін, мова є найціннішим джерелом для формування та прояву ментальності людей. Можна зазначити, що мова – це невичерпна скарбниця народної мудрості людства.

Мова як явище культури, опис її з цієї позиції вимагає уваги до характеристик національного менталітету та їх відображення в лексиконі, фразеології, мовленні, етикеті та етичних концепціях, в характері дискурсивної діяльності носія певної культури. Вона є уособленням культурного надбання будь-якого етносу, що представляє собою чіткий набір певних універсальних та загальних знань, які формують колективну свідомість [63, с. 120].

На думку Е. Сепіра світ інтерпретується за допомогою мови, яка відноситься до того чи іншого етносу, та слугує певним провідником людства для обміну інформацією у соціумі [63, с. 121].

Термін «мовна картина світу» з'явився у наукових колах завдяки дослідженням Л. Вайсгербера. Проблематика дослідження цього визначення вважалась однією з пріоритетних у роботах В. А. Маслова, Ю. Д. Апресян, О. С. Кубрякова, В. І. Постовалова та інших.

Мовна картина світу є відображенням загального національного погляду на світ, включаючи конфігурацію цінностей понять, найбільш пов'язаних з ідеалами суспільства, або психічних явищ зовнішнього світу, отриманих найбільш позитивною оцінкою членів суспільства.

На думку Ю. Д. Апресяна, МКС – це окрема для кожної мовної спільноти схема бачення дійсності. Це певний інструмент для сприйняття та концептуалізації довкілля, де кожне окреме значення формує загальну систему поглядів, точки зору яких дотримуються усі її носії [5, с. 365].

На сучасному етапі, студіювання національно-культурних особливостей висловлення емоцій за допомогою мови вважається одним із новітніх та малодосліджених напрямів у лінгвістичній площині. Так, слова з культурно маркованою конотацією мають певний емотивний елемент, який реалізується у культурі та історії конкретної нації.

Хоча деякі емоції є універсальними і переживаються подібним чином як реакція на певні ситуації в усіх культурах, інші емоції демонструють значні культурні відмінності у своїх попередніх подіях, способі їх переживання, реакціях, які вони викликають, і тому, як вони сприймаються суспільством [113, с. 229]. Тому можна сказати, що культура є необхідною основою для розуміння дослідниками змін в емоціях. Відтак, усі ці фактори формують емотивну картину світу.

Насамперед, розглянемо американську емотивну картину світу. Американська культура, як відомо, належить до індивідуалістичних культур, тобто для американців важливо підкреслювати свою індивідуальність, піклуватися про власні потреби та бажання. Це може свідчити про те, що для індивідуалізму характерно сприймати емоційні переживання незалежно від інших, а саме формувати власний досвід, який є різним для кожної людини. Індивідуалістська культура сприяє вираженню позитивних емоцій, аніж негативних по відношенню до інших через те, що для неї не важливий розподіл на групи «своїх» та «чужих» [113, с. 231].

Для підтвердження цієї гіпотези, Девід Мацумото провів експеримент, у якому учасники розглядали кожен з шести базових емоцій та оцінювали, наскільки доречно було б виражати ту чи іншу емоцію за такими критеріями: 1) наодинці з собою; 2) серед «своїх», тобто родичі та близькі люди; 3) серед «чужих», тобто публічно або у колі незнайомих людей. Результати цього експерименту свідчили про те, що американці схильні до прояву позитивних емоцій серед групи «чужих», а негативні емоції – у групі «своїх» [113, с. 232].

Також існує твердження, що жителям країн, у яких спостерігається високий відсоток емігрантів, під час спілкування доводилось використовувати невербальні засоби комунікації і, як наслідок, люди у цих країнах частіше посміхаються. У результаті, можемо спостерігати, що американці звикли до посмішок та проявляють позитивні емоції, такі, як захват та доброзичливість, що допомагає налагодити контакт у міжособистісній комунікації [113, с. 232].

Дж. Перротт запевняє, що прояв позитивних емоцій, особливо радості, не завжди було актуальним для західної культури. Тенденція вираження «позитиву» остаточно закріпилась в американській спільноті лише з 1920-х років ХХ століття, і на сучасному етапі досягла свого апогею. Тепер прояв печалі чи засмучення вважається для американців індикатором неуспішності людини [116, с. 265].

В той же час, американці більш схильні до прояву гніву чи радості, ніж інші народи. Також, переживання емоцій страху, презирства, відрази і т.д. відбувається набагато інтенсивніше, ніж в інших європейських країнах через те, що вони звикли до того, що кожна особистість має право на вираження власних емоцій та почуттів у той спосіб, який буде для неї зручним та прийнятним.

Розглядаючи українську емотивну картину світу, варто зазначити, що ця тема тільки почала розроблятися в українській лінгвістиці, і станом на зараз існує обмежена кількість наукових досліджень, серед яких виокремлюють праці І. М. Фельцмана та Ж. В. Краснобаєвої-Чорної [67; 39].

Прийнято вважати, що українська спільнота більшою мірою тяжіє до колективістської, ніж до індивідуалістичної культури. За результатами досліджень Д. Мацумото, культура колективізму більш сприяє прояву позитивних емоцій, ніж негативних серед групи «своїх», адже для колективізму характерною рисою є гармонія всередині групи. Колективістська культура проявляє негативні емоції по відношенню до групи «чужих», оскільки це сприяє зміцненню відносин між «своїми» та дозволяє відділити «чужих» від «своїх» [113, с. 270].

В українській культурі прояв радості та суму значно відрізняється від емотивної культури Америки. Якщо для американців прояв емоції радості, що характеризується доброзичливістю та посмішками, є невід'ємним «автентичним» атрибутом, то для українців прояв радості та посмішок вважається чимось неприйнятним, тому що, буде вважатися, що людина дивна і з нею щось не так. «Блокування» вираження цієї емоції наводить на думку, що емоція страждання є надважливою для української культури, адже цінність цієї

емоції полягає у тому, що українці – це досить набожний народ, а в православ'ї прояв смиренності, покори та сором'язливості роблять людей більш терпеливими.

Також не зайвим буде зазначити і те, що українці за своєю природою досить гостинна та дружелюбна нація, проте прояв негативних емоцій все ж є більш домінантним. Заздрість, злість, роздратування – ці емоції часто панують серед українців, оскільки, як відомо, що на рівень добробуту та щастя людей впливають не тільки особистісні досягнення, але й загальний рівень життя у країні. Україна вважається досить молодою державою, яка продовжує постійно розвиватися, проте рівень добробуту її громадян ще не дотягує до рівня високорозвинених держав і, як наслідок, це сприяє занепокоєнню та невдоволенню людей, що провокує негативні емоції. Проте сподівання та впевненість в тому, що з кожним роком ситуація у країні буде покращуватися, а люди – ставати більш щасливими та задоволеними, що, звичайно, буде сприяти переважанню позитивних емоцій над негативними.

Отже, можливо зробити висновок, що культура емотивної поведінки Америки та України значно відрізняються між собою, що виявляється не тільки у менталітеті, але й у прояві емоцій. Якщо для однієї комунікативної спільноти характерне вираження якоїсь певної емоції, то для іншої прояв цієї самої емоції вважатиметься недоречним та дивним. Для американської культури прояв позитивних емоцій, таких як радість, задоволення, втіха є більш прийнятним, ніж для української в силу особливостей менталітету та історичного підґрунтя, хоча, як і для українців, так і для американців, вираження негативу, а саме прояв емоцій злості чи роздратування є цілком частим явищем.

1.5 Методика дослідження структурно-семантичних особливостей емотивної лексики

Проблематика дослідження методів студіювання лексики є однією з найбільш значущих у мовознавчій площині. Будь-яка наука повинна виокремлювати у своїх дослідженнях не тільки предмет та об'єкт, але й вміти

розглядати ті чи інші явища через призму різноманітних методів. Протягом багатьох років, лінгвістика винайшла досить велику кількість методів, за якими опрацьовуються та вивчаються численні мовознавчі проблеми, і дослідження у сфері лексикології є одними з найактуальніших у наш час.

Лінгвістичне дослідження словникового запасу мови неможливо уявити без використання численних методів та підходів, які у свою чергу поділяються на загальні (спостереження, індукція, дедукція, гіпотеза, аналіз, синтез, порівняння, ідеалізація, експеримент, формалізація, моделювання) та лінгвістичні (зіставний метод, структурно-семантичний аналіз, етимологічний аналіз, функціональний аналіз тощо) [42, с. 83].

Подібні наукові дослідження є важливими для висвітлення лексико-семантичних особливостей, які притаманні тій чи іншій мові, вивчення їхніх функцій та ознак, що становлять основу лексико-семантичного устрою мови, студіювання та окреслення класифікацій цих елементів і, як результат, формування загальної картини мови за представленими ознаками.

Головними методами дослідження в цій магістерській роботі є метод кількісного аналізу, описовий метод та метод контрастивного аналізу. У першому розділі, з допомогою елементів етимологічного аналізу подаються загальні аспекти походження мовних одиниць емотивної сфери англійської та української мов. У другому та третьому розділах використовуються метод словотвірного аналізу та метод компонентного аналізу.

Таким чином, метод контрастивного аналізу передбачає ґрунтовне дослідження мов, які зіставляються між собою. Цей метод аналізу базується на припущенні, що категорії, елементи є дійсними на різних рівнях (семантичному, синтаксичному тощо), тому його можна проводити на трьох лінгвістичних рівнях: фонології, граматиці та лексиці. У лексикології застосовується контрастивний аналіз для виявлення особливостей однаковості та відмінності в різних мовах [70, с. 49].

Відповідно до цього, у магістерській роботі відбувається вивчення англійської та української мов у зіставному аспекті, а саме студіювання емотивних лексичних одиниць та їх особливостей.

На думку О. А. Земської, метод лексико-семантичного вивчення словникового складу мови полягає у діахронічному аспекті. Тобто, слова, які були сформовані у процесі історичного розвитку, є предметом вивчення діахронії. Значний пласт мовних одиниць вважається непохідним, адже вони не схожі на свої лексичних «предків», а тому між ними немає ніякого зв'язку [30, с. 170].

Ю. І. Гурова зазначає, що слово, яке має кілька значень, називається полісемантичним, а здатність слів мати більше одного значення описується терміном «полісемія» [22, с. 58]. Таким чином, значний пласт словникового запасу мови містить у собі кілька значень та можуть кардинально відрізнятись у дефініцій того чи іншого явища чи об'єкту, на відміну від омонімів. Різниця між цими двома категоріями полягає у тому, що багатозначні слова можна використовувати для вираження різних значень. Тоді як омоніми – це слова, які іноді мають однакове написання, або однакову вимову, але значення у них буде різне [22, с. 59].

У іноземних та вітчизняних мовозначих колах студіюванню лексичних одиниць, які поділені на певні тематичні групи, відводиться чимала кількість різноманітних статей, збірників, монографій тощо, проте не можна відкидати той факт, що деякі шари лексики ще є недостатньо вивченими, а тому потребують багатограного та комплексного підходу задля їх ґрунтовного дослідження.

У цій науковій роботі окреслено кілька головних напрямків для студіювання емотивних лексичних одиниць та їх особливостей з точки зору семантики. Отже, перший напрямок дослідження – це структурно-морфологічний аналіз. За допомогою цього способу аналізується, яке слово належить до того чи іншого типу словотвору (дериваційний аналіз), а також розподіляються лексичні одиниці на певні семантичні групи (семантичний аналіз). Наступний напрямок – це елементи етимологічного аналізу. Це спосіб

визначає походження слова, встановлює його фонетичні та семантичні зв'язки з іншою лексикою та їхнє співвідношення в рамках однієї або споріднених мов.

Відтак, головною метою у цій магістерській роботі є опрацювання та аналізування видів словотвору по структурі та розподілення емотивної лексики американського варіанта англійської та української мов на семантичні групи та ілюстрування прикладів з числа вибірки.

Висновки до розділу 1

1. Лексична семантика є частиною семантики, головною проблемою якої є дослідження значень відособлених лексичних елементів слів (денотат та коннотат), яке у свою чергу відрізняється від студіювання семантики речень, включаючи в аналіз морфеми та лексеми. Лексична семантика розглядає співвідношення значення лексичних одиниць зі структурою мови та синтаксисом. Дослідження значення лексичних одиниць відбувається в контексті двох протилежних напрямків: від лінгвістичної форми до значення і від значення до лінгвістичної форми. Згідно з цим, вирізняють два підрозділи семантики: семасіологію і ономасіологію.

2. Емоції можна схарактеризувати як сильні інстинктивні почуття, що виникають внаслідок обставин, настрою чи фізіологічних змін. Вони відіграють вагоме значення у намаганнях індивіда невербально висловити ставлення до навколишнього середовища, адже є джерелом знань і, певною мірою, перешкодою для них. Будучи невід'ємною частиною нашої особистості і власних переконань, з одного боку, вони, ймовірно, впливають на те, як сприймається реальність, яка нас оточує, а отже, формують конкретні реакції на ті чи інші життєві обставини. На сучасному етапі виокремлюють базову концепцію емоцій, до складу якої входять наступні емоції: радість, здивування, інтерес, страждання, гнів, сором, страх, зневага, відраза.

3. Емоції постають своєрідним індикатором позитивної чи негативної оцінки діяльності людини, її досягненням та результатам.

4. Застосувавши елементи етимологічного аналізу запозичених слів в американському варіанті англійської та української мовах, можна стверджувати, що англійська мова піддавалась значному впливу багатьох мов світу та має у своєму складі чисельний пласт запозичень, аніж українська чи інші мови Європи. Найбільший вплив на емотиви в американському варіанті англійської мови становили латинська, грецька і французька мови, а на українську емотивну лексику – старослов'янська, російська, польська, чеська, латинська, грецька та французька мови.

5. Культура емотивної поведінки Америки та України значно відрізняються між собою, що виявляється не тільки у менталітеті, але й у прояві емоцій. Якщо для однієї нації характерне вираження якоїсь певної емоції, то для іншої прояв цієї самої емоції вважатиметься недоречним та дивним. Для американської культури прояв позитивних емоцій, таких як радість, задоволення, втіха є більш прийнятним, ніж для української в силу особливостей менталітету та історичного підґрунтя, хоча, як і для українців, так і для американців, вираження негативу, а саме прояв емоцій злості чи роздратування є цілком частим явищем.

6. Головними методами дослідження в цій магістерській роботі є метод кількісного аналізу, описовий метод та метод контрастивного аналізу. У першому розділі, з допомогою елементів етимологічного аналізу досліджується походження мовних одиниць англійської та української мов. У другому та третьому розділах використовуються метод словотвірного аналізу та метод компонентного аналізу, задля встановлення продуктивних способів словотвору у двох зіставляваних мовах (української та американського варіанту англійської) та розподілу емотивної лексики на певні лексико-семантичні групи.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ВАРІАНТІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА В УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

В американському варіанті англійської та в українській мові існують певні способи утворення нових слів. Багато з них використовуються в американському варіанті англійської мови, але деякі з них притамані лише українській мові. Головними способами словотворення в американському варіанті англійської мови є афіксація, конверсія, словоскладення, для української мови більш характерні афіксація та словоскладення.

В ході дослідження були проаналізовані лексичні одиниці емотивної сфери в американському варіанті англійської та української мовах. Для наочності результати дослідження представлені у виді діаграми (див. додатки А, В, Д, Е). Отже, за структурним аналізом лексичні емотиви американського варіанту англійської та української мов були поділені на 5 груп відповідно.

2.1 Способи словотвору в американському варіанті англійської та в українській мовах

На сучасному етапі словотвір вважається відносно новою галуззю у сфері лінгвістики. Процес зміни мови безперервно продовжується, і тому стає важко відстежувати нові тренди та тенденції, які впливають на неї щодня. Оскільки мова є гнучкою системою знаків, це є її природньою здатністю до формування та відчуття впливу з боку носіїв, які також є невід'ємним «пазлом» у загальному формуванні картини мови.

Способи утворення нових слів та фактори, що регулюють їх прийняття мовою, звичайно, сприймаються мовцем. Щоб зрозуміти слово, необов'язково усвідомлювати, як воно побудоване, просте воно чи складне, тобто чи можна його розбити на дві або більше складових. Люди можуть використовувати слово,

яке є для них новим, лише якщо вони вивчають його разом із предметами або поняттями, які воно позначає.

Словотвір є одним із головних шляхів розвитку та удосконалення будь-якої мови. Це сприяє постійному наповненню словникового складу мови, в основі якого лежить процес запозичення або використання власних мовних елементів, з яких відбувається утворення нового слова, що, безумовно, збагачує мовленнєве та культурне надбання нації.

Словотвір (або морфологічний процес) – це процес, за допомогою якого нові слова утворюються або шляхом модифікації із існуючих лексичних ресурсів мови, або шляхом повного оновлення, які, в свою чергу, стають частиною мови. Перш за все, словотвір має тісний зв'язок не тільки з лексикою, але й з граматику, тому, що саме граматика може детально пояснити, який лінгвістичний елемент був використаний для формування того чи іншого слова. У свою чергу, словотвір з лексикою взаємопов'язані через те, що кожне слово становить невід'ємну частку словникового складу мови [1, с. 5-6].

Під словотворенням також розуміють мовні процеси, за допомогою яких утворюються нові слова відповідно до певних типів словотворення. Нові слова утворені згідно певних моделей словотворення.

За ствердженням В. В. Єлісєєва, словотворчі моделі розуміються як шаблони або структурні схеми, відповідно до тих, що мають словотворчі морфемні засоби. Словотворча модель встановлює конкретний спосіб, за допомогою якого було сформоване слово та виявляє інші шляхи у створенні подібних значень схожими способами [26, с. 30].

О. С. Кубрякова стверджує, що сутність словотвору полягає у формуванні нових мовних одиниць, а також структури похідних слів та їхньої класифікації [43, с. 342]. У лексикології виокремлюють два головних значення терміну «словотвір», які потрібно відрізнити один від одного. У першому випадку значення «словотвір» окреслюється як певна група правил, за якими утворюються нові лексичні елементи, які становлять фундамент для подальшого формування слів за їх прикладом та структурою [28, с. 164].

Натомість, за визначеннями іншого кола лінгвістів, «словотвір» (дериватологія) розглядається як розділ науки, що вивчає способи утворення нових слів. Позиція словотворення у лінгвістиці часто постає однією з важливих тем для обговорення. Л. А. Булаховський трактував словотвір як частину морфології, оскільки вона стосується формування порядку слів та структурних законів [12, с. 103].

На думку О. О. Потебні, словотворення – це самостійний розділ лексикології [50, с. 131]. Останнім часом неодноразово лунають заклики відокремлювати теорію словотворення як самостійну дисципліну між граматику та лексикологією. Часто словотворення відносять до лексикології, оскільки предмет лексикології – слово – слід розглядати як семантичну, структурну та комунікативну одиницю словникового запасу. Проте, починаючи з 60-70-х років XX ст., словотвір визнають як окрему галузь мовознавства, що досліджує структурні особливості словникового складу мови [50, с. 133].

Як зазначають Н. М. Шанський та А. Н. Тихонов, головне завдання словотвору полягає у тому, що «окремі слова, як значиме ціле вивчаються в словотворенні не «самі по собі» і «для себе», а як одиниці мови, шляхом аналізу яких лінгвісти пізнають словотворчу систему в цілому, загальні закони її функціонування і розвитку, правила і норми словотворення» [72, с. 5].

Варто зауважити, що намагаючись уникнути плутанини з визначенням терміну «словотвір», значна кількість науковців іноді звертаються до зарубіжних термінів, окреслюючи процес формування нових лексичних одиниць у мові терміном «деривація» [10, с. 173].

Виникнення нового лексичного елементу зумовлюється бажанням дефініціювати те чи інше явище задля його мовної інтеграції у комунікаційний акт людей [56, с. 64].

Англійський та український вокабуляр безперервно поповнюються та збагачуються новими словами та виразами. Хоча ці мови є представниками індоєвропейської сім'ї мов і спостерігається деяка схожість у їхньому словниковому запасі, проте різні культурні особливості, історичні умови та

вплив інших націй на формування мовних одиниць дозволяють вивчати спільні та відмінні риси лексичного складу обох мов з самого початку.

Відтак, у процесі свого становлення англійська мова втратила дієслівні закінчення при зазначенні особи, а теоретичне обґрунтування іменних частин з точки зору граматики майже зникло. Українська ж мова довгий час перебувала під тиском російськомовної спільноти, результатом якого стало численне запозичення росіянізмів та заміна на кальку споконвічно українських найменувань [83, с. 64].

Згідно з науковими дослідженнями, англійська мова містить у собі до 80% запозичень, в той час як іншомовна лексика в українській мові становить лише 30%. Окрім цього, неможливо не зазначити, що словниковий запас англійської мови щорічно збільшується майже на 800 слів, а в українській – у кілька разів менше [83, с. 65].

Цей феномен можна пояснити тим, що на відміну від української, яка вважається мовою певного етносу, англійська – це інтернаціональна мова, і тому такі показники лексичного збагачення мови не є шокуючими. Примноження словникового складу обох мов відбувається за рахунок не тільки запозичень, але й утворення нових мовних одиниць за прикладами власної, тобто присвоєння слову нової дефініції чи формування лексичного елементу за допомогою різноманітних способів словотвору [56, с. 66].

На думку Б. О. Серебреннікова, мова змушена безперервно розвиватися, адже сучасні технології та швидкий розвиток цивілізації впливає не тільки на людську расу, але й зумовлює пристосовуватись мовлення до нового середовища існування, результатом яких стає поява неологізмів [64, с. 44].

Так, кожне слово проходить кілька етапів, щоб закріпитися у мові. Спочатку лексична одиниця характеризується як окказіоналізм, тобто слово використовується лише у певному контексті та не становить ніякого смислу за його межами. Згодом, за сприяючих мовознавчих умов, лексичний елемент може перетворитися у неологізм та увійти у словниковий запас мови, або зникнути через недостатність передумов для його закріплення [64, с. 45].

Через надсучасні підходи у розвитку галузі освіти в американському варіанті англійської мови, похідні слова становлять найбільший пласт словникового запасу цієї мови. Так, українська мова має у своєму складі досить чисельну кількість похідних слів, але все ж поступається англійській. За твердженнями більшості науковців на рахунок словотворчих способів, майже усі мають однакову думку.

Отже, К.Г. Коваленко виокремлює такі продуктивні способи словотвору для американського варіанту англійської мови як афіксація, конверсія, скорочення і словоскладання [36, с. 212]. Натомість в українській мові основними прийомами словотворення О. І. Деменчук вважає афіксальний спосіб та словоскладання [91, с. 33].

Д. В. Євстратова, А. Б. Дзюба, М. М. Морозова наголошують, що до найбільш популярних типів словотвору можна віднести афіксацію, конверсію і словоскладання, а до вторинних – звуконаслідування, редуплікацію та реверсію [4, с. 10]. На думку М. Я. Плющ, в українській мові не дуже затребуваними способами словотворення є конверсія та аббревіація [60, с. 71].

З огляду на те, що Америка є однією з найбільш високорозвиненою країною у світі, американська мовна спільнота тримає провідні позиції у впливі на мову інших країн, зокрема там, де англійська визнана офіційною чи додатковою державною мовою. Якщо ж брати українську мову, то процес її становлення та розвитку з кожним роком набирає шалені оберти, що виражається у чисельних поповненнях словника новими лексичними одиницями та правилами.

Отже, можна зробити висновок, що у цій магістерській роботі головне завдання полягає у дослідженні особливостей словотвору американського варіанту англійської та української мов у зіставленні, а також виокремити найбільш продуктивні типи словотворення у цих двох мовах та описати їх.

Таблиця 1

**Рейтинг структурних груп емотивів в американському варіанті
англійської та в українській мовах**

№	Амер.вар.анг л. мови	Абсолют.кі лькість	Віднос на кількіс ть	Укр.мова	Абсол ют.кіль кість	Відносна кількість
1	Афіксація (суфіксальни й спосіб)	236	54,5%	Афіксація (суфіксальни й спосіб)	133	37,2%
2	Афіксація (префіксальн о- суфіксальний спосіб)	80	18,4%	Афіксація (префіксальн о- суфіксальний спосіб)	115	32,2%
3	Безафіксний спосіб (коренева морфема)	65	15%	Безафіксний спосіб (коренева морфема)	51	14,2%
4	Афіксація (префіксальн ий спосіб)	28	6,4%	Афіксація (префіксальн ий спосіб)	49	13,7%
5	Конверсія	14	3,2%	Конверсія	-	-
6	Словосклада ння	8	1,8%	Скорочення	7	1,9%
7	Скорочення	2	0,4%	Словосклада ння	2	0,5%

2.2 Структурна класифікація емотивної лексики

2.1.1 Афіксальний спосіб

Афіксація – це морфологічний процес, при якому афікси (словотвірні частки) приєднуються до слова, щоб створити або іншу форму цього слова, або нове слово з іншим значенням [9, с. 15].

Гнучкість англійської та української лексичних систем робить слово, утворене за допомогою афіксації, здатним до подальшої деривації, завдяки чому воно вступає у поєднання не лише з функціональними, а й з дериваційними афіксами, характерними для словесної основи, і стає розподіленим йому еквівалентом. Отже, можна сказати, що афіксація – це найпоширеніший спосіб

утворення нових слів як в англійській, так і в українській мовах [9, с. 16].

Згідно з результатами аналізу, група емотивів, утворених афіксальним способом в американському варіанті англійської та української мови є найбільшою та має у своєму складі 344 одиниці американського варіанту англійської мови, які складають 79,3% від загального обсягу досліджуваних одиниць та 297 одиниць української мови, які складають 83,1% від загального обсягу досліджуваних одиниць. Таким чином, абсолютна кількість одиниць, утворених в американському варіанті англійської за допомогою суфіксального способу творення в межах афіксації, містить 236 од., що становить 54,5% від обсягу досліджуваних одиниць, які утворені афіксацією, та 133 од., що становить 37,2% від обсягу досліджуваних одиниць, які утворені афіксацією в українській мові.

Натомість слів, утворених префіксальним способом творення в межах афіксації в американському варіанті англійської мови, налічується лише 28 од., що становить 6,4% від обсягу досліджуваних одиниць, та 49 од., що становить 13,7% від обсягу досліджуваних одиниць в українській мові. Також в ході дослідження виокремлюється підгрупа слів американського варіанту англійської мови, яка утворена префіксально-суфіксальним способом творення в межах афіксації та налічує 80 од., що становить 18,4% від обсягу досліджуваних одиниць, та 115 од. в українській мові, що становить 32,2% від обсягу досліджуваних одиниць, які утворені за допомогою афіксації відповідно (див.додатки А, В, Д, Е).

Відповідно до цього способу словотвору, двома основними видами афіксації є префіксація (характеризується додаванням префікса перед вивідною основою) та суфіксація (характеризується додаванням суфікса після вивідної основи), тоді як змішування обох типів афіксації можуть використовуватися для утворення складних слів. Переважна більшість слів в англійській та українській мовах сьогодні є результатом змішування [9, с. 16].

Так, в англійській мові основа іменника *amazement* ('відчуття великого здивування або подиву') була утворена від основи дієслова *amaze* за допомогою

суфікса *-ment*:

amaze + ment = amazement

Наведемо ще кілька прикладів слів, які утворені за допомогою суфіксів *-ness*, *-dom*, *-ity*, *-or* та *-ation*:

fond + ness = fondness

vexa + ation = vexation

hostil + ity = hostility

horr + or = horror

Основа іменника *delight* ('відчуття великого задоволення') була утворена від основи іменника *'light'* за допомогою префікса *de-*:

de + light = delight

Ось ще декілька прикладів з префіксами *dis-*, *con-*, *in-*:

dis + may = dismay

con + tempt = contempt

in + sult = insult

Основа іменника, *discouragement* ('втрата довіри або ентузіазму; невтішність') була утворена префіксально-суфіксальним способом творення від основи іменника *courage* за допомогою префікса *dis-* та суфікса *-ment*:

dis + courage + ment = discouragement

Наведемо ще кілька прикладів слів, які утворені за допомогою префіксів *com-*, *ab-*, *anti-*, *ig-*, *re-* та суфіксів *-tion*, *-ence*, *-y*, *-ity*, *-sion*:

com + punc + tion = compunction

ab + horr + ence = abhorrence

anti + path + y = antipathy

ig + nom + ity = ignominy

re + vul + sion = revulsion

В українській мові основа іменника *блаженство* ('велике щастя, велика насолода') була утворена суфіксальним способом творення від основи *блажен* за допомогою суфікса – *ство*:

блажен + ство = блаженство

Наведемо ще кілька прикладів слів, які утворені за допомогою суфіксального способу творення з додаванням до основ іменників суфіксів – *ія*, *- ість*, *- ок*, *- анн-(я)*:

агрес + *ія* = *агресія*

ніжн + *ість* = *ніжність*

*сму*т + *ок* = *смуток*

стражд + *ання* = *страждання*

Основа іменника *переляк* ('почуття страху, боязні') була утворена префіксальним способом творення від основи іменника *ляк* за допомогою префікса *пере-*:

пере + *ляк* = *переляк*

Ось ще декілька прикладів, утворених за допомогою префіксального способу творення з префіксами *про-*, *не-*, *при-*:

про + *тест* = *протест*

не + *щастя* = *нещастя*

при + *страсть* = *пристрасть*

Основа іменника *співпереживання* ('переживання разом із ким-небудь') була утворена префіксально-суфіксальним способом творення від основи дієслова *переживати* за допомогою префікса *спів-* та суфікса *-анн-(я)*:

спів + *пережив* + *ання* = *співпереживання*

Наведемо ще декілька прикладів слів, які утворені в межах префіксально-суфіксального способу творення за допомогою префіксів *не-*, *без-*, *від-*, *за-* та суфіксів *-інн-(я)*, *-енн-(я)*, *-ість*:

не + *задовол* + *ення* = *незадоволення*

без + *захисн* + *ість* = *беззахисність*

від + *сторонен* + *ість* = *відстороненість*

за + *ціпен* + *іння* = *заціпеніння*

за + *розуміл* + *ість* = *зарозумілість*

Отже, емотиви в американському варіанті англійської та українській мовах, сформовані за допомогою афіксації, є дуже чисельними. Ця група також є

найбільш репрезентативною серед усіх інших груп. Це пов'язано з тим, що використання та комбінування різних суфіксів та префіксів допомагають значно розширити вокабуляр англійської та української мов, і тому це значною мірою покращує спілкування та збагачує мову великою кількістю слів.

2.1.2 Безафіксний спосіб. Коренева морфема як спосіб поповнення емотивної лексики в американському варіанті англійської мови

Коренева морфема слугує “фундаментом” для утворення будь-якого слова, у якій закладено певне лексичне значення. Вона дублюється у всіх спільнокоренових словах та їх граматичних формах [19, с. 25].

Корінь є базою для творення похідного від нього слова, що дозволяє йому утворювати зв'язки з іншими морфемами. Натомість, з вже утвореним словом можна будувати словосполучення та зв'язки з іншими словами [19, с. 25].

Л. Блумфілд зауважує, що структура у коренових морфем зазвичай однорідна. В англійській та українській мовах – це лексеми, які складаються з одного складу. Коренева морфема передає більш точне значення, ніж слова, які були утворені афіксальним способом. Як наслідок, коренева морфема слугує певний смисловим ядром, яке вже видозмінюється за смислом чи структурою за допомогою інших способів словотвору [85, с. 40].

Згідно з результатами аналізу, група коренових морфем в американському варіанті англійської мови налічує 65 одиниць, що складає 15% від загального обсягу досліджуваних одиниць, та 51 одиниць, що складає 14,2% від загального обсягу досліджуваних одиниць в українській мові. (див.додатки А, В, Д, Е).

Таким чином, наведемо кілька прикладів слів, які утворені за рахунок коренових морфем, що збігаються за формою зі словом:

fun – ‘насолада, розвага або легке серцеве задоволення’;

sorrow – ‘почуття глибокого страждання, спричиненого втратою, розчаруванням або іншим нещастям’;

fear – ‘неприємна емоція, спричинена загрозою небезпеки, болю або шкоди’;

shame – ‘болісне почуття приниження або страждання, викликане свідомістю неправильного чи нерозумного поводження’;

woe – ‘велике горе або страждання (часто використовується гіперболічно)’.

В українській мові емотиви, які утворені за рахунок кореневих морфем, представлені наступними прикладами:

азарт – ‘сильне захоплення чим-небудь; запал, завзяття’;

горе – ‘душевні переживання, печаль, смуток’;

паніка – ‘раптове замішання, розгубленість або прояв страху при справжній чи уявній небезпеці (звичайно як масове явище)’;

інтерес – ‘увага до кого-, чого-небудь, зацікавлення кимось, чимось’;

огида – ‘почуття відрази в поєднанні з гидливістю’.

Із наведених прикладів очевидним є те, що утворені слова за рахунок кореневих морфем також являють собою невід’ємну частину в емотивній лексиці англійської та української мов.

2.1.3 Конверсія

Конверсія – це дериваційний процес, при якому слово змінює свій граматичний розряд без додавання суфікса чи префікса і, як результат, отримує нові функції та дефініцію [11, с. 32]. Головна функція конверсії як словотворчого процесу полягає у переході слова з однієї частини мови в іншу, а також зміна його граматичних та лексичних якостей [11, с. 33].

При словотворенні за допомогою конверсії відбувається не тільки граматичні, але й синтаксичні зміни у лексичній одиниці. Похідне слово запозичує семантику провідної основи і, таким чином, зумовлює її частомовний статус [26, с. 56].

У сучасній англійській мові цей метод утворення нових лексичних одиниць вважається найбільш продуктивним у своєму роді та користується великою популярністю. Більш того, англійська мова має аналітичний стрій, що зумовлює зручність і природність конверсії. Натомість, в українській мові конверсія є не дуже поширеною, адже для неї характерно утворювати слова переважно за

допомогою афіксації та інших способів творення лексичних одиниць.

Конверсія в англійській мові найчастіше застосовується для утворення прикметників та іменників. Також, за допомогою цього способу інколи формуються займенники, дієслова та прислівники [28, с. 16].

В українській мові конверсія використовується для утворення відприкметникових іменників, відіменникових прикметників, віддієприкметникових іменників, віддієприкметникових прикметників, віддієприслівникових прислівників та відіменникових вигуків [21, с. 56-57].

За М. В. Нікітіним, конверсію можна поділити на словотворчу та транспозитивну (повна та неповна). При транспозитивній конверсії лексична одиниця переходить в іншу частину мови без зміни свого основного значення. Щодо словотворчої конверсії, то слово змінює своє початкове значення і, в результаті, виникає нова дефініція [55, с. 443].

Згідно з результатами аналізу група емотивів, утворених шляхом конверсії в англійській мові, є маленькою та має у своєму складі 14 одиниць, які складають 3,2% від загального обсягу вибірки. Натомість, в українській мові, емотиви, які утворені в результаті конверсії, відсутні. (див. додатки А, В, Д, Е).

До прикладу, в американському варіанті англійської мови, іменник *worry* ('хвилювання') було утворене конверсією від дієслова *to worry* ('непокоїтися').

Інший приклад конверсії: іменник *neglect* ('ігнорування') було утворено конверсією від дієслова *to neglect* ('ігнорувати', 'не звертати уваги').

Ось ще декілька прикладів:

shock ('шок') – *to shock* ('шокувати', 'справляти сильне враження', 'вражати', 'приголомшувати');

menace ('погроза', 'небезпека') – *to menace* ('погрожувати', 'залякувати');

doubt ('сумнів') – *to doubt* ('сумніватися');

shadow ('зневіра') – *to shadow* ('відкидати', 'кидати тінь (на щось)', 'затмарювати');

alarm ('сум'яття') – *to alarm* ('підняти тривогу', 'дати сигнал тривоги',

‘попередити про небезпеку’);

thrill (‘збудження’) – *to thrill* (‘вібрувати’, ‘тремтіти’, ‘викликати вібрацію’).

Отже, емотиви в американському варіанті англійської мови, сформовані за допомогою конверсії, не є чисельними, але серед них є дуже яскраві приклади, які використовуються у мовленні повсякденно, проте в українській мові емотиви, які утворені за допомогою конверсії, відсутні.

2.1.4 Словоскладання

Словоскладання – це спосіб словотвору, який полягає у поєднанні двох слів (вільних морфем) для створення нового слова. Цей тип новотвору вважається одним з найпоширеніших типів словотворення в англійській мові, але слова української мови, які утворені цим способом, не є дуже чисельними. У стародавні часи, зокрема в давньоанглійський період, словоскладання було досить актуальним, і навіть до сьогодні не втрачає провідних позицій у формуванні нових лексичних одиниць англійської мови, з огляду на безперервне поповнення словникового запасу неологізмами. Ці мовні новоутворення збагачують мовлення та дозволяють експериментувати у створенні нової лексичної одиниці завдяки можливості komponувати різні частини мови [28, с. 11].

Завдяки словоскладанню в англійській мові найчастіше утворюються такі частини мови, як іменники та прикметники. Рідше цей спосіб використовується для творення займенників, прислівників і дієслів [28, с. 14].

Для української мови словоскладання є продуктивним способом утворення прикметників та іменників, але не є досить актуальним для новотвору дієслів та прислівників [59, с. 75].

Згідно з результатами аналізу група емотивів, утворених шляхом словоскладання в американському варіанті англійської та в українській мовах, є маленькою та має у своєму складі 8 одиниць, які складають 1,8% від загального обсягу вибірки в американському варіанті англійської та 2 одиниці, які складають 0,5% від загального обсягу вибірки в українській мові відповідно.

(див.додатки А, В, Д, Е).

На цьому етапі досліджень в американському варіанті англійської мови було виявлено такі моделі утворення складних іменників:

1) основа прикметника плюс основа іменника

goodwill – ‘доброзичливість’;

2) основа іменника плюс основа іменника:

heartbreak – ‘велике горе’;

merrymaking – ‘веселість, потіха’.

В американському варіанті англійської мови є також група складних іменників, утворених зі зворотної моделі: дієслово плюс післяйменник (рідше – прислівник) [64, с. 19]. Наприклад:

letdown – ‘розчарування’;

Натомість, в українській мові емотиви, які утворені за допомогою словоскладання, представлені наступними прикладами:

Основа іменника плюс основа іменника:

зловтіха – ‘почуття задоволення, злобна радість, викликані чиєюсь невдачею, чийось нещастям’;

злорадість – ‘почуття злого задоволення від чиєїсь невдачі, чийогось нещастя’.

Отже, емотиви в американському варіанті англійської та української мов, сформовані за допомогою словоскладання, не є чисельними, але серед них є дуже яскраві приклади, які використовуються у мовленні повсякденно.

2.1.4 Скорочення

Скорочення – це спосіб словотвору, головна особливість якого полягає у редукції слова до одної з його частин, що зумовлює появу нового лексичного елементу, яке розходиться зі значенням основного слова у семантиці, а саме на її денотативному та конотативному рівнях. Скорочення поділяють на лексичні й графічні. Більш того, відкидатися можуть будь-які частини лексичної одиниці [9, с. 95].

Згідно з результатами аналізу, група емотивів, утворених шляхом скорочення в англійській мові, виявилась найменш продуктивною. Ця група налічує всього 2 одиниці, які складають 0,4% від загальної кількості вибірки. Натомість, в українській мові, група емотивів, утворених за допомогою скорочення, є більш чисельною, що налічує у своєму складі 7 одиниць, які складають 1,9% від загальної кількості вибірки відповідно. (див.додатки А, В, Д, Е).

Лексичні скорочення (аббревіатури) формуються за допомогою видалення певних літер або частин з основного складу слова чи словосполучення. Лексичні скорочення є окремими мовними елементами та не потребують пояснення під час читання, на відміну від графічних, які не вважаються словами та використовуються лише на письмі [9, с. 96].

На цьому етапі дослідження було виявлено лише один тип скорочення – усічення.

Усічення – скорочення, утворені з частини слова. За допомогою усічення можуть відсікатись початок, середина або кінець слова. До прикладу:

despair – *desperation* (кінцеве усічення);

wonder – *wonderment* (кінцеве усічення).

В українській мові емотиви, утворенні за допомогою скорочення, представлені наступними прикладами:

жур – *журба* (кінцеве усічення);

запал – *запальність* (кінцеве усічення);

ниха – *нихатість* (кінцеве усічення);

безум – *безумство* (кінцеве усічення);

Відтак, емотиви в американському варіанті англійської та української мов, сформовані за допомогою скорочення, є найменш чисельними, але все ж вони становлять невід'ємну частину лексичного складу американського варіанту англійської та української мов.

Отже, в межах цього підрозділу з'ясовано поняття «словотвір», виокремлено найбільш поширені та продуктивні способи новотвору в

американському варіанті англійської та української мовах, що представленні прикладами емотивної лексики та визначено їхнє кількісне співвідношення.

Висновки до розділу 2

1. Словотвір (або морфологічний процес) – це процес, за допомогою якого нові слова утворюються або шляхом модифікації із існуючих лексичних ресурсів мови, або шляхом повного оновлення, які, в свою чергу, стають частиною мови. Популярними способами словотвору в американському варіанті англійської мови вважають афіксацію, конверсію, словоскладання та скорочення. Натомість, в українській мові продуктивними способами утворення слів є афіксація, словоскладання та скорочення.

2. Згідно з результатами структурного аналізу, в ході якого було проаналізовано 433 одиницю емотивної лексики американського варіанту англійської мови та 357 одиниць емотивної лексики української мови, найбільш репрезентативною групою як в американському варіанті англійської мови, так і в українській мові виявилась група емотивів, утворених афіксальним способом. Ця група включає в себе 344 одиниці емотивів американського варіанту англійської мови, що становить 79,3% від загальної кількості вибірки та 297 одиниць емотивів української мови, що становить аж 83,1% від загального обсягу досліджуваних одиниць. Група емотивів, утворених афіксальним способом, розподіляється на три підгрупи:

- найбільш репрезентативною в американському варіанті англійської та української мов є підгрупа емотивів, утворених за допомогою суфіксального способу творення, яка складається з 236 одиниць емотивів американського варіанту англійської мови, що становить 54,5% від загальної кількості вибірки та 133 одиниці емотивів української мови, що становить 37,2% від обсягу досліджуваних одиниць. Ця підгрупа в обох мовах є також найбільшою не тільки серед підгруп, але й серед всіх інших груп, проаналізованих в ході структурного дослідження;

- менш репрезентативною в американському варіанті англійської та

української мов є підгрупа емотивів, утворених за допомогою префіксально-суфіксального способу творення, до якої входить 80 одиниць емотивів американського варіанту англійської мови, що складає 18,4% від загальної кількості досліджуваних одиниць та 115 одиниць емотивів української мови, що складає 32,2% від обсягу досліджуваних одиниць;

- третьою та найменш репрезентативною як в американському варіанті англійської, так і в українській мовах є підгрупа емотивів, утворених за допомогою префіксального способу, яка налічує 28 одиниць емотивів в американському варіанті англійської мови, що складає 6,4% від загальної кількості вибірки, та 49 одиниць емотивів української мови, що становить 13,7% від обсягу досліджуваних одиниць відповідно.

4. Друге місце за репрезентативністю в американському варіанті англійської та української мов посідає група емотивів, які утворені за допомогою кореневої морфеми. Вона налічує 65 одиниць емотивів американського варіанту англійської мови, що становить 15% від загального обсягу вибірки, та 51 одиницю емотивів української мови, що також становить 14,2% від загального обсягу вибірки відповідно.

5. Третя група за репрезентативністю в американському варіанті англійської мови є група емотивів, утворених за допомогою конверсії. Ця група налічує 14 одиниць, що складає 3,2% від загальної кількості досліджуваних емотивів. Натомість, в українській мові, емотиви, які утворені за допомогою конверсії, відсутні.

6. Четверта група за репрезентативністю в американському варіанті англійської мови є група емотивів, утворених шляхом словоскладання. Ця група налічує 8 одиниць, що складає 1,8% від загальної кількості досліджуваних емотивів. В українській мові група емотивів, утворених за допомогою словоскладання, посіла останнє місце. Ця група налічує лише 2 одиниці, що складає 0,5% від загальної кількості досліджуваних емотивів відповідно.

7. Останньою та найменш репрезентативною групою в американському варіанті англійської мови є група емотивів, утворених за допомогою скорочення.

Ця група налічує 2 одиниці, які становлять 0,4% від загального обсягу вибірки відповідно. Натомість в українській мові, група емотивів, утворених за допомогою скорочення, посіла четверте місце. Ця група налічує 7 одиниць, що складає 1,9% від загальної кількості досліджуваних емотивів відповідно.

РОЗДІЛ 3

СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ВАРІАНТІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА В УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

3.1 Лексико-семантичні групи емотивної лексики в американському варіанті англійської та української мовах

Емотивну лексику в американському варіанті англійської та в українській мовах можна розподілити на певні семантичні групи. В цьому дослідженні було виокремлено 10 семантичних груп і проаналізовано 433 одиниці та 357 одиниць емотивних лексем в американському варіанті англійської та українських мовах. Найбільш репрезентативною групою в американському варіанті англійської мови виявилася група емотивів на позначення радості, а в українській мові – страждання.

В ході дослідження була проаналізована емотивна лексика американського варіанту англійської та української мов. Для наочності результати дослідження представлені у виді діаграм. (див. Додатки В, Г, Ж, З).

3.1.1 Лексико-семантична група на позначення емоції «радість»

Радість – позитивна емоція, що виникає через можливість задовольнити ту чи іншу потребу в певний момент часу, ймовірність виконання якої було майже неможливим, сумнівним або невідомим. Найчастіше ця емоція виникає за обставин, які оцінюються як безпечні, звичні та вимагають небагато особистих зусиль. Радість пробуджує у людині почуття надзвичайного захоплення або піднесення, що виникає через почуття благополуччя чи насолоди [33, с. 102].

Емоцію радості поділяють на активну та пасивну. Пасивна радість передбачає спокій і відчуття задоволення речами, якими вони є. Активна радість передбачає бажання поділитися своїми почуттями з іншими. Це пов'язано з більшим залученням оточення, намаганням донести якомога більшості людей позитивні переживання. Різниця між пасивною та активною радістю може бути пов'язана з інтенсивністю емоцій, причому активна радість являє собою більш

інтенсивну форму. Захват, піднесення настрою, посмішка, заливистий регіт чи сміх – це все ознаки активної радості. Втім, у деяких випадках присутність усмішки або сміху не є показником інтенсивності радості. Часто, щоб приховати нервозність або інші негативні стани, людина може посміхатися. Якщо ж згадати про пасивну радість, то у більшості випадків все залежить від самої людини. Стриманість у вираженні відповідних реакцій або невміння їх проявляти не означає, що людина не може відчувати радість. Обидві форми радості пов'язані з підвищенням енергії, почуттям впевненості та самооцінки [33, с. 103].

Радість виникає за обставин, які оцінюються як безпечні, звичні та вимагають небагато особистих зусиль. На думку Р. С. Лазаруса, радість – це приємний стан, коли індивід досягає важливих особистих цілей, результат досягнення яких виявився кращим, ніж очікувалося [111, с. 54]. Якщо ж розглядати радість на феноменологічному рівні, то ця емоція відчувається як яскраве та бурхливе збудження. Кольори здаються більш насиченими та різнобарвними, фізичні рухи стають більш плавними або навпаки різкими, якщо людина переживає занадто сильний емоційний сплеск. Таким чином, вважається, що неодноразове переживання радості створює ресурси людей для виживання, адже у цьому стані особа відчуває надзвичайний прилив сил, легкість, піднесеність та енергійність. В результаті це позитивно впливає на мозкову діяльність людини та сприяє кращому засвоєнню інформації [33, с. 106].

Радість, особливо завдяки ігровій діяльності, яка виникає внаслідок відчуття піднесення, надає людині можливість засвоїти нові когнітивні та поведінкові навички та формувати нові соціальні відносини, що підвищують стійкість до майбутніх перешкод чи загроз [107, с. 5].

Соціальна функція радості пояснюється тим, що спілкування з певною людиною приносить радість іншій тільки у тому випадку, якщо між ними панує атмосфера відкритості та довіри, а отже це сприяє кращому взаєморозумінню. Також відчуття прихильності та підтримки є одними з базових функцій радості.

Біологічна функція радості полягає у тому, що на злагодженню роботи організму та її нервову систему сильно впливають позитивні переживання. Під

час таких емоційних потрясінь, людина відчуває легкість та піднесеність, і це є головною запорукою відновлення втрачених сил та енергії [33, с. 108].

Згідно з результатами семантичного аналізу, група емотивів, пов'язаних з емоцією радості посіла перше місце за репрезентативністю в англійській мові. Вона налічує 85 одиниць, що становить 19,6% від загального обсягу вибірки. Натомість, в українській мові група емотивів на позначення радості посіла третє місце. Вона налічує 54 одиниці, що становить 15,1% від загального обсягу вибірки (див. Додатки В, Г, Ж, З).

Наведемо кілька прикладів емотивів в американському варіанті англійської мови, які мають відношення до цієї групи:

contentment – ‘стан щастя і задоволення’;

happiness – ‘стан щастя’;

enjoyment – ‘стан або процес одержання насолоди від чогось’;

satisfaction – ‘виконання бажань, очікувань чи потреб, або задоволення від цього’;

rapture – ‘почуття інтенсивного задоволення або веселощів’.

В українській мові, емотиви, які пов'язані з емоцією радості, представлені наступними прикладами:

блаженство – ‘велике щастя, велика насолода’;

ейфорія – ‘стан радості, душевного піднесення у зв'язку з певними обставинами, подіями і т. ін.’;

задоволення – ‘почуття і стан вдоволення чим-небудь’;

насолода – ‘вищий ступінь задоволення’;

щастя – ‘стан цілковитого задоволенням життя, відчуття глибокого вдоволення й безмежної радості, яких зазнає хто-небудь’.

Отже, як помітно з прикладів, емотивні слова, які належать до емоції «радість», мають різну ступінь посилення цієї емоції, але всі вони мають тотожне значення, і тому становлять одну групу. Вони являють собою невід'ємну частину в емотивній лексиці американського варіанту англійської та української мов.

3.1.2 Лексико-семантична група на позначення емоції «гнів»

Гнів – це інтенсивна негативна емоція, як правило, включає в себе різку та сильну дискомфортну реакцію на ситуацію або явище, яке вважається неприйнятним для розуміння або унеможливорює виконання тієї чи іншої потреби суб'єкта в певний момент часу [33, с. 134].

Образи, неправильні або несправедливі дії і вчинки по відношенню до іншої людини можуть спровокувати гнів. Він може мати багато фізичних та психічних наслідків. Зовнішній вираз гніву можна знайти в міміці, мові тіла, фізіологічних реакціях. Міміка може варіюватися від розгортання брів до повної нахмуреної брови. Також, під час переживання цієї емоції нерідко горить обличчя, відбувається напруження м'язів [33, с. 135].

Людина, яка відчуває гнів, часто відчуває фізичні наслідки, такі як почастішання серцебиття, підвищений артеріальний тиск і підвищений рівень адреналіну та норадреналіну [105, с. 83]. У такому стані людина часто втрачає здатність до самоконтролю та об'єктивної спостережності через те, що виділяється надто багато енергії, і це змушує виплескувати її у вигляді агресивних фізичних дій. Проте така поведінка може бути виправдана у тому випадку, коли людину обмежують у відстоюванні власних прав, або в цілях самозахисту. Більш того, у терапевтичних цілях гнів може використовуватися як спосіб контролювання та придушення страху [33, с. 136].

Гнів стає переважаючим почуттям поведінково, когнітивно та фізіологічно, коли людина робить свідомий вибір вжити заходів, щоб негайно зупинити загрозливу поведінку іншої зовнішньої сили [32, с. 136].

Гнів викликає зниження когнітивних здібностей і точну обробку зовнішніх подразників. Небезпеки здаються меншими, дії здаються менш ризикованими, а нещасні події здаються менш імовірними. Злі люди частіше приймають ризиковані рішення і роблять менш реалістичну оцінку ризику [100, с. 135].

На відміну від інших негативних емоцій, таких, як смуток і страх, розлючені люди частіше демонструють упередженість – тенденція звинувачувати поведінку людини більше на її природі, ніж на її обставинах.

Вони, як правило, більше покладаються на стереотипи, менше приділяють уваги деталям і та оцінюють все зверху. У зв'язку з цим гнів не схожий на інші негативні емоції, такі, як смуток та страх, які сприяють аналітичному мисленню [33, с. 137].

Людина, що злиться, схиляється до звинувачення іншої людини у своєму нещасті. Це може створити зворотний зв'язок, оскільки це помилкове обвинувачення може ще більше розсердити розгнівану людину, тому вона, в свою чергу, покладає ще більше вини на іншу людину.

Коли люди перебувають у певному емоційному стані, вони, як правило, приділяють більше уваги або запам'ятовують речі, які заряджаються однаковими емоціями. Це працює і з гнівом. Крім того, на відміну від інших негативних емоцій, які фокусують увагу на всіх негативних подіях, гнів концентрує увагу лише на подіях, що викликають гнів [93, с. 46].

Згідно з результатами семантичного аналізу, група емотивів, пов'язаних з емоцією гніву також є дуже чисельною в американському варіанті англійської мови. Вона налічує 76 одиниць, що становить 17,5 % від загального обсягу вибірки. В українській мові, група емотивів, на позначення гніву є також чисельною та посідає друге місце. Вона налічує у своєму складі 63 одиниці, що становить 17,6% від загального обсягу вибірки (див. Додатки В, Г, Ж, З).

Наведемо кілька прикладів, які мають відношення до цієї групи:

anger – ‘сильне почуття роздратування невдоволення чи ворожнечі’;

fury – ‘дика або жорстока злість’;

hatred – ‘інтенсивна відраза, ненависть’;

rage – ‘жорстока неконтрольована злість’;

annoyance – ‘почуття або стан роздратованості’.

В українській мові, емотиви, які пов'язані з емоцією гніву, представлені наступними прикладами:

злість – ‘почуття недобррозичливості’;

лють – ‘почуття роздратування, злості, гніву’;

сказ – ‘надзвичайний ступінь роздратування, гніву’;

бунтарство – ‘виявлення непокори, виступ проти пригнічення’;

невдоволення – ‘почуття і стан, при якому людина не відчуває задоволення’;

Отже, як видно з прикладів, емотивні слова, які належать до емоції «гнів», мають різну ступінь посилення цієї емоції, але всі вони мають тотожне значення, і тому становлять одну групу. Вони являють собою невід’ємну частину в емотивній лексиці американського варіанту англійської та української мов.

3.1.3 Лексико-семантична група на позначення емоції «страждання»

Страждання – це негативна емоція, яка може бути переживанням неприємності або відрази, пов’язаних із сприйняттям шкоди чи загрози людині. Також, ця емоція передбачає неможливість задовольнити ту чи іншу важливу потребу на підставі отриманої інформації, та часто виражається у формі негативного емоційного сплеску. Страждання є основним елементом, що становить негативну валентність афективних явищ [32, с. 113].

Страждання можуть викликати різні проблеми та неприємності, які найчастіше містять у собі психологічне підґрунтя: образи, несправджені очікування, вигорання, і найголовніше – незадоволення базових потреб. Хоча страждання становлять значну шкоду для здоров’я, проте вони несуть менше напруження, ніж інші негативні емоції.

Однією з найпопулярніших та найбільш неприємних причин для страждання є невзаємне кохання. Під час рефлексії цієї ситуації, людина завжди переживає широкий спектр почуттів -- від неймовірного емоційного піднесення до повної неспроможності контролювати власні дії та вчинки. Такий “калейдоскоп” емоцій негативно позначається на нервовій системі, і як наслідок, досить довге перебування у такому стані може призвести до непоправних та неочікуваних наслідків.

Хвороби та травми також можуть спричинити страждання. Наприклад, вони можуть бути ознакою психічних або фізичних захворювань. Охорона здоров’я намагається вирішувати ці питання різними способами: у таких галузях, як медицина, клінічна психологія, психотерапія, нетрадиційна

медицина використовуються багатокomплексні підходи для подолання цих проблем [101, с. 17].

Ще одна причина, через яку можуть виникати страждання – це втрата, смерть або розлука з близькою людиною. Людина переживає значний упадок сил, відчуває спустошеність, смуток та ізолюється від суспільства.

Аналізуючи все вищезазначене, можна припустити, що страждання приносять лише біль та засмучення, проте у деяких ситуаціях вони слугують каталізатором для покращення взаємовідносин в результаті якихось неприємних подій, які можуть згуртовувати людей, зміцнювати сімейні та дружні зв'язки. Рефлексія горя часто наштовхує людей шукати підтримки у інших, спонукає ділитися своїми переживаннями та відновлює стосунки [118, с. 61].

Згідно з результатами семантичного аналізу, група емотивів, пов'язаних з емоцією страждання, також є достатньо поширеною в американському варіанті англійської мови. Вона налічує 65 одиниць, що становить 15% від загального обсягу вибірки. В українській мові група емотивів, що пов'язані з емоцією страждання є найчисельнішою в українській мові та посідає перше місце. Вона налічує 86 одиниць, що становить 24% від загального обсягу вибірки (див. Додатки В, Г, Ж, З).

Наведемо кілька прикладів, які мають відношення до цієї групи:

agony – ‘надзвичайне фізичне або психічне страждання’;

despair – ‘повна втрата або відсутність надії’;

misery – ‘стан або відчуття великого фізичного або психічного дискомфорту’;

oppression – ‘психічний тиск або страждання’;

sorrow – ‘почуття глибокого страждання, спричиненого втратою, розчаруванням або іншим нещастям, від якого страждає сама людина або інші’.

В українській мові емотиви, які пов'язані з емоцією страждання, представлені наступними прикладами:

розчарування – ‘почуття невдоволення ким-, чим-небудь, зневіра в когось, чомусь’;

розпач – ‘стан сильного душевного болю, безнадійності, безвихідності’;

горе – ‘душевні переживання, печаль, смуток’;

скорбота – ‘почуття, викликане глибокими переживаннями, стражданнями’;

сум – ‘невеселий, важкий настрій, спричинений горем, невдачею і т. ін’.

Отже, як помітно з прикладів, емотивні слова, які належать до емоції «страждання», мають різну ступінь посилення цієї емоції, але всі вони мають тотожне значення, і тому становлять одну групу. Вони являють собою невід’ємну частину в емотивній лексиці американського варіанту англійської та в українській мовах.

3.1.4 Лексико-семантична група на позначення емоції «страх»

Страх – негативна емоція, що проявляється у відчутті небезпеки, шкоди чи загрози життя об’єкту та намаганням уникнути цієї небезпеки [32, с. 71].

Страх часто включає як фізичні, так і емоційні симптоми. Кожна людина може відчувати страх по-різному, але деякі загальні ознаки та симптоми можуть проявлятися болем у грудях, нудотою, пітливістю та прискореним серцебиттям. На додаток до фізичних проявів страху, люди можуть відчувати психологічні симптоми пригніченості, засмученості, почуття безконтрольності або відчуття наступаючої смерті [32, с. 72].

Універсальним пусковим механізмом страху є реальна чи уявна загроза.. Ця загроза може впливати на наше фізичне, емоційне або психологічне благополуччя. Хоча є певні речі, які викликають страх у більшості з людей, проте деякі індивіди можуть боятися майже всього [32, с. 72].

Страх характеризується орієнтацією на майбутнє: емоція завжди стосується того, що ще не сталося, але могло б відбутись. Існує багато видів загроз, які викликають страх, включаючи загрозу постраждати (наприклад, страх отримати удар від електричного приладу), фінансові або матеріальні втрати (наприклад, страх пошкодити дорогу річ), втратити дружбу (наприклад, страх посваритися з другом) і нанести шкоду іншим (наприклад, страх брати дитину на

руки). У певному сенсі страх викликається можливістю потрапити в ситуацію, яка викликає будь-які інші емоції в цій типології: збентеження, самотність, огида тощо [32, с. 73].

Люди, які відчувають страх, будуть сильно сконцентровані на джерелі загрози, та намагатимуться будь-якими способами врятуватися або уникнути неприємної ситуації. Під час фізичної загрози людина може відводити руки або відступати назад. Зіткнувшись із соціальними загрозами (наприклад, втратою роботи), люди стають більш обережними та консервативними, іноді замкнутими.

Коли механізм, який запускає страх працює належним чином, його функціональна цінність очевидна: він не дає потрапляти особі в небезпечні ситуації, або якщо людину вже спіткала біда – допомагає виплутатись з неї.

Згідно з результатами семантичного аналізу, група емотивів, пов'язаних з емоцією страху, є поширеною в американському варіанті англійської мови. Вона налічує 42 одиниці, що становить 9,6% від загального обсягу вибірки. В українській мові група емотивів, що пов'язані з емоцією страху, є також чисельною та посідає четверте місце. Вона налічує 46 одиниць, що становить 12,8% від загального обсягу вибірки (див. Додатки В, Г, Ж, З).

Наведемо кілька прикладів, які мають відношення до цієї групи:

anxiety – ‘відчуття занепокоєння, нервозності або неприємності щодо чогось з невизначеним результатом’;

dread – ‘великий страх або побоювання’;

panic – ‘раптовий нестримний страх або занепокоєння, що часто спричиняє необдуману поведінку’;

terror – ‘почуття неймовірного страху’;

nervousness – ‘стан нервозності’.

В українській мові емотиви, які пов'язані з емоцією страху, представлені наступними прикладами:

тривога – ‘непокій, збентеження, викликані якимсь побоюванням, страхом перед чимось, передчуттям неприємного, небезпечного’;

ляк – ‘несподіване почуття страху’;

острах – ‘тривожне почуття небезпеки, стан тривоги перед можливою небезпекою’;

побоювання – ‘почуття тривоги, хвилювання, викликане чеканням чогось небудь неприємного, небажаного’;

Отже, як помітно з прикладів, емотивні слова, які належать до емоції «страху», мають різну ступінь посилення цієї емоції, але всі вони мають тотожне значення, і тому становлять одну групу. Вони являють собою невід’ємну частину в емотивній лексиці американського варіанта англійської та української мов.

Таблиця 2

Рейтинг лексико-семантичних груп емотивів в американському варіанті англійської та в українській мовах

№	Амер.вар.англ. мови	Абсолют.кількість	Віднос на кількість	Укр.мова	Абсолют.кількість	Відносна кількість
1	ЛСГ «Радість»	85	19,6%	ЛСГ «Страждання»	86	24%
2	ЛСГ «Гнів»	76	17,5%	ЛСГ «Гнів»	63	17,6%
3	ЛСГ «Страждання»	65	15%	ЛСГ «Радість»	54	15,1%
4	ЛСГ «Страх»	42	9,6%	ЛСГ «Страх»	46	12,8%
5	ЛСГ «Презирство»	39	9%	ЛСГ «Інтерес»	33	9,2%
6	ЛСГ «Інтерес»	37	8,5%	ЛСГ «Презирство»	32	8,9%
7	ЛСГ «Сором»	24	5,5%	ЛСГ «Сором»	13	3,6%
8	ЛСГ «Провина»	23	5,3%	ЛСГ «Відраза»	13	3,6%
9	ЛСГ «Подив»	18	4,1%	ЛСГ «Подив»	12	3,3%
10	ЛСГ «Відраза»	17	3,9%	ЛСГ «Провина»	5	1,4%

3.1.5 Лексико-семантична група на позначення емоції «презирство»

Презирство – це негативна емоція, заснована на свідомому чи несвідомому переконанні в негідності життєвих поглядів, дій чи позицій суб’єкта з життєвими позиціями об’єкта.

Ця емоція тісно переплітається з почуттям переваги та зверхності. Якщо ж розглядати презирство з точки зору еволюції, то вона позначалась як певний індикатор готовності особистості до зіткнення з небезпечним ворогом чи явищем [109, с.124].

У більшості випадків людина відчуває презирство до когось, хто є нижчим або негідним у її очах, бо виникає відчуття, що особа має негативну особистісну характеристику. Також існують випадки, коли певна кількість стереотипів чи упереджень пов'язані з презирством. Наприклад, люди можуть відчувати презирство до банкірів (жадібність), безробітних (лінь), злочинців (нещадність) або неосвічених людей (незнання). Хоча саме негативна дія чи поведінка викликає презирство, але емоція відчувається до людини в цілому [109, с. 125].

Найчастіше, індивід відчуває презирство до людей, які перебувають у «нижчому» соціальному становищі, ніж він сам. До прикладу, презирство до людей без освіти, до людей, які стоять нижче на службових сходах, або до людей з менш розвиненим культурним смаком. Однак трапляється і зворотне, коли презирство відчувається до людей, які в ієрархічному розумінні є «вищими». Так, людина може відчувати презирство до свого керівника, до керівників урядів або до культурної еліти. У кожному з цих випадків, навіть якщо особа знає, що ці групи вищі з точки зору соціального становища чи влади, вони відчують, що ці люди поступаються з точки зору інших, більш важливих аспектів, таких як доброчесність чи солідарність [109, с. 125].

Оскільки презирство за своєю суттю має справу із соціальною «драбиною», на якій одні люди вищі, а інші нижчі, ступінь відчуття зневаги людей залежить від того, наскільки сильно вони вірять у таку класифікацію. Люди, які щиро вірять, що всі рівні, швидше за все, не будуть відчувати презирство до інших. Однак більшість соціальних структур мають якусь ієрархічну класифікацію, оскільки вона функціонує як винагорода людям, які виявляють гідну похвали поведінку, і карає людей, які поведуть себе невідповідно до встановлених правил. Люди, які відчують презирство, мають бажання відмежуватися від цілі, наприклад, уникаючи їх, ігноруючи або

забороняючи їм бути частиною певної соціальної групи [109, с. 126].

Згідно з результатами семантичного аналізу, група емотивів, пов'язаних з емоцією презирства є репрезентативною в американському варіанті англійської мови. Вона налічує 39 одиниць, що становить 9% від загального обсягу вибірки. В українській мові, емотиви, які відносяться до групи емоції презирства є також чисельними. Вона налічує 32 одиниць, що становить 8,9% від загального обсягу вибірки (див. Додатки В, Г, Ж, З).

Наведемо кілька прикладів, які мають відношення до цієї групи:

pomposity – ‘почуття помпезності’;

arrogance – ‘почуття зарозумілості’;

disrespect – ‘відсутність поваги чи ввічливості’;

rudeness – ‘відсутність манер, грубіянство’.

В українській мові, емотиви, які пов'язані з емоцією презирства, представлені наступними прикладами:

зловтіха – ‘почуття задоволення, злобна радість, викликані чиеюсь невдачею, чиймось нещастям’;

іронія – ‘прихована насмішка; глузування, кепкування, глум’;

ненависть – ‘почуття великої неприхильності, ворожості до кого-, чого-небудь’.

погорда – ‘почуття зверхності, зневаги, презирства до кого-, чого-небудь’;

ниха – ‘надмірно висока думка про себе, погорда, зарозумілість, зазнайство’.

Отже, як помітно з прикладів, емотивні слова, які належать до емоції «презирства», мають різну ступінь посилення цієї емоції, але всі вони мають тотожне значення, і тому становлять одну групу. Вони являють собою невід'ємну частину в емотивній лексиці американського варіанту англійської мови.

3.1.6 Лексико-семантична група на позначення емоції «інтерес»

Інтерес – це позитивна емоція, що спонукає людину набувати нових знань,

навичок та досвіду, які будуть відігравати головну роль у формуванні особистості [32, с. 87].

На відміну від інших емоцій, інтерес вважається адаптивною емоцією, адже вона ініціює та підтримує взаємодію людини з навколишнім середовищем і загалом має вирішальне значення для виживання та адаптації у суспільстві. Більш того, люди завжди відчують потяг до чогось цікавого та невідомого, що свідчить про те, що надавати перевагу новизні – це вроджена властивість, яка необхідна для еволюції та виживання [124, с. 15].

Інтерес приваблює людей до нових речей, які часто виявляються небезпечними чи тривожними. Багато науковців, які вивчають, чому люди експериментують з небезпечною поведінкою, цілком можуть розуміти це як зворотню сторону інтересу. Тим не менш, через те, що незнайомі речі можуть завдати шкоди, людям потрібен механізм, який спонукає їх цікавитися незнайомими речами. Особа ніколи не зможе передбачити, коли якісь здобуті знання, новий досвід чи нові знайомства можуть стати у нагоді. Таким чином, інтерес є протиположним почуттям невизначеності та тривоги [108, с. 127].

Емоція інтересу має власний вираз обличчя, найбільш відомим компонентом якого є розширені зіниці.

Можливість отримання нової інформації та глибшого розуміння певної ситуації активізує інтерес. Активізація інтересу призводить до того, що людина більше знайомиться, пізнає і краще розуміє щось нове, те, що може заповнити прогалину в її досвіді чи знанні, задовольнити потребу чи допомогти вдосконалити свої навички чи компетентність. Даючи можливість здобуття корисної інформації та кращого її розуміння, інтерес виникає як почуття, цілеспрямовано-експресивно-тілесна реакція на цю можливість, яка заснована на емоціях. Зацікавленість у досягненні поставленої мети створює значний мотиваційний поштовх. Зіткнувшись з нудним завданням, індивід буде придумувати стратегії, щоб зробити його цікавішим, наприклад, залучити до роботи друга або ускладнити завдання [122, с. 178].

Якщо людина чимось зацікавилась, це викликає в неї почуття захвату та

впевненості. Значний прилив сил, натхнення та зацікленість на певному об'єкті чи явищі, спонукає індивіда довгий час займатися якимось видом діяльності або невпинно добиватися своїх цілей. Це сприяє появі гарного настрою, підбадьорює дух, а знайдення цікавого хобі, заняття чи іншої речі робить людину щасливішою [32, с. 94].

Згідно з результатами семантичного аналізу, група емотивів, пов'язаних з емоцією інтересу не є досить чисельною в американському варіанті англійської мови. Вона налічує 37 одиниць, що становить 8,5% від загального обсягу вибірки. В українській мові, емотиви, що належать до групи емоції інтересу також не є дуже репрезентативними. Вона налічує 33 одиниці, що становить 9,2% від загального обсягу вибірки (див. Додатки В, Г, Ж, З).

Наведемо кілька прикладів, які мають відношення до цієї групи:

aspiration – ‘надія чи амбіція досягти чогось’;

interest – ‘почуття бажання щось знати чи дізнатись про щось чи когось’;

keenness – ‘почуття бажання або ентузіазму, прагнення’;

curiosity – ‘сильне бажання знати чи дізнатись щось’;

enthusiasm – ‘інтенсивна і гостра насолода, інтерес та схвалення’.

В українській мові, емотиви, які пов'язані з емоцією інтересу, представлені наступними прикладами:

поривання – ‘нестримне бажання, прагнення зробити що-небудь, досягти певної мети’;

азарт – ‘сильне захоплення чим-небудь: запал, завзяття’;

цікавість – ‘бажання, намагання дізнатися про щось в усіх подробицях; увага до кого-, чого-небудь’;

ентузіазм – ‘сильний запал, захоплення, душевне піднесення’;

натхнення – ‘стан людини, що характеризується піднесенням її творчих сил, активізацією всіх психічних процесів’.

Отже, як помітно з прикладів, емотивні слова, які належать до емоції «інтерес», мають різну ступінь посилення цієї емоції, але всі вони мають тотожне значення, і тому становлять одну групу. Вони являють собою невід'ємну частину

в емотивній лексиці американського варіанту англійської мови.

3.1.7 Лексико-семантична група на позначення емоції «провина»

Провина – це негативна емоція, яка виникає, коли людина вірить або усвідомлює, що скоїла негативні вчинки, які призвели до небажаних наслідків або порушила загальнолюдські норми моралі і несе за це порушення значну відповідальність [32, с. 132].

Оскільки провина впливає з несприятливих оцінок своєї поведінки чи передбачуваної поведінки, вона вважається самосвідомою емоцією [125, с. 201].

Провина переживається досить важко для кожної особистості. Образливі слова та неправильні дії часто спричиняють непорозуміння у спілкуванні та можуть призвести до конфлікту, в результаті якого хтось виявиться винним. Більш того, люди, які почуваються винними, можуть частіше проявляти стриманість, уникати самовдоволення і виявляти менше упереджень через те, що відчують свою неправоту і готові на все, щоб скинути тягар з душі та намагатися виправити ситуацію [82, с. 53]. Відчуття провини характеризується високим ступенем напруги, іноді імпульсивністю (якщо людину звинуватили у чомусь, чого вона не робила), та невпевненістю в собі.

Почуття провини безпосередньо впливає з думки, що людина несе відповідальність за чуже лихо, незалежно від того, чи це насправді є так. Люди, які хронічно переживають провину, відповідно до когнітивної точки зору, помилково страждають від ілюзії, що вони завдали шкоди іншим людям. Їх негативні емоції впливають із їхньої тенденції неправильно інтерпретувати те, що з ними відбувається, і не ставити під сумнів логіку своїх висновків [98, с. 87].

Люди іноді можуть відчувати провину, пов'язану з неможливістю контролювати власні дії, навіть якщо це не завдає шкоди та не ображає інших людей [126, с. 88]. Яскравим прикладом такого прояву цієї емоції може слугувати людина, яка витратила надто багато грошей на непотрібні їй речі, або людина, яка дотримується правильного харчування не змогла стримати у собі бажання скоштувати шкідливу їжу. Тим не менш, навіть якщо людина такими діями

завдає собі зайвих клопот, це також може впливати на стосунки з іншими і, відповідно, мати соціальні наслідки. Невміння контролювати свої компульсивні бажання та поведінку може призвести до проблем у комунікативній сфері, чи неспроможності підтримувати свій соціальний статус, що з великою вірогідністю, може спричинити провину.

Досить часто провина виникає у романтичних ситуаціях, а саме незадоволення вчинками та діями своїх партнерів або коли людина не може відповісти на почуття іншої (невзаємне кохання). Відповідно, при таких обставинах, люди часто відчують провину за те, що не змогли виправдати очікування своєї другої половинки, або в ситуації з нерозділених коханням – неспроможність вступити у стосунки через відсутність почуттів у одного із партнерів. Останнє може спричинити проблеми у дружбі, і часто призводить до розриву таких стосунків. Проте, неможливо заставити людину відчувати потяг та бажання побудувати романтичні відносини з іншою, і це не робить її винною [114, с. 34].

Оскільки почуття провини неприйнятне, людина намагається уникаки будь-якої поведінки, що викликає провину. Минулий досвід рефлексування провини може спонукати людину вчитися на власних помилках і, таким чином, стимулювати до доброчесної поведінки у майбутньому. Передбачення провини, так і переживання провини можуть сприяти формуванню гармонійних міжособистісних стосунків [114, с. 35].

Провина містить у собі багато функцій, але одна з найголовніших виявляється у тому, що переживання цієї емоції спонукає індивіда осмислити скоєний вчинок, проаналізувати причини, які призвели до цієї ситуації, та спонукає до відновлення звичайного ходу речей. Існування цієї емоції є надважливим для людства через те, що почуття провини змушує людей задумуватися над власною поведінкою, а саме змушує керуватися моральними нормами та дотримуватися основних правил етики. Переживання провини неможливе без втручання інших емоцій, таких як страждання, сорому чи страху, адже це змушує підбирати правильні слова та скоювати вчинки, які позитивно

вплинуть на взаємовідносини з іншою людиною. Відповідальність за заподіяну шкоду та образу іншого здатна змінити людину у кращу сторону, що у свою чергу, буде сприяти психологічній та емоційній зрілості індивіда [32, с. 133].

Згідно з результатами семантичного аналізу, група емотивів, пов'язаних з емоцією провини є досить репрезентативною в англійській мові. Вона налічує 23 одиниці, що становить 5,3% від загального обсягу вибірки. В українській мові, емотиви, що пов'язані з емоцією провини, є найменш чисельними та посідають останнє місце. Ця група налічує 5 одиниці, що становить 1,4% від загального обсягу вибірки (див. Додатки В, Г, Ж, З).

Наведемо кілька прикладів, які мають відношення до цієї групи:

lostness – ‘стан втраченності’;

weakness – ‘стан або почуття слабкості’;

impotence – ‘нездатність приймати ефективні дії, безпорадність’;

despondency – ‘слабкий дух від втрати надії чи мужності’;

nonchalance – ‘стан безглуздості’.

В українській мові, емотиви, які пов'язані з емоцією провини, представлені наступними прикладами:

каяття – ‘почуття жалю з приводу зробленого вчинку’;

Отже, як помітно з прикладів, емотивні слова, які належать до емоції «провина», мають різну ступінь посилення цієї емоції, але всі вони мають тотожне значення, і тому становлять одну групу. Вони являють собою невід'ємну частину в емотивній лексиці американського варіанту англійської та української мов.

3.1.8 Лексико-семантична група на позначення емоції «сором»

Сором – це негативна самосвідома емоція, як правило, пов'язана з негативною оцінкою власних вчинків та помислів, які не відповідають очікуванням суспільства, а також є головним провокатором нікчемності та пригніченості через негативну низку подій чи думок, що можуть спровокувати низьку самооцінку та розчарування у власній персоні [32, с. 124].

Ця емоція змушує почувати людину безпорадною та розчарованою, втім надмірна увага оточуючих до людини або схвальні відгуки також можуть викликати почуття сорому.

Вважається основною емоцією, яка змушує людей приховувати чи заперечувати свої проступки, через те, що це часто може спровокувати негативну реакцію у інших. Коли людина відчуває сором, то вона ставить в центр уваги власну особистість. До речі, це єдина емоція, яка є дисфункціональною для індивіда та функціональною на груповому рівні [112].

Сором – це визнання самою людиною, що якісь певні негативні дії призвели до невтішних результатів. Відчуття сорому змушує людей почувати себе нікчемними, безсилими, та не спроможними ні на що, вони також відчувають невпевненість перед іншими, що слугує підтвердженням того, що така людина нічого не варта [112].

Сором зазвичай супроводжується деякою комбінацією почервоніння, пітливості, нервозності, заїкання та метушні. Іноді осоромлена людина намагається замаскувати свій стан посмішками або нервовим сміхом, особливо в ситуаціях етикету. Також можуть виникати почуття гніву в залежності від сприйнятої серйозності ситуації, особливо якщо людина вважає, що інша людина навмисно намагається викликати в ній почуття сорому [32, с. 125].

Сором часто плутають з почуттям провини – емоція, яка переживається внаслідок неправомірних дій, щодо яких ми можемо відчувати потяг до каяття і хочемо виправити помилку. Проте сором відрізняється від провини тим, що при переживанні сорому погана поведінка не відокремлена від поганої самості, як при провині [112].

Реальна чи вигадана ситуація також може викликати сором. Наприклад, можна зневіритись у собі через недостаток необхідних навичок та знань, які необхідні для будування успішної кар'єри, або подумати про те, що іншим стане відомо про якусь приховану ваду чи вчинок. Сором буде відчуватися тоді, коли ми сподіваємось, що нас вважатимуть неповноціними або неадекватними через наш інтелект, зовнішність чи здібності [там само].

Незважаючи на негативні сторони цієї емоції, вона може підштовхнути людину проаналізувати себе чи певну ситуацію з різних сторін. [95, с. 135]. Спроможність індивіда відчувати сором вказує на те, що йому важлива думка оточуючих, він готовий дослухатися до порад інших (найчастіше рідних та близьких), йому не байдужа оцінка суспільства. І, як результат, це сприяє налагодженню соціальних взаємозв'язків, спонукає людину працювати на власними слабкостями та краще взаємодіяти з навколишнім середовищем. Це також впливає на розвиток самостійності, дозволяє контролювати себе в тих чи інших ситуаціях [95, с. 136].

Згідно з результатами семантичного аналізу, група емотивів, пов'язаних з емоцією сорому не є достатньо поширеною в американському варіанті англійської мови. Вона налічує 24 одиниці, що становить 5,5% від загального обсягу вибірки. В українській мові, емотиви, що відносяться до емоції сорому, є також не дуже чисельними. Ця група налічує 13 одиниць, що становить 3,6% від загального обсягу вибірки (див. Додатки В, Г, Ж, З).

Наведемо кілька прикладів, які мають відношення до цієї групи:

abasement – ‘стан знищення’;

shame – ‘болісне почуття приниження або страждання, викликане усвідомленням неправильної та нерозумної поведінки’;

embarrassment – ‘почуття сорому чи незграбності’;

modesty – ‘стан в неприхильності в оцінці своїх здібностей’;

rue – ‘почуття шкоди, покаяння’.

В українській мові, емотиви, які пов'язані з емоцією сорому, представлені наступними прикладами:

стид – ‘почуття сильного зніяковіння, збентеження, незручності від усвідомлення своєї поганої поведінки, недостойних дій, вчинків і т. ін.’;

конфуз – ‘стан ніяковості, сорому; замішання, незручне становище’;

ганьба – ‘принизливе для кого-небудь становище’;

скутість – ‘відсутність невимушеності, легкості, природності’;

сором – ‘почуття ніяковості, сором'язливості’.

Отже, як помітно з прикладів, емотивні слова, які належать до емоції «сором», мають різну ступінь посилення цієї емоції, але всі вони мають тотожне значення, і тому становлять одну групу. Вони являють собою невід'ємну частину в емотивній лексиці американського варіанту англійської та української мов.

3.1.9 Лексико-семантична група на позначення емоції «відраза»

Відраза – негативна емоція, що викликається об'єктами (предметами, людьми, обставинами і ін.), зіткнення з якими (фізіологічна взаємодія, комунікація в спілкуванні та ін.) вступає в різке протиріччя з ідеологічними, моральними або естетичними принципами і установами суб'єкта [32, с. 161].

Людина відчуває огиду до того, що здається їй відразливим. Прикладами огидних речей є зіпсована їжа, продукти організму (кров, сеча та слиз), рани, мертві тварини та токсичні речовини. Емоція відрази безпосередньо пов'язана з п'ятьма органами чуття. Відтак, цю емоцію може бути спровоковано запахом, смаком, зором, звуком та дотиком [32, с. 161].

Відраза – це, як і страх, емоція, яка вважається споконвічною і тісно пов'язана із виживанням. Її функція важлива як зараз, так і тисячі років тому: утримувати нас подалі від речовин, які можуть заразити нас або зробити хворими. Хоча сама емоція є вродженою реакцією, речі, які її викликають, переважно вивчаються і частково залежать від культурних традицій та особистих відмінностей. Наприклад, деякі культури можуть вважати певний тип їжі (наприклад, коров'яче молоко або квашену квасоллю) огидним, тоді як в інших це вважається делікатесом.

Хоча огиду найчастіше вважають емоцією по відношенню до фізичних предметів, її також можуть викликати більш абстрактні «речі», від яких хочеться триматися подалі. Прикладами таких речей є ідеї (наприклад, відразливі політичні ідеї) та поведінка (наприклад, певні сексуальні уподобання чи вчинки). Це зазвичай називають "моральною відразою" [32, с. 162].

Людям хочеться відкинути огидний предмет чи речовину, щоб вони не контактувати з ними. Це видно навіть у виразі обличчя: зазвичай люди відвертають голову і закривають очі, ніздрі та рот [32, с. 164].

Згідно з результатами семантичного аналізу, група емотивів, пов'язаних з емоцією відрази є однією з найменш репрезентативних в американському варіанті англійської мови. Вона налічує лише 17 одиниць, що становить 3,9% від загального обсягу вибірки. В українській мові, група емотивів, на позначення відрази є не дуже чисельною. Вона налічує 13 одиниць, що становить 3,6% від загального обсягу вибірки (див. Додатки В, Г, Ж, З).

Наведемо кілька прикладів, які мають відношення до цієї групи:

abhorrence – ‘почуття відрази, огиди’;

aversion – ‘сильна неприязнь’;

odium – ‘загальна або широко розповсюджена ненависть або відраза, як реакція на чийсь дії’;

revulsion – ‘почуття огиди і ненависті’;

enmity – ‘стан або почуття активної опозиції або ворожнечі’.

В українській мові, емотиви, які пов'язані з емоцією відрази, представлені наступними прикладами:

антипатія – ‘почуття неприязні, огиди, відрази до кого-, чого-небудь’;

обрида – ‘почуття огиди, душевної неприязні до кого-, чого-небудь’;

відраза – ‘почуття огиди, ворожнечі до кого-, чого-небудь’;

огида – ‘почуття відрази в поєднанні з гидливістю’;

осоружність – ‘неприязнь, недобррозичливість’.

Отже, як помітно з прикладів, емотивні слова, які належать до емоції «відраза», мають різну ступінь посилення цієї емоції, але всі вони мають тотожне значення, і тому становлять одну групу. Вони являють собою невід'ємну частину в емотивній лексиці американського варіанту англійської та української мов.

3.1.10 Лексико-семантична група на позначення емоції «подив»

Подив – це негативно-позитивна емоція, яку відчують люди та тварини

на раптові непередбаченні обставини. Вона проявляється швидко і негайно пов'язується з іншими емоціями, які актуальні для данної ситуації. Окрім емоційної реакції, особа відчуває підвищення когнітивної активності. Це дозволяє проаналізувати фактори, які пов'язані з подивом, і об'єднати її з відповідною емоцією [32, с. 175].

На відміну від інших емоцій, які можна чітко розподілити на позитивні та негативні, подив має будь-яку валентність (тон), тобто виражається у позитивному або негативному контексті (може бути нейтрально, помірною, приємною, неприємною тощо). До того ж, подив має різну ступінь інтенсивності: від надто здивованого, що може викликати непередбачувану реакцію, до майже непомітного подиву, який в результаті породжує менш інтенсивну реакцію на подразник. З іншого боку, подив часто виступає прологом або прелюдією до інших емоцій. Вона гальмує всі попередні емоції, спрямовуючи увагу на об'єкт, його виклик, і може переходити в інтерес, радість або злість [32, с. 176].

Подив тісно пов'язаний з прагненнями діяти відповідно до набору правил. Коли правила реальності, що породжують події повсякденного життя, не відповідають якимось установкам та переконанням певного індивіду, результатом стає подив [87, с. 76].

Для багатьох людей таке відкриття слугує фундаментом, на якому базуються нові відкриття, оскільки подив може підштовхнути особистість до усвідомлення власної некомпетентності у тій чи іншій ситуації, а тому це чудова можливість для набуття нових знань та подальшого розвитку [104, с. 43].

Згідно з результатами семантичного аналізу, група емотивів, пов'язаних з емоцією подиву є маленькою в американському варіанті англійської мови. Вона налічує 18 одиниць, що становить 4,1% від загального обсягу вибірки. В українській мові, група емотивів, що пов'язана з емоцією подиву також є не дуже репрезентативною. Вона налічує 11 одиниць, що становить 3,3% від загального обсягу вибірки (див. Додатки В, Г, Ж, З).

Наведемо кілька прикладів, які мають відношення до цієї групи:

astonishment – ‘велике здивування’;

stupor – ‘стан, близький до втрати свідомості, нечутливість’;

daze – ‘стан конфузії або сильного здивування’;

wonder – ‘почуття подиву і захоплення, викликане чимось красивим, чудовим або незнайомим’.

В українській мові, емотиви, які пов’язані з емоцією подиву, представлені наступними прикладами:

потрясіння – ‘сильна схвилюваність, глибоке зворушення, тяжкі переживання’;

здивування – ‘почуття, стан людини, дуже враженої чимось незвичайним, дивним, незрозумілим’;

зачудовання – ‘стан великої здивованості’;

ошелення – ‘стан надзвичайної здивованості, враження, приголомшення’;

подив – ‘почуття або стан, викликані сильним враженням від чого-небудь незвичайного, несподіваного, незрозумілого’.

Отже, як помітно з прикладів, емотивні слова, які належать до емоції «подив», мають різну ступінь посилення цієї емоції, але всі вони мають тотожне значення, і тому становлять одну групу. Вони являють собою невід’ємну частину в емотивній лексиці американського варіанту англійської та української мов.

Висновки до розділу 3

1. Згідно з результатами семантичного аналізу, в ході якого було проаналізовано 433 одиниці емотивної лексики в американському варіанті англійської мови, найбільш репрезентативною групою виявилась група емотивів, які позначають емоцію радості. Ця група включає в себе 85 одиниці, що становить 19,6% від загальної кількості вибірки відповідно. В українській мові найбільш чисельною групою виявилась група емотивів, яка позначає емоцію страждання. Вона налічує 86 одиницю, що становить 24% від загальної кількості вибірки відповідно.

2. Друге місце за репрезентативністю в американському варіанті англійської мови посідає група емотивів, які позначають емоцію гніву. Вона налічує 76

одиниць, що становить 17,5% від загального обсягу вибірки. В українській мові ця група також посідає друге місце. Вона налічує 63 одиниць, що становить 17,6% від загальної кількості вибірки відповідно.

3. Третє місце за репрезентативністю в американському варіанті англійської мови займає група емотивів, які позначають емоцію страждання. До цієї групи входить 65 одиниць, які становлять 15% від загальної кількості вибірки відповідно. В українській мові група емотивів, які пов'язані з емоцією радості, є найбільш репрезентативною та посідає перше місце. Вона налічує 86 одиницю, що становить 24% від загальної кількості вибірки відповідно.

4. Четверте місце за репрезентативністю в американському варіанті англійської мови посідає група емотивів, яка позначає емоцію страху. Ця група налічує 42 одиниці, що складає 9,6% від загальної кількості досліджуваних емотивів відповідно. В українській мові група емотивів на позначення страху також посідає четверте місце. Вона налічує 46 одиниць, що становить 12,8% від загальної кількості вибірки відповідно.

5. П'яте місце за репрезентативністю в американському варіанті англійської мови займає група емотивів, які позначають емоцію презирства. До цієї групи входить 39 одиниць, які становлять 9% від загальної кількості вибірки відповідно. В українській мові група емотивів на позначення презирства посідає шосте місце. Вона налічує 32 одиниці, що становить 8,9% від загальної кількості вибірки відповідно.

6. Шосте місце за репрезентативністю в американському варіанті англійської мови посідає група емотивів, які позначають емоцію інтересу. Вона налічує 37 одиниць, що становить 8,5% від загального обсягу вибірки. В українській мові емотиви, які відносяться до групи емоції інтересу, посідають п'яте місце. Ця група містить 33 одиниці, що становить 9,2% від загальної кількості вибірки.

7. Сьоме місце за репрезентативністю в американському варіанті англійської мови займає група емотивів, які позначають емоцію сорому. До цієї групи входить 24 одиниці, які становлять 5,5% від загальної кількості вибірки

відповідно. В українській мові емотиви, що належать до групи емоції сорому, є менш чисельними. Вона налічує 13 одиниць, що становить 3,6% від загальної кількості вибірки.

8. Восьме місце за репрезентативністю в американському варіанті англійської мови займає група емотивів, які позначають емоцію провини. До цієї групи входить 23 одиниці, які становлять 5,3% від загальної кількості вибірки відповідно. В українській мові емотиви, які належать до групи емоції провини, посідають останнє місце. Ця група містить 5 одиниць, що становить 1,4% від загальної кількості вибірки відповідно.

9. Дев'яте місце за репрезентативністю в американському варіанті англійської мови посідає група емотивів, яка позначає емоцію подиву. Ця група налічує 18 одиниць, що складає 4,1% від загальної кількості досліджуваних емотивів відповідно. В українській мові група емотивів, на позначення подиву також посідає дев'яте місце. Вона налічує 12 одиниць, що становить 3,3% від загальної кількості вибірки відповідно.

10. Останньою та найменш репрезентативною групою в американському варіанті англійської мови є група, яка позначає емоцію відрази. Ця група налічує лише 17 одиниць, які становлять всього 3,9% від загального обсягу вибірки відповідно. В українській мові найменш чисельною виявилась група емотивів, яка відноситься до емоції провини. Вона налічує лише 5 одиниці, що становить 1,4% від загальної кількості вибірки відповідно.

ВИСНОВКИ

1. Емоції можна охарактеризувати як сильні інстинктивні почуття, що виникають внаслідок обставин, настрою чи фізіологічних змін.

2. Емоції відіграють вагоме значення у намаганнях індивіда невербально висловити ставлення до довкілля, адже є джерелом знань і, певною мірою, перешкодою для них. Будучи невід'ємною частиною нашої особистості і власних переконань, з одного боку, вони, ймовірно, впливають на те, як ми сприймаємо реальність, яка нас оточує, а, отже, формують конкретні реакції на ті чи інші життєві обставини. Емоції постають своєрідним індикатором позитивної чи негативної оцінки діяльності людини, її досягненням та результатам.

3. На сучасному етапі існує низка класифікацій емоцій. Так, найбільш відомими та поширеними класифікаціями емоцій вважаються класифікації К.Ізарда та І. Б. Додонова. На основі своїх досліджень К. Ізард вирізняє 10 базових емоцій: 1) радість; 2) інтерес 3) подив; 4) страждання; 5) гнів; 6) відраза; 7) зневага; 8) страх; 9) сором; 10) збентеження. Натомість, за класифікацією І.Б. Додонова, яка концентрується на психологічних переживаннях особистості та її прагненнях задовольняти конкретні задачі, характеризуючи їх за допомогою так званого «емоційного інвентаря», налічується 10 груп: 1) альтруїстичні емоції; 2) комунікативні емоції; 3) глористичні емоції; 4) праксичні емоції; 5) пугнічні емоції; 6) романтичні емоції; 7) гностичні емоції; 8) естетичні емоції; 9) гедоністичні емоції; 10) акізитивні емоції.

4. Емотивність та емоційність є двома категоріями, які часто ототожнюють між собою. Насамперед, емотивність розглядається як емоційна забарвленість мови. Іншими словами – це емоційна оцінка явищ, об'єктів, ситуацій, які переживає людина протягом усього свого життя за допомогою мовних засобів. Вербальне вираження емоцій вважається фундаментальною ознакою того, що індивід повноцінно сприймає інформацію про оточуючий простір, поширює та аналізує відчуття, які викликаються зовнішніми або внутрішніми подразниками, тобто, транслює емоційні імпульси, які знаходять вихід у міжособистісній комунікації. Таким чином, коли важливо дізнатися про емоційний стан

комуніканта, то мають на увазі емоційну комунікацію. Емотивна комунікація ж передбачає, що головним способом спровокувати певні емоції у інших виступають мовні засоби.

5. Студіювання емоційної складової у мовленнєвій діяльності через призму лінгвістики сприяє кращому вивченню лексичного запасу будь-якої мови. Реакція на зовнішні та внутрішні подразники виражається за допомогою вербального та невербального спілкування, і, таким чином, ці процеси не можуть відбуватися без емоцій. Варто зауважити, що в момент демонстрації емоцій виокремлюють їх негативне чи позитивне забарвлення, а також ступінь інтенсивності, з якою вони проявляються.

6.. Застосувавши елементи етимологічного аналізу запозичених слів в американському варіанті англійської та української мовах, можна стверджувати, що англійська мова піддавалась значному впливу багатьох мов світу та має у своєму складі чисельний пласт запозичень, аніж українська чи інші мови Європи. Найбільший вплив на емотиви в американському варіанті англійської мови становили латинська, грецька і французька мови, а на українську емотивну лексику – старослов'янська, російська, польська, чеська, латинська, грецька та французька мови.

7. Культура емотивної поведінки Америки та України значно відрізняються між собою, що виявляється не тільки у менталітеті, але й у прояві емоцій. Якщо для однієї комунікативної спільноти характерне вираження якоїсь певної емоції, то для іншої прояв цієї самої емоції вважатиметься недоречним та дивним. Для американської культури прояв позитивних емоцій, таких, як радість, задоволення, втіха є більш прийнятним, ніж для української в силу особливостей менталітету та історичного підґрунття, хоча, як і для українців, так і для американців, вираження негативу, а саме прояв емоцій злості чи роздратування є цілком частим явищем.

8. Головними методами дослідження в цій магістерській роботі є метод кількісного аналізу, описовий метод та метод контрастивного аналізу. У першому розділі з допомогою елементів етимологічного аналізу досліджується

походження мовних одиниць англійської та української мов. У другому та третьому розділах використовуються метод словотвірного аналізу та метод компонентного аналізу.

9. Згідно з результатами структурного дослідження, в ході якого було проаналізовано 433 одиниці емотивної лексики американського варіанту англійської мови та 357 емотивів української мови можна виокремити 5 груп та підгруп, поділених за способом утворення в американському варіанті англійської та в українській мовах. Отже, результати структурного аналізу такі:

1) група емотивів, утворених афіксальним способом. Ця група є найбільш репрезентативною в американському варіанті англійської та в українській мовах та становить 79,3% від загальної кількості вибірки а американському варіанті англійської мови.

В українській мові ця група становить 83,1% від загальної кількості вибірки відповідно. Група емотивів, утворених афіксальним способом, розподіляється на три підгрупи: а) найбільш репрезентативною в американському варіанті англійської мови є підгрупа емотивів, утворених за допомогою суфіксального способу творення, що становить 54,5% від загальної кількості вибірки. Натомість, в українській мові, ця група становить 37,2% від загальної кількості вибірки відповідно. б) менш репрезентативною в американському варіанті англійської мови є підгрупа емотивів, утворених за допомогою префіксально-суфіксального способу творення, що складає 18,4% від загальної кількості досліджуваних одиниць. В українській мові ця група становить 32,2% від загальної кількості досліджуваних одиниць. в) третьою та найменш репрезентативною є підгрупа емотивів, утворених за допомогою префіксального способу творення, що складає 6,4% від загальної кількості вибірки відповідно. В українській мові ця група налічує 13,7% від загальної кількості вибірки відповідно. 2) Група емотивів, утворених безафіксним способом (коренева морфема). Вона становить 15% від загального обсягу вибірки. В українській мові ця група також налічує 14,2% від загального обсягу досліджуваних одиниць. 3) Група емотивів, утворених за допомогою конверсії.

Ця група складає 3,2% від загальної кількості досліджуваних емотивів. Натомість, в українській мові, емотиви, які утворені за допомогою конверсії, відсутні. 4) Група емотивів, утворених шляхом словоскладання. Ця група складає 1,8% від загальної кількості досліджуваних емотивів в американському варіанті англійської мови. В українській мові ця група становить 0,5% від загальної кількості вибірки відповідно. 5) Група емотивів, утворених за допомогою скорочення. Ця група становить 0,4% від загального обсягу вибірки відповідно. В українській мові ця група є більш чисельною і становить 1,9% від загальної кількості вибірки відповідно.

10. Згідно з результатами семантичного аналізу, в ході якого було проаналізовано 433 одиниці емотивної лексики в американському варіанті англійської мови та 357 одиниць емотивної лексики в українській мові можна виокремити 10 груп за різними семантичними ознаками. Отже, результати семантичного аналізу такі:

1) Найбільш репрезентативною групою в американському варіанті англійської мови виявилась група емотивів, які позначають емоцію радості. Ця група становить 19,6% від загальної кількості вибірки відповідно. Натомість, найбільш чисельною групою в українській мові виявилась група емотивів, на позначення емоції страждання. Вона налічує 24% від загальної кількості вибірки. 2) Група емотивів, яка позначає емоцію гніву. В американському варіанті англійської вона становить 17,5% від загального обсягу вибірки, в українській мові ця група налічує 17,6%. 3) Група емотивів, яка позначає емоцію страждання. Вона становить 15% американському варіанті англійської мови від загальної кількості вибірки відповідно. Натомість, в українській мові, третє місце посідає група емотивів, на позначення радості. Вона налічує 15,1% від загальної кількості вибірки. 4) Четверте місце за репрезентативністю в американському варіанті англійської мови посідає група емотивів, яка позначає емоцію страху. Ця група складає 9,6% від загальної кількості досліджуваних емотивів відповідно. В українській мові ця група налічує 12,8% від загальної кількості

вибірки відповідно. 5) Група емотивів, яка позначають емоцію презирства. Вона становить 9% від загальної кількості вибірки відповідно.

В українській мові, група емотивів на позначення емоції презирства посідає шосте місце та становить 8,9% від загальної кількості вибірки відповідно.

6) Група емотивів, яка позначає емоцію інтересу. Вона становить 8,5% від загального обсягу вибірки. В українській мові, група емотивів на позначення емоції інтересу посідає п'яте місце. Вона налічує 9,2% від загальної кількості вибірки відповідно. 7) Група емотивів, яка позначає емоцію провини. Ця група становить 5,% від загальної кількості вибірки відповідно. Натомість, в українській мові, ця група посідає останнє місце та становить лише 1,1% від загальної кількості вибірки відповідно. 8) Група емотивів, яка позначає емоцію сорому. Вона становить 5,5% від загальної кількості вибірки відповідно.

В українській мові група емотивів на позначення сорому посідає сьоме місце та становить 3,6% від загальної кількості вибірки відповідно. 9) Група емотивів, яка позначає емоцію відраза. Ця група становить 4,1% від загальної кількості вибірки відповідно. В українській мові група емотивів на позначення емоції відрази також посідає дев'яте місце. Вона становить 3,6% від загальної кількості вибірки відповідно. 10) Останньою та найменш репрезентативною групою в американському варіанті англійської мови є група, яка позначає емоцію подиву. Ця група становить 3,9% від загального обсягу вибірки відповідно. Натомість, в українській мові, група емотивів, які пов'язані з емоцією відрази, посідає восьме місце. Вона налічує 3,3% від загальної кількості вибірки відповідно.

Одержані результати магістерської роботи є перспективними для подальших досліджень у сфері емотивної лексики в американському варіанті англійської та української мовах на основі дослідження корпусу емпіричного матеріалу. Більш того, є можливість розглянути емотивну лексику інших мов, матеріали різного типу дискурсу, а також дослідити більшу кількість лексики на позначення емоцій в американському варіанті англійської, в українській, німецькій та інших мовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алефіренко Л. Б. Особливості словотвірної структури суфіксальних збірних іменників у сучасній англійській мові. Англ. Філологія : Проблеми лінгвістики, літературознавства, лінгводидактики : зб. Наукових праць. Полтава : Тех-сервіс, 2007. С. 5–10
2. Алимпиева Р. В. Семантическая значимость слова и структура лексико-семантической группы. М. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1986. 378 с.
3. Амосова Н. Н. Этимологические основы словарного состава современного английского языка. М. : Изд-во литературы на иностранных языках, 1956. 218 с.
4. Антрушина Г. Б., Афанасьева О. В., Морозова Н. Н. Лексикология английского языка. Учеб. пособие для студентов. М. : Дрофа, 1999. 288 с.
5. Апресян Ю. Д. Лексическая семантика [в 2-х т.]. М. : Наука, 1995. Т. 1. 470 с.
6. Апресян Ю. Д. Избранные труды. Лексическая семантика. Синонимические средства языка : 2-е изд., перераб. и доп. М. : Языки славянской культуры, 1995. Т. 1. 481 с.
7. Арнольд И. В. Семантика, стилистика, интертекстуальность. СПб. : Изд-во СПбГУ, 1999. 443 с.
8. Бабенко Л. Г. Лексические средства обозначения эмоций в русском языке Свердловск : Издательство Уральского университета, 1989. 184 с.
9. Белозёрова Н. Н. Когнитивные модели дискурса : учеб. пособие для студ. и аспирантов лингвист. и филолог. фак. вузов. Тюмень : Изд-во ТюмГУ, 2004. 256 с.
10. Борисов В. В. Аббревиация и акронимия. М. : Высшая школа, 2004. 320 с.
11. Бортнийчук О. М. Словообразование в современном английском языке К. : Наука, 2000. 198 с.
12. Булаховский Л. А. Введение в языкознание. Часть II. М. : Учпедгиз., 1954. 177 с.

13. Виллюнас В. К. Психология эмоциональных явлений. М. : Изд-во Моск. ун-та, 1976. 124 с.
14. Винокурова В. Н. Закономерности развития семантической структуры лексических заимствований в современном английском языке. *Актуальные вопросы языкознания и интенсификации преподавания иностранных языков. Сб. науч. ст.* / Ред. А. В. Данилович, М. И. Кусков. Мн. : Навука і тэхніка, 1993. 208 с.
15. Витгенштейн Л. Философские исследования. Новое в зарубежной лингвистике. М. : Прогресс, 1985. Вып. XVI. 392 с.
16. Витюховская Я. Заимствования в английском языке. URL : <http://referats.qip.ru/referats> (дата звернення : 12.09.2020).
17. Вітенко І. С., Вітенко Т. І. Основи психології. Видання друге, перероблене і доповнене. Вінниця : НОВА КНИГА, 2008. 256 с.
18. Галкина-Федорук Е. М. Об экспрессивности и эмоциональности в языке. *Сборник статей по языкознанию*. М. : Наука, 1958. С. 103–134.
19. Гинзбург Р. З. Лексикология английского языка: учебник. 2-е изд., испр. и доп. М. : Высшая школа, 1979. 269 с.
20. Гончарук М. До проблеми поняття «емоція» у лінгвістиці. URL : http://www.chnu.edu.ua/res/chnu.edu.ua/period_vudannia/web13/pdf/2012_1/Maryna_Honcharuk.pdf (дата звернення : 03.04.2019).
21. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія. Навчальний посібник. К. : Вища школа, 1999. 207 с.
22. Гурова Ю. И. Явление полисемии в английском языке и пути ее развития [в 3-х ч.] *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. Тамбов : Грамота, 2015. № 8 (50). Ч. 1. С. 58–60.
23. Добродомов И. Г. Заимствование. Языкознание. / Ред. кол. : В. Н. Ярцева (гл. ред.) и др. М. : 1998. С. 158–159.
24. Додонов Б. И. Классификация эмоций при исследовании и эмоциональной направленности личности. *Вопр. Психологии*. 1975. № 6. С. 1–7.

- 25.Додонов Б. И. Эмоция как ценность. М. : Политиздат, 1978. 153 с.
- 26.Елисеева В. В. Лексикология английского языка. СПб. : СПбГУ, 2003. 44 с.
- 27.Жаботинская С.А. Когнитивная лингвистика: принципы концептуального моделирования. *Лінгвістичні студії*. Вип. П. : Черкаси, 1997. С. 3–11.
- 28.Загоруйка А. Я. Конверсия – морфологический способ словообразования. М. : Наука, 2004. 219 с.
- 29.Звегинцев В. А. Язык и лингвистическая теория. М. : Изд-во МГУ, 1973. 248 с.
- 30.Земская Е. А. Словообразование как деятельность. М. : Изд-во КомКнига, 1992. 224 с.
- 31.Зуева Е. А. Эмоции как объект лингвистических исследований. *Иностранные языки в профессиональном образовании: лингвометодический контекст* : Белгород : Ун-т потреб. кооперации, 2006. 148–154 с.
- 32.Изард К. Э. Психология эмоций. СПб. : «Питер», 2007. 464 с.
- 33.Изард К. Эмоции человека. М. : Изд-во МГУ, 1980. 439 с.
- 34.Каращук П. М. Словообразование английского языка. М. : Изд-во МГУ, 1999. 532 с.
- 35.Кобозева И. М. Лингвистическая семантика М. : Эдиториал УРСС, 2000. 352 с.
36. Коваленко К. Г. Продуктивні способи творення нових слів в англійській мові. *Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник української медичної стоматологічної академії*. 2013. № 4. С. 211–215.
37. Коробкина Н. И. Эмоциональная картина мира и ее языковая репрезентация (на примере понятий «Добро» и «Зло»). *Lingua mobilis*, 2011. № 4 (30). С. 37–44..
- 38.Красовська І. Особливості концептуалізації позитивних емоцій. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство)* : У 2 ч. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. № 95 (1). С. 65–68.

39. Краснобаєва-Чорна Ж. В. Емотивна картина світу в українській фраземіці: аксіологічний вимір фундаментальних емоцій людини. *Studia Slavica Hung.* 2018. Vol. 63/2. С. 321–332.
40. Кронгауз М. А. Семантика. Учебник. 2-е изд., испр. и доп. М. : Академия, 2005. 352 с.
41. Крутецкий В. А. Психология: Учеб. для учащихся пед. уч-щ. 2-е изд., перер. и доп. М. : Просвещение, 1986. 336 с.
42. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : Навч. посібник. К. : Кондор, 2003. 192 с.
43. Кубрякова Е. С. Словообразование. *Общее языкознание. Внутренняя структура языка.* М. : Наука, 1972. С. 344–393.
44. Кудряшова С. В. Процесс заимствования как разновидность языкового контакта. *Известия высших учебных заведений. Поволжский регион. Гуманитарные науки.* 2015. № 4 (36). С. 66–75.
45. Лебединский М. С. Введение в медицинскую психологию. Л. : Медицина, 1966. 432 с.
46. Левицький В. В. Семасиология. Винница : НОВА КНИГА, 2006. 512 с.
47. Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы, эмоции. Психология мотивации и эмоций / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, М. В. Фаликман. М. : ЧеРо, 2012. 751 с.
48. Лещева, Л. М. Слова в английском языке. Мн. : Академия управления при Президенте РБ, 2001. 179 с.
49. Лукьянова Н. А. О соотношении понятий экспрессивность, оценочность. *Актуальные проблемы лексикологии и словообразования.* Новосибирск : Изд-во Новосибирского ун-та, 1976. № 5. С. 3–21.
50. Майданова Л. М. Структура и композиция художественного текста. М. : Просвещение, 2003. С. 159–167.
51. Маслов, Ю. С. Введение в языкознание. М. : «Высшая школа», 1987. 272 с.
52. Маслова В. А. К построению психолингвистической модели коннотации *Вопросы языкознания*, 2009. № 1. С. 19–22.

- 53.Мацко Л. А. Прищак М. Д. Основы психології та педагогії : Навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2009. 158 с.
- 54.Морозов О. В. Ділова психологія. Курс лекцій : Посібник для вищих та середніх спеціальних учбових закладів. СПб. : Союз, 2000. 576 с.
- 55.Никитин М. В. Курс лингвистической семантики : учеб.пособие. СПб. : Научный центр проблем диалога, 1996. 760 с.
- 56.Новиков Л. А. Семантика английского языка. М. : Высшая школа, 1982. 272 с.
57. Овадюк О. В. Запозичення як засіб збагачення англійської мови. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія*. 2013. № 27. С. 207–212.
58. Петрова Л. А. Языковая картина мира в русле теоретических изысканий. *Культура народов Причёрноморья*. 2005. № 69. С. 19–23.
59. Плющ М. Я, Бевзенко С. П., Грипас Н. Я. Сучасна українська літературна мова : підруч. для студентів вузів, які вивч. дисципліну "Сучас. укр. літ. мова" за ред. М. Я. Плющ. Київ : Вища шк., 1994. 413 с.
- 60.Плющ М. Я. Граматика української мови : Морфеміка. Словотвір. Морфологія : Підручник. К. : Вища школа, 2005. 286 с.
- 61.Реутович Ю. С. Лексическая ассимиляция немецких заимствований в английском языке. Теория коммуникации. Языковые значения. Сб. науч. статей. / Отв. ред. З. А. Харитончик. Мн. : МГЛУ, 2002. № 127. С. 31-37.
62. Сагитдинова Т. К. Понятие картины мира в контексте различных наук. *Вестник Омского государственного педагогического университета. Гуманитарные исследования*. 2017. № 4 (17). С. 36–38.
63. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии. М. : Прогресс, 2002. 656 с.
- 64.Серебренников Б. А. Общее языкознание. М. : Наука, 1970. 404 с.
- 65.Смирницкий А. И. Лексикология английского языка. М. : Московский Государственный Университет, 1998. 260 с.

66. Уфимцева А. А. Теории «семантического поля» и возможности их применения при изучении словарного состава языка. *Вопросы теории языка в современной зарубежной лингвистике*. М. : Изд-во АН СССР, 1961. С. 30–68.
67. Фельцан І. М. Емотивна лексика як спосіб відображення національної свідомості (на основі порівняння лексем англійської та української мов). *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2010. №. 8. С. 591–598.
68. Филин Ф. П. О лексико-семантических группах слов. М. : София, 1957. 530 с.
69. Филин Ф. П. Очерки по теории языкознания. М. : Наука, 1982. 410 с.
70. Фреге Г. Логика и логическая семантика. М. : Аспект Пресс, 2000. 512 с.
71. Черемисина Т. И. Функциональный аспект неассимилированных заимствований в современном английском языке. Сборник научных трудов. Московский ордена Дружбы народов государственный педагогический институт иностранных языков имени М. Тореза; редкол.: Г.Ю. Князева (отв. ред.) [и др.]. М., 1983. Вып. 212. 124 с.
72. Шанский Н. М., Тихонов А. Н. Современный русский язык. Учеб. для студентов пед. ин-тов «Рус. яз. и лит.». Словообразование. Морфология [в 3 ч]. 2-е изд., испр. и доп. М. : Просвещение, 1987. № 2101. Ч. 2. 256 с.
73. Шаховский В. И. Лингвистическая теория эмоций. М. : Гнозис, 2008. 416 с.
74. Шаховский В. И. О лингвистике эмоций. Волгоград : Перемена, 1995. С. 3–15.
75. Шаховский В. И. Что такое лингвистика эмоций. Волгоград : Перемена, 1995. С. 4–13.
76. Шаховский В. И. Эмотивная семантика слова как коммуникативная сущность. Волгоград : ВПУ, 1999. 130 с.
77. Шаховский В. И. Эмоции – мысли в художественной коммуникации *Аспекты креативной семантики*. Волгоград : Перемена, 2010. С. 152–163.

78. Шмелев Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики. М. : Наука, 1973. 274 с.
79. Шурыгина Е. Н. Понятие «Картина мира» в лингвокультурологическом освещении. *Ярославский педагогический вестник*. 2014, № 3. Vol. 1 С. 184–187.
80. Экман П. Психология эмоций : Пер. с англ. / Под ред. В. Кузина. СПб. : Питер, 2010. 336 с.
81. Aichison J. Cognitive Clouds and Semantic Shadows. Oxford : Language and Communication, 1985. 69 p.
82. Amodio D. M., Devine P. G., Harmon-Jones E. A Dynamic Model of Guilt Implications for Motivation and Self-Regulation in the Context of Prejudice. *Psychological Science*, 2007. P. 524–530.
83. Andreichuk N. I., Babeliuk O. A. Contrastive Lexicology of English and Ukrainian Languages : Theory and Practice. Kherson : Publishing House “Helvetica”, 2019. 236 p.
84. Baider F., Cislaru G. Linguistics Approaches to Emotions in Context. Amsterdam : John Benjamins Publishing Co., 2004. 365 p.
85. Bloomfield L. Introduction to the Study of Language. New York : Holt and Co., 1914. 632 p.
86. Bonami O., Boyé G., Dal G., Giraudo H., Namer F. The Lexeme in Descriptive and Theoretical Morphology. Berlin : Language Science Press, 2018. 566 p.
87. Casti J. Complexification: Explaining a Paradoxical World through the Science of Surprise. New York : HarperCollins, 1994. 320 p.
88. Clarke S., Hoggett P., Thompson S. The Study of Emotion : An Introduction. *Emotion, Politics and Society*. London : Palgrave Macmillan, 2016. P. 3–13.
89. Dalkvist J., Rollenhagen C. On the Cognitive Aspect of Emotions: a Review and a Model. Reports from the Department of Psychology. University of Stockholm, 1989, No. 703.
90. Darwin C. R. The Expression on the Emotions in Man and Animals. New York : D. Appleton and Company, 1897. 366 p.

91. Demenchuk O. Contrastive Lexicology of the English and Ukrainian Languages. Contrastive and Typological Studies. Rivne : RSUH, 2018. 146 p.
92. Descartes R. The Passions of The Soul. Cambridge : Cambridge University Press, 1985. 654 p.
93. DeSteno D., Petty R. E., Rucker D. D., Wegener D. T., Braverman, J. Discrete Emotions and Persuasion: The Role of Emotion-Induced Expectancies. *Journal of Personality and Social Psychology*. № 86 (1). 2004. P. 43–56 p.
94. Diller H. J. Emotions and Linguistics of English. Proceedings. Tuebingen : Niemeier, 1992. 523 p.
95. Dimberg U. Facial Expression and Emotional Reaction: a Psychobiological Analysis of Human Social Behavior. *Social Psychophysiology and Emotions*, 1988. P. 131–150.
96. Duffy F. Activation and Behavior. New York : John Wiley and Sons, 1962. 384 p.
97. Fertuck E. A., Jekal A., Song I., Wyman. B., Morris. M. C., Wilson S. T., Brodsky B. S., Stanley B. Enhanced 'Reading the Mind in the Eyes' in Borderline Personality Disorder Compared to Healthy Controls. *Psychological Medicine*. 2009. P. 1–17.
98. Fischer K. W., Shaver P. R., Carnochan P. How Emotions Develop and How They Organise Development. *Cognition And Emotion*, 1990. P. 81-127
99. Fischhoff B., Gonzalez R. M., Lerner J. S., Small D. A. Evolving Judgments of Terror Risks : Foresight, Hindsight, and Emotion. *Journal of Experimental Psychology : Applied*, 11 (2). 2005. P. 124–139.
100. Fischhoff B., Gonzalez, Roxana M. Lerner, Jennifer S., Small, Deborah A. Evolving Judgments of Terror Risks : Foresight, Hindsight, and Emotion. *Journal of Experimental Psychology*. 11 (2). 2005. P. 134–139.
101. Fleischman S. Journal of Medical Humanities. Kluwer : Academic Publishers-Plenum Publishers, 1999. P. 3–32.
102. Frijda N. H. The Emotions. Cambridge, 1986. 261 p.

103. Galasinski D. Men and the Language of Emotions. New York : Palgrave Macmillan, 2004. 183 p.
104. Gross M. Ignorance and Surprise: Science, Society, and Ecological Design. Cambridge, MA : MIT Press, 2010. P. 24–30.
105. Harris W., Schoenfeld C. D., Gwynne P. W., Weissler A. M. Circulatory and Humoral Responses to Fear and Anger. *The Physiologist*, 1964. 155 p.
106. Izard C. E. The Many Meanings/Aspects of Emotion: Definitions, Functions, Activation, and Regulation. *Emotion Review*. 2010. P. 363–370.
107. Johnson M. K. Joy: A Review of the Literature and Suggestions for Future Directions. *Journal of Positive Psychology*. 2019. P. 5–24.
108. Kashdan T. B. Curiosity. Character Strengths and Virtues: A Handbook and Classification. Washington, DC : American Psychological Association and Oxford University Press, 2004. P. 125–141.
109. Kövecses Z. Emotion Concepts. New York, etc. : Springer-Verlag, 1990. 270 p.
110. Kroeger P. Analyzing Meaning. Language Science Press, 2019. P. 4–6.
111. Lazarus R. S. Emotion and Adaptation. New York : Oxford University Press, 1991. 570 p.
112. Mary C. Lamia. Shame : A Concealed, Contagious, and Dangerous Emotion. URL:
<https://www.google.com/amp/s/www.psychologytoday.com/us/blog/intense-emotions-and-strong-feelings/201104/shame-concealed-contagious-and-dangerous-emotion%3famp> (дата звернення : 20.09.20).
113. Matsumoto D. Culture and Psychology. Cernage Learning, 2016. 544 p.
114. Michael R. Psychology of Guilt. Towson Baumeister Learning, 2003. 341 p.
115. Ortony A., Clore G. L., Collins A. The Cognitive Structure of Emotions. Cambridge, New York, etc. : Cambridge University Press, 1988. 368 p.
116. Parrott Gerrod W. The Positive Side of Negative Emotions. The Guilford Press, 2014. 304 p.

117. Plutchik R. The Emotions : Facts, Theories, and a New Model. New York : Random House, 1962. 228p.
118. Plutchik R. The Psychology and Biology of Emotion. H-C., 1994. 396 p.
119. Raymond D., Raymond C. T. Understanding Anger Disorders. Oxford University Press, 2006. P. 133–159.
120. Rollenhagen C., Dalkvist J. Cognitive Contents in Emotions: A Content Analysis of Retrospective Reports of Emotional Situations. Reports from the Department of Psychology, University of Stockholm, 1989, No. 702.
121. Rosch E. H. Cognitive Representation of Semantic Categories. *Journal of Experimental Psychology*. USA : American Psychological Association, 1975. Vol. 3. P. 192–233.
122. Sansone C., Thoman D. B. Interest as the Missing Motivator in self-regulation. *European Psychologist*, 2005. P. 175–186.
123. Sapir E. Language : An Introduction to the Study of Speech. New York : Harcourt, Brace and Company, 1921. 548 p.
124. Silvia P. J. Exploring the Psychology of Interest. Oxford University Press. 2006. 263 p.
125. Tangney J. P. Assessing Individual Differences in Proneness to Shame and Guilt : Development of the Self-Conscious Affect and Attribution Inventory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1990. P. 102-111.
126. Tangney J. P. Situational Determinants of Shame and Guilt in young adulthood. *Personality and Social Psychology Bulletin*. Tangney. 1992. P. 199-206.
127. Ungerer F. The Linguistic and Cognitive Relevance of Basic Emotions. *Current Approaches to the Lexicon*. Frankfurt am Main, etc. : Peter Lang, 1995. P. 85–209.
128. Ungerer F., Schmid H.-J. An Introduction to Cognitive Linguistics. London and New York : Longman, 1996. 224 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

129. Cambridge American English Dictionary. URL : <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/american-english/> (дата звернення : 02.09.20).
130. Hornby A. S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. Oxford: Oxford University Press, 2005. 1538 p.
131. Macmillan English Dictionary. URL : <https://www.macmillandictionary.com/> (дата звернення : 06.05.20).
132. Merriam-Webster Dictionary URL : <https://www.merriam-webster.com/> (дата звернення : 06.05.20).
133. Online Etymology Dictionary. URL : <https://www.etymonline.com/> (дата звернення : 17.05.20).
134. Stevenson A. Oxford Dictionary of English. Oxford : Oxford University Press, 2010. 2365 p.
135. Ильичев Л. Ф., Федосеев П. Н. Философский энциклопедический словарь. М. : Советская энциклопедия, 1983. 836 с.
136. Конт-Спонвиль А. Философский словарь. М. : Этерна, 2012. 752 с.
137. Лингвистический Энциклопедический Словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. М. : Советская энциклопедия, 1990. 685 с.
138. Розенталь Д. Э., Теленкова М. А. Словарь-справочник лингвистических терминов. Пособие для учителя. 3-е изд., испр. и доп. М. : Просвещение, 1985. 399 с.
139. Словник української мови. Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua> (дата звернення : 23.09.20).

ДОДАТКИ

Додаток А

Структурний аналіз емотивної лексики в американському варіанті англійської мови

Група (підгрупа)	Мова	Абсолютна кількість	Відносна кількість	Приклади
Афіксація (суфіксальний спосіб)	Англійська	236	54,5%	abasement, abashment, acceptance, acrimony, admiration, adulation, affection, affliction, agony, aggravation, alacrity, alienation, alleviation, amazement, amenity, amiability, anger, anguish, animosity, annoyance, arrogance, aspiration, assurance, astonishment, apprehension, atrocity, attraction, audacity, aversion, awfulness, awkwardness, baseness, beatitude, belittlement, bellicosity, benevolence, bitterness, blemish, blessedness, botheration, buoyancy, calamity, calming, caution, certainty, certitude, civility, comity, confession, coquetry, consolation, consternation, contentment, coolness, courage, courtesy, crestfallenness, cruelty, culpability, cunning, clueless, danger, dander, daring, denial, derision, desperation, despondency, detestation, difference, dolicity, dreariness, dubiety, dubiousity, meanness, elation, embarrassment, enjoyment, enamourment, earnest, equanimity, querulousness, failure, fascination, felicity, fervor, feistiness, fluctuation, flurry, fluster, fondness, frenzy, frigidy, friskiness, frolic, frustration, fulfilment, fury, gallantry, gayness, generosity, giddiness, gladness, gratitude, grievance, grouchiness, grumpiness, grimness, guiltiness, happiness, hardihood, hatred, haughtiness, hilarity, horror, hostility, humiliation, humor, hysteria, idolatry, inscrutability, irony,

				jaundice, jealousy, jocosity, jocundity, jocularly, joyousness, joyfulness, jubilation, keenness, kindness, lassitude, lenience, loathing, loneliness, longing, lostness, madness, malevolence, malignity, meekness, melancholy, mercy, merriment, mirth, miffiness, modesty, monotony, effrontery, elatedness, malice, misery mordancy, mortification, motivation, mournfulness, nastiness, nervousness, numbness, odium, offensiveness, oppression, panic, paranoia, passion, patience, penitence, perkiness, petulance, pity, pleasingness, politeness, pomposity, prudence, puzzlement, query, rancor, resentment, restfulness, ridicule, rigidity, rigor, rudeness, savor, satisfaction, sentiment, severity, sereneness, shyness, solemnity, solicitude, soothing, soreness, somberness, stillness, stupefaction, stupefying, stupor, stupidity, sprightliness, suffering, suspicion, sullenness, sympathy, tameness, tedium, temper, tension, terror, torment, torpidity, trepidation, tribulation, turpor, vacillation, valor, vehemence, veneration, vengeance, vexation, vigor, violence, virulence, vitriol, vivacity, vulnerability, warmth, weakness, weariness, wonderment, wistfulness, wickedness, wrath, yearning.
Афіксація (префіксально- суфіксальний спосіб)	Англійська	80	18,4%	abomination, abhorrence, accusativeness, aggression, antipathy, anxiety, bewilderment, bemusement, befuddlement, compassion, complacency, composure, compunction, contriteness, cordiality, curiosity, debasement, decency, defiance, dejection, delectation, delinquency, derisiveness, dependence, depression,

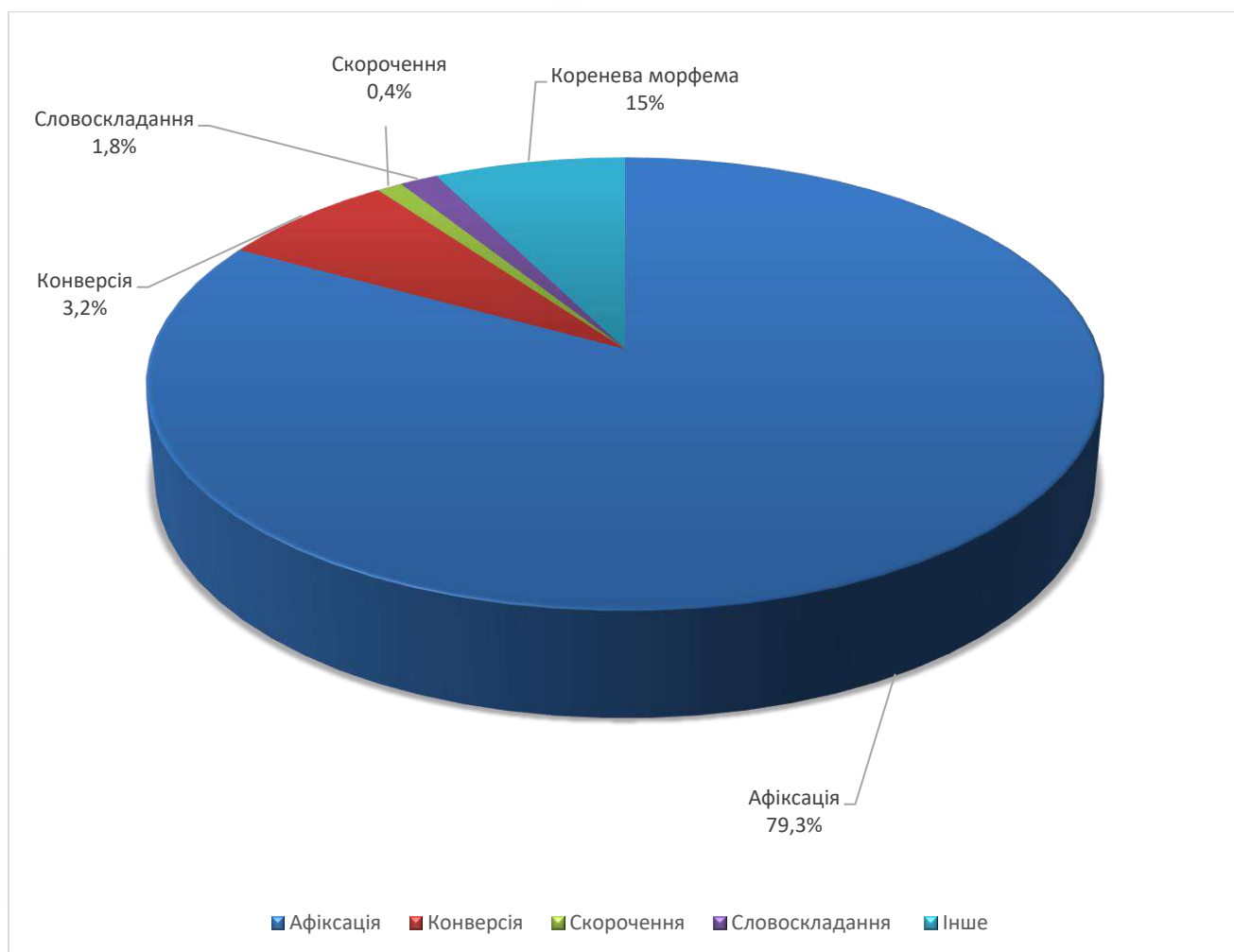
				devastation, disappointment, discomfiture, discouragement, disdainfulness, disgruntlement, disenchantment, dishonesty, disfavor, dishonor, disillusion, disillusionment, dispiritedness, ecstasy, empathy, enmity, enthusiasm, euphoria, exaltation, exasperation, excitement, execration, exhaustion, expectancy, forbearance, forlornness, ignominy, impatience, impenitence, importance, impotence, incitation, incredulity, indecision, indignation, infamy, infatuation, infliction, invigoration, irascibility, misgiving, nonchalance, obnoxiousness, perplexity, perturbation, recreation, repentance, rejoicing, repugnance, revulsion, self-confidence, uncertainty, uneasiness, unhappiness, urbanity.
Безафіксийний спосіб (коренева морфема)	Англійська	65	15%	attain, awe, ardor, bale, bile, bliss, blot, bore, calm, chafe, crush, daze, desire, dirt, dolor, fault, fear, feast, feud, fright, fun, funk, furor, fuss, gawd, gall, glee, gloat, greed, grief, grouch, grudge, guile, guilt, hate, hope, ire, joy, jaundice, love, lust, obloquy, offence, pain, pang, peace, peeve, pet, pique, pride, qualm, rage, rue, ruffle, scruple, shame, shandship, solace, sorrow, success, treat, venom, woe, zeal, zest.
Афіксація (префіксальний спосіб)	Англійська	28	6,4%	contempt, defeat, defiance, delight, delirium, discontent, disdain, disgrace, dislike, dismay, disquiet, disregard, disrespect, distaste, distress, distrust, embitterment, insult, outrage, overjoy, relief, remorse, resolve, umbrage, unbelief, unease, unrest, uproar.
Конверсія	Англійська	14	3,2%	alarm, blame, chagrin, dread, gloom, interest, menace, neglect,

				rapture, scorn, shadow, shock, thrill, worry.
Словоскладання	Англійська	8	1,8%	cocksureness, goodwill, heartache, heartbreak, letdown, marrymaking, tenderhook, warmheartedness.
Скорочення	Англійська	2	0,4%	despair, wonder.

Додаток Б

Структурні особливості емотивної лексики в американському варіанті англійської мови

Додаток В

Семантичний аналіз емотивної лексики в американському варіанті англійської мови

Група (підгрупа)	Мова	Абсолютна кількість	Відносна кількість	Приклади
Радість (позитивна емоція)	Англійська	85	19,6%	acceptance, affection, alleviation, amazement, amiability, beatitude, benevolence, blessedness, bliss, buoyancy, calm, calming, certainty, certitude, civility, comity, complacency, contentment, consolation, coquetry, courtesy, cordiality, delectation, delight, ecstasy, elatedness, elation, enjoyment, euphoria, excitement, feast, felicity, feistiness, fondness, friskiness, frolic, fulfilment, fun, generosity, giddiness, gladness, glee, goodwill, gratitude, happiness, hilarity, humor, idolatry, jocosity, jocundity, jocularly, joy, joyfulness, joyousness, jubilation, kindness, love, marrymaking, mercy, merriment, mirth, nonchalance, overjoy, peace, pride, politeness, rapture, recreation, relief, restfulness, satisfaction, rejoicing, sentiment, sprightliness, solace, soothing, stillness, success, sympathy, treat, sereneness, veneration, vigor, vivacity, warmheartedness, warmth.
Гнів (негативна емоція)	Англійська	76	17,5%	aggravation, aggression, anger, annoyance, atrocity, bellicosity, bile, bitterness, chafe, courage, cruelty, dander, daring, defiance, delirium, disgruntlement, effrontery, embitterment, exasperation, querulousness, frenzy, furor, fury, felinity, gall, gallantry, gloat, greed, grievance, grimness, grouch, grouchiness, grudge, grumpiness, hardihood, hatred, hysteria, impatience, indignation, irascibility, ire, jealousy, jaundice, madness, malevolence, malice, malignity,

				mordancy, miffiness, nastiness, outrage, peeve, perturbation, pet, petulance, pique, rage, rancor, resentment, orneriness, resolve, ruffle, severity, sullenness, stupidity, temper, tension, valor, vengeance, venom, vexation, violence, virulence, vitriol, wrath, wickedness.
Страждання (негативна емоція)	Англійська	65	15%	agony, affliction, anguish, awkwardness, bore, bale, compunction, crestfallenness, calamity, dejection, dependence, depression, defeat, despair, desperation, disappointment, discontent, disenchantment, disillusionment, dismay, dispiritedness, distress, dolor, dreariness, empathy, exhaustion, failure, fluctuation, frustration, forlornness, gloom, grief, heartache, heartbreak, impenitence, infliction, insult, lassitude, loneliness, lostness, meekness, melancholy, misery, monotony, offence, offensiveness, oppression, pain, pang, patience, penitence, pity, repentance, sorrow, somberness, suffering, torpidity, tribulation, umbrage, unhappiness, uproar, vacillation, vulnerability, weariness, wistfulness.
Страх (негативна емоція)	Англійська	42	9,6%	alarm, apprehension, alienation, anxiety, awe, awfulness, botheration, caution, consternation, denial, diffidence, disquiet, dread, danger, dubiety, dubiousity, fear, flurry, fluster, fright, funk, fuss, horror, incredulity, menace, misgiving, nervosness, panic, paranoia, qualm, query, shock, solicitude, tenterhook, terror, trepidation, thrill, unbelief, unease, uneasiness, unrest, worry.
Презирство (негативна емоція)	Англійська	39	9%	acrimony, adulation, arrogance, assurance, audacity, baseness, cocksureness, composure, contempt, coolness, cunning, derision, detestation, disdain, disdainfullness, dishonesty, derisiveness, disregard,

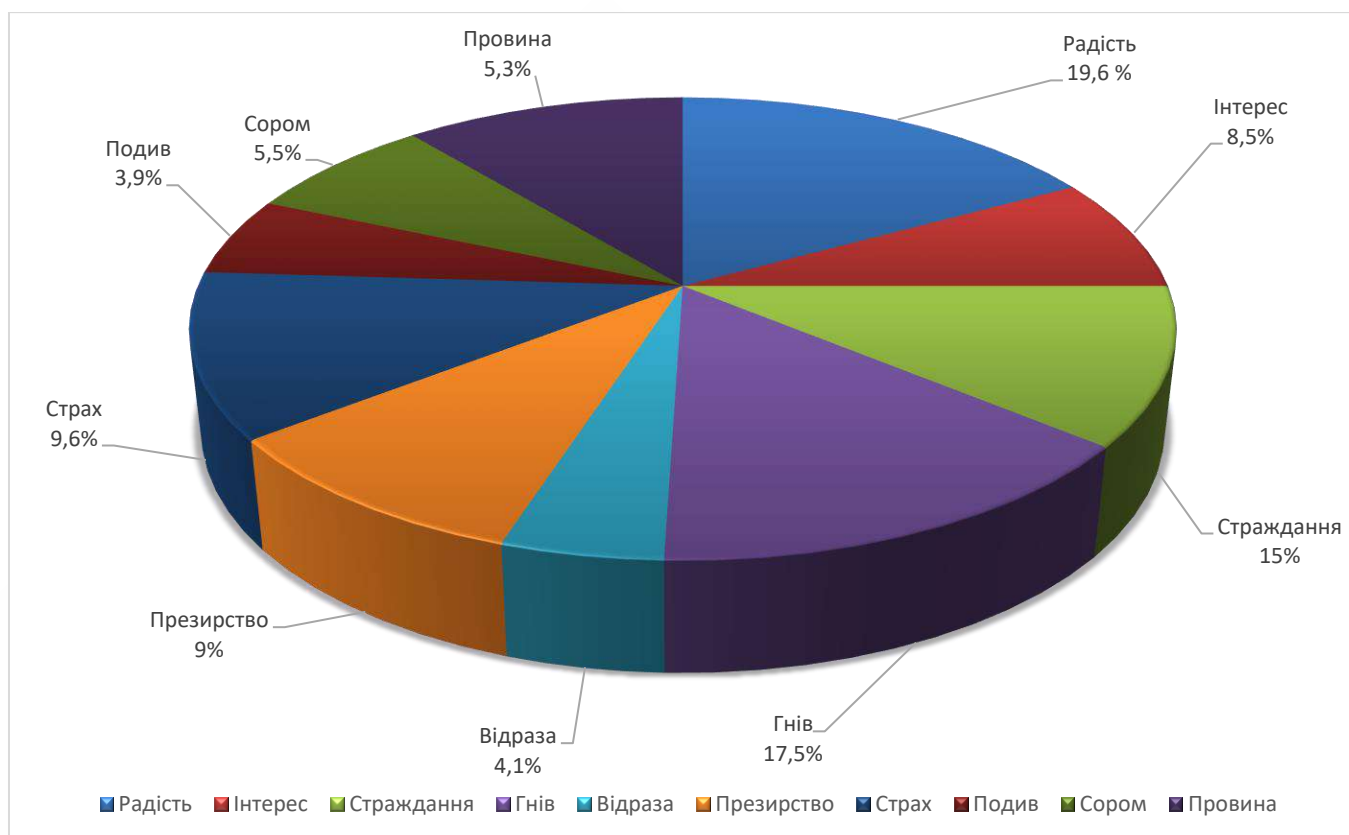
				disrespect, defiance, equanimity, feud, forbearance, frigidity, guile, haughtiness, hostility, irony, jaundice, lenience, meanness, neglect, perkiness, pomposity, ridicule, rigidity, rudeness, scorn, self-confidence.
Інтерес (позитивна емоція)	Англійська	37	8,5%	admiration, alacrity, amenity, aspiration, attraction, ardor, crush, curiosity, decency, desire, earnest, enthusiasm, enamourment, exaltation, expectancy, fascination, favor, fervor, hope, incitation, infatuation, inscrutability, invigoration, interest, importance, keenness, longing, lust, motivation, passion, savor, thrill, urbanity, vehemence, yearning, zeal, zest.
Сором (негативна емоція)	Англійська	24	5,5%	abasement, abashment, attain, blemish, blot, compassion, debasement, discomfiture, disgrace, dishonor, embarrassment, humiliation, ignominy, indecision, infamy, modesty, mortification, puzzlement, remorse, rue, scruple, shame, shandship, uncertainty.
Провина (негативна емоція)	Англійська	23	5,3%	accusativeness, belittlement, blame, charge, confession, contriteness, compunction, culpability, despondency, delinquency, devastation, discouragement, disillusion, docility, fault, guilt, guiltiness, impotence, letdown, mournfulness, obloquy, remorse, shadow.
Відраза (негативна емоція)	Англійська	18	4,1%	abhorrence, abomination, animosity, antipathy, aversion, dirt, disfavor, dislike, distaste, enmity, execration, hate, loathing, obnoxiousness, odium, repugnance, revulsion, solemnity.
Подив (позитивно- негативна емоція)	Англійська	18	4,1%	astonishment, bewilderment, befuddlement, bemusement, clueless, daze, dumbfounderment, dumbfounderness, gawd, numbness, perplexity, rigor,

				stupefaction, stupor, wonderment.	stupefaction, turpor, wonder,
--	--	--	--	---	-------------------------------------

Додаток Г

Семантичні особливості емотивної лексики в американському варіанті англійської мови

Додаток Д

Структурний аналіз емотивної лексики в українській мові

Група (підгрупа)	Мова	Абсолютна кількість	Відносна кількість	Приклади
Афіксація (суфіксальний спосіб)	Українська	133	37,2%	апатія, агресія, агресивність, бадьорість, байдужість, бідкання, благання, благоговіння, блаженство, божевілля, боягузство, боязкість, боязливість, боязнь, боясть, бунтарство, бундючність, буйство, буяння, величання, веселість, веселощі, виснаженість, виснаження, войовничість, ворожість, гарячність, гидливість, гнівливість, гординя, гордість, гордовитість, глузування, дивовижа, діловитість, ейфорія, екзальтація, екзальтованість, енергійність, ентузіазм, жадання, жалість, жвавність, жорстокість, журбота, звірство, злість, зухвалість, іпохондрія, іритація, іронія, істерія, каяття, лютість, метушливість, милостивість, милування, млявість, моторошність, мрійливість, мстивість, нарікання, навіженство, надія, насолода, настороженість, натхнення, норовливість, непокора, ніжність, обережність,

				ображеність, обриження, обурення, одержимість, озлобленість, окриленість, окрилення, осатанілість, осоружність, остовпіння, осяяння, отетеріння, очікування, очманіння, ошелешення, поплаксивість, пасія, прагнення, радість, жалоші, лютоші, ревнощі, ремствування, сатисфакція, сварливість, сердитість, симпатія, скаженість, скорбота, скутість, смирення, смуток, соромота, спокій, сприйнятливість, спустошеність, стомленість, страждання, стриманість, сумяття, сумнів, сумота, опорока, сумування, схвильованість, тривожність, турбота, тривога, гризота, осорома, фрустрація, хвилювання, хитання, холодність, хтивість, цинічність, цікавість, чарівність, чарівливість, шанобливість, ярість, ясність.
Афіксація (префіксально- суфіксальний спосіб)	Українська	115	32,2%	антипатія, безвихідь, безголов'я, побожність, беззахисність, безнадія, безпам'ять, безпорадність, безсильність, безсилля, безтурботність, безумство, відворіт,

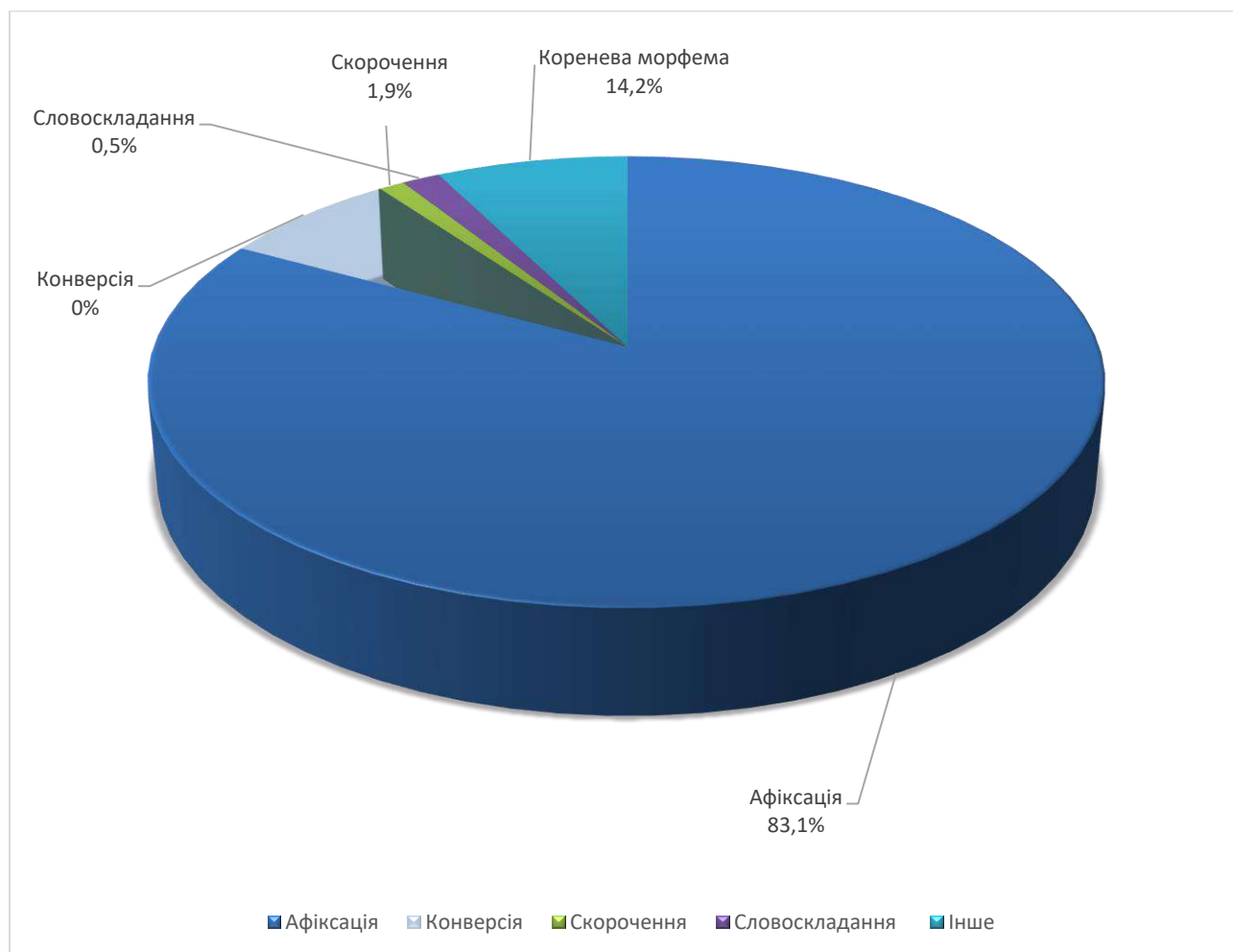
				<p> відстороненість, відчуженість, добродушність, добротичливість, допитливість, доскіпливість, завидючість, зависність, задавацтво, завзяття, задоволеність, задоволення, заздрість, заклопотаність, занепокоєння, запальність, запеклість, зарозумілість, заметушня, засліплення, засмученість, засмучення, засудження, захопленість, захоплення, зацікавленість, зацікавлення, заціпеніння, зачудовання, зачудування, збентеження, збудження, зверхність, здивованість, здивування, здивовання, злорадство, знесилля, зніяковілість, зніяковіння, замішання, зазнайство, невдоволення, невтішність, недовірливість, незадоволення, незворушність, незв'язність, незручність, ненависть, непевність, нерадість, несамовитість, неспокій, нетерпіння, нетерплячість, неуважність, </p>
--	--	--	--	---

				нехтування, переживання, піднесеність, піднесення, підозрілість, побивання, побоювання, покірність, полегшення, поривання, порікування, потрясіння, похмурість, презирство, привітність, пригніченість, приголомшеність, приголомшення, прикрість, приниження, приреченість, присмуток, прихильність, приятельство, прийняття, примхливість, провинність, розбитість, розгубленість, роздратування, розладнання, розлютованість, розлюченість, розслабленість, розслаблення, розчарованість, розчарування, розчулення, самовдоволення, самовладання, уболівання, уїдливість, умиротворення, упередженість, упертість.
Безафіксийний спосіб (коренева морфема)	Українська	51	14,2%	азарт, біль, буча, вина, ганьба, гнів, гніт, горе, драйв, екстаз, жаль, жах, захват, зляк, конфуз, інтерес, кривда, лиха, лють, ляк, мінор, мука, напруга, наснага, нудьга, обрида, огид,

				огида, опір, осмута, осоруга, острах, пал, паніка, печаль, раж, сарказм, сказ, скруха, сполох, стид, страх, струс, трепет, тріумф, туга, туска, хандра, шал, шок, щастя.
Афіксація (префіксальний спосіб)	Українська	49	13,7%	безчестя, відрада, відраза, відчай, встид, втіха, досада, журба, завидощі, задуха, зажура, зам'яття, замішка, зневіра, знемога, небезпека, неласка, неміч, несила, нестям, нестямя, неповага, нещастя, переляк, переполох, пересердя, перестрах, підозра, підйом, погорда, подив, подяка, покора, поплох, полох, порив, пострах, потяг, потіха, похіть, пристрасть, притуга, протест, розладдя, розпач, розпука, розрух, терор, ураза.
Конверсія	Українська	—	—	
Скорочення	Українська	7	1,9%	безум, жур, запал, моторош, пиха, сором, сум.
Словоскладання	Українська	2	0,5%	зловтіха, здорадість.

Додаток Е

Структурні особливості емотивної лексики в українській мові

Додаток Ж

Семантичний аналіз емотивної лексики в українській мові

Група (підгрупа)	Мова	Абсолютна кількість	Відносна кількість	Приклади
Страждання (негативна емоція)	Українська	86	24%	апатія, безвихідь, безголов'я, безнадія, безпорадність, безсилість, безсилля, бідкання, біль, благання, виснаженість, виснаження, відчай, горе, гризота, досада, жалість, жалощі, жаль, жур, журба, журбота, задуха, зажура, заклопотаність, зам'яття, засмученість, засмучення, зневіра, знемога, знесилля, іпохондрія, кривда, мінор, млявість, мука, напруга, невтішність, незв'язність, неміч, нерадість, несила, неуважність, нещастя, нудьга, опорока, осмута, очікування, переживання, печаль, плаксивість, побивання, похмурість, пригніченість, прикрість, приреченість, присмуток, притуга, розбитість, розладдя, розладнання, розпач, розпука, розрух, розчарованість, розчарування, скорбота, скруха, смирнення, смуток, сполох, спустошеність, стомленість, страждання, стриманість, сум, сум'яття, сумота,

				сумування, туга, туска, уболювання, ураза, фрустрація, хандра, хитання.
Гнів (негативна емоція)	Українська	63	17,6%	агресія, агресивність, безум, безпам'ять, безумство, божевілья, бунтарство, буяння, буча, буйство, войовничість, ворожість, гарячість, гнів, гнівливість, жорстокість, запеклість, звірство, злість, іритація, істерія, лютість, лютощі, лють, мстивість, нарікання, навіженство, норовливість, невдоволення, незадоволення, неласка, непокора, несамовитість, нестям, нестяма, нетерпіння, ображеність, обурення, озлобленість, опір, осатанілість, пересердя, пасія, порікування, протест, примхливість, ревності, ремствування, раж, роздратування, розлютованість, розлюченість, сварливість, сердитість, скаженість, сказ, струс, уїдливість, упертість, шал, терор, засліплення, ярість.
Радість (позитивна емоція)	Українська	54	15,1%	бадьорість, безтурботність, благоговіння, блаженство, веселість, веселощі, відрада, втіха, гордість, дивовижа, добродушність, доброзичливість,

				драйв, ейфорія, екзальтація, екзальтованість, екстаз, енергійність, жвавість, задоволеність, задоволення, захват, милування, мрійливість, надія, наснага насолода, ніжність, окриленість, окрилення, осяяння, піднесеність, піднесення, подяка, полегшення, потіха, привітність, приємність, радість, розрада, розслабленість, розслаблення, розчулення, самовдоволення, самовладання, сатисфакція, спокій, тріумф, умиротворення, утіха, чарівність, чарівливість, щастя, ясність.
Страх (негативна емоція)	Українська	46	12,8%	побожність, беззахисність, боягузтво, боязкість, боязливість, боязнь, боясть, відстороненість, відчуженість, жах, занепокоєння, замішка, заметушня, заціпеніння, збентеження, зляк, зніяковілість, зніяковіння, ляк, метушливість, моторошність, моторош, настороженість, небезпека, недовірливість, непевність, обережність, отетеріння, остовпіння, острах, паніка, переляк,

				переполох, перестрах, підозра, підозрілість, побоювання, поплох, пострах, страх, сумнів, схвилюваність, трепет, тривога, хвилювання.
Інтерес (позитивна емоція)	Українська	33	9,2%	азарт, допитливість, доскіпливість, ентузіазм, жадання, запал, запальність, завзяття, захопленість, захоплення, зацікавленість, зацікавлення, збудження, інтерес, милостивість, натхнення, одержимість, пал, підйом, порив, поривання, потяг, похоть, прагнення, пристрасть, прихильність, приязнь, симпатія, сприйнятливість, турбота, хтивість, цікавість, шанобливість.
Презирство (негативна емоція)	Українська	32	8,9%	байдужість, величання, гніт, гординя, гордовитість, глузування, діловитість, завидощі, завидючість, зависність, задавацтво, заздрість, зарозумілість, засудження, зверхність, зловтіха, злорадість, злорадство, зазнайство, зухвалість, іронія, лиха, ненависть, неповага, пиха, пихатість, погорда, презирство, сарказм, упередженість,

				цинічність, бюндючність.
Сором (негативна емоція)	Українська	13	3,6%	безчестя, встид, ганьба, замішання, конфуз, незручність, осорома, приниження, розгубленість, скутість, сором, соромота, стид.
Відраза (негативна емоція)	Українська	13	3,6%	антипатія, відворіт, відраза, гидливість, незворушність, нехтування, обрида, обридження, огид, огида, осоруга, осоружність, холодність.
Подив (позитивно- негативна емоція)	Українська	12	3,3%	зачудовання, зачудування, здивованість, здивування, здивовання, очманіння, ошелешення, подив, потрясіння, приголомшеність, приголомшення, шок.
Провина (негативна емоція)	Українська	5	1,4%	вина, каяття, покірність, провинність, покора.

Додаток 3

Семантичні особливості емотивної лексики в українській мові

